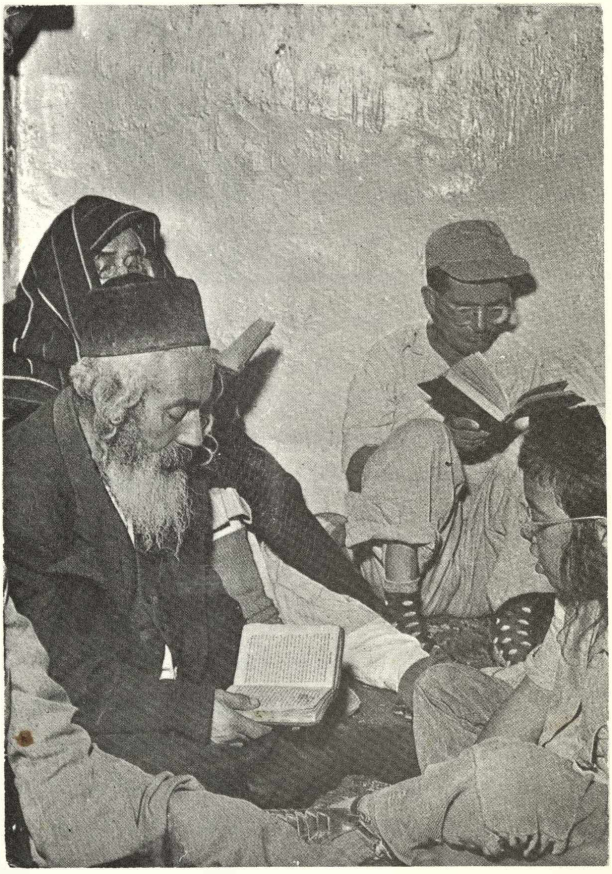
October 1971 22

זשעלעבאָווער בולעטין

הר ציון -קריאת מגילת איכה בתשעה באב ע"י
קבר דוד המלך === דער בארג ציון ===וואו עס ווערט
גאלייענט די לעמענטאציעס אפן קבר פון דוד המלך

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2025

אינהאלט פון באנייטן בולעטין נומער צוויי און צוואנציק

געגרינדעט און רעדאקטירט פון לייבוש וויסלעדער = פון יאר 1948 ביז 1964.

רעדאקטאר = שאלעק אלטמאן = מיאמי

פארוואלטער ; מלכהלע,אברהמל פרוכטענבערג =קאסיר אהרן אלטשטיין

ניו -יארק

עדיטאריעל וועגן דער סטיפענדיע ש.א. זיט 1

זשעלעכאוו אין דער "דישער ליטעראטור -יאסני עה 9

אברהם וואלף יאסני - צאנין - ביאגראפיע 15

"דישע איינפלוסן אין דער מערב-איראפ"אישער קולטור 21

(פון דר העשיל קלעפפיש)

אן שרעק -נאר מיט גלויבן מרדכי שפי"זמאן -ישראל

אונזער חשובער פרעזידענט פון דער ישראל -זשעלעכ. 28

טרויער אין משפחה זשעלעכאוו -- שמעון גובערעק 34

מדינת ישראל - שמחות צבי פאלוך - סעקרעטאר 42

ריזעס -היינדעלע און וואלטער דימאנד, הערשל פרידע 47

אלטמאן און יאנקל פארבער (ישראל -פראנקריך) 49

ריזע-"-אינדריקן ישראל שאלעק 52

אויסטראליע - מאטל ראט - אונזער פרעזידענט 63

אויסטראליע - באריכט גדליהו אשלאק - סעקרעטאר 68

סעם סטיין,שטיינהענדלער)שאול חיין נחמנס זון) 74

טראכטונגען און א פארשלאג -שמעון גובערעק 80

באריכט -באגאטא -קאלאמביע חנה בריינסקי 84

באראנקילא ראטערמאן - קארולא ----- 91

באריכטן : קאסטע ריקע און ארגענטינע,צירעלע,אברהם 105

פארוואלטערס וינקל,פינאנציעלער באריכט,מלכהלע 114

אונזערע באלדיקע אויפגאבן

א סטיפענדיע - פאנד דארף ווערן דער געבאט פון טאג !

טייערע פרייַנט לאנדסלייט !

אן שום איבערטרייבונג און אן גרויסהאלטערי,מוזן מיר אנערקענען,אז זינט דעם יאָר 1948 האבן מיר אריינגעשריבן א פין,וויכטיק קאפיטל אין דעם לעבן פון אונזערע לאנדסלייט איבער דער וועלט,און,ספעציעל,מדינת ישראל. די מדינה איז בײ אונז געווען און געבליבן דער צענטער פון די וויכטיקסטע טעטיקייטן אף פארשידענע געביטן. דער יזכור-בוך איז דערשינען אין ישראל און די ליי-קאסע איז די אינסטיטוציע וואס איר צענטער איז ישראל.

נים בלויז פאר אונז אליין,מיר מעגן זאָגן,אז פאר די יידן אין דער גאנצער וועלט,איז דאס אויפקום פון דער מדינה געווארן א ליכט-זײל וואס וואַרימט די הערצער און גיט האָפענונג,אז א נײַע עפאָכע הויבט זיך אן פאר אונזער פאָלק,וואס האט געליטן איבער טויזנטער יאָרן אומעטום. נײן,ישראל קאן נאָך נים לעזן די ייִדישע פראבלעמען אין דער גאנצער וועלט. מיר זיינען נים אזוי נאאיוו. אבער א שטראל פון האָפענונג - איז פאראן און אויך א געוואלטיקער כוח פאר אונזער יוגנט,וואס לעבט אין א וועלט פון צעמישטקייט און זוכט א גלויבן,א האָפענונג און א וויל צו א צוריקקער צו די אידיען פון אונזערע נביאים -אז די וועלט מוז רעגירט ווערן מיט יושר און גערעכטיקייט..

אונזער אָרגאניזאציע,אדער בעסער געזאגט,זשעלעכאָער משפחה, האט זיך געשאפן א נאמען אין דעם ייִדישן קולטור לעבן און איבערהויפט, אין דער הילפס ארבייט וואס מיר פירן אן שוין זינט דער אנטשטייונג פון מדינת ישראל. צופיל זיי אויסצורעכענען איצט. עטלאכע צענדליק פאמיליעס אריבערגעפראכט נאָכן חורבן,געשיקט פעק מיט שפייז אין אלע ערטער וואו אונזערע פרייַנט האבן זיך געניטיקט -און אויך אפילו ניט קיין לאנדסלייט.

מיר קאנען אוך מעגן זיין שטאלץ !

אבער דאס איז דוריט נישט גענוג !

מיר האָבן געקראָגן געגוג לויב אין דער ״דישער פרעסע,פון אָנגעזעענע אָרגאניזאציעס און פון אָנגעזעענע ״דישע פערזינלאכקייטן,מיר האָבן זיך, חלילה נישט צו באקלאָגן. און דאָך ליידן מיר נישט פון א„גדלות-קאָמפלעקס״ און מיר האלטן זיך נישט גרויס מיט אונזער ארבעט. עס איז אונזער חוב, פאראנטוואָרטלאכקייט,צו העלפן די יעניקע פריינט וואס מוזן אָנקומען צו אונז. און טאָ איז אונזער פארגעניגן און גליק וואס מיר קאָנען דאס טאָן. מיר די גליקלאכע,וואס האָבן נישט דורכגעמאכט דעם שוידערלאכן קאפיטל פון דער היטלער עפאָכע און אויך די יעניקע וואס האָבן יא דאס דורכגעלעבט יענע פינצטערע יאָרן און זיינען איצט אין א לאגע וואס זיי קאָנען יא העלפן, גראָד זיי (פון וועלכע מיר האָבן א היפש ביסל,אָן שום בייז אויג..) מיר אלע- מוזן העלפן מיט גרעסערע סומעס דעם „סטיפענדיע-פאָנד״..עס איז דער חוב, אז אלע קינדער וואס וילן קריגן א העכערע דערציאונג זאלן דאס קאָנען טאָן.

אונזער לוין,שכר מצוה מצוה !

בלויז דער גאדאנק,אז מיט אונזער היקף וועלן יענע קינדער,קעמפער פארן לאנד און פאָלק,קריגן די מעגלאכקייט פאָרצוזעצן זייער שטודיום און וויטער שטיגן אפן לייטער פון דערפאָלג -- דאס דארף אונז געבן די הארץ-באפריידיקונג וואס איז אזוי נויטיק אין אונזער לעבן..

אן אָנהויב איז שוין געמאכט געוואָרן. א קליינער אָנהויב. אָבער, יעדער אָנהויב איז שווערלאך. מיר זיינען זיכער,אז וען איר וועט א טראכט טאָן וויפיל געלט מיר גיבן אויס דאָ אין די שטאטן און אין די לאנדשאפטן לענדער פאר אונזערע קינדער - אין די שווערע,שווערע טויזנטער - כדי זיי מאכן פאר פראָפעסיאָנאלן און געבן זיי א מעגלאכקייט וואס מיר,צום באדויערן, האָבן נישט געהאט אין דעם קליינעם שטעטל,אָדער אפילו גרויסע שטאָט,צוליב די דיסקרימינאציעס וואס האָבן דאָרטן עקזיסטירט קעגן אונזער פאָלק --- און איצט אדאנק מדינת ישראל,האָבן אונזערע קינדער א מעגלאכקייט דאס יא צו דערגרייכן מיט אונזער הילף - טאָרן מיר בשום אופן נישט בליבן גלייכגילטיק נאָר געבן מער וויפיל מיר קאָנען...און מיר וויסן,אז אונזערע פריינט אין די היגע לענדער זיינען,אין דעם גרעסטן טייל,גאנץ פארמעגלאך,און טויזנט דאלאר וועט זיי ,חלילה נישט אויספעלן...

מיר ששעלן ניט קיין באשטימטע סומעס קיינעם.
געבן איז א פרייוויליקע זאך; א פראגע פון הארץ און ווילן !

דערפאר אפעלירן מיר צו די הערצער פון אונזערע חברים און לאנדסלייט,העלפט אונז פונקט ווי פריער,און נאכמער מיט מער אימפעט לאמיר דערפירן די דאזיקע קאמפאניע צו א דערפאלג...

אין די ערשטע יאָרן האבן די מערסטע לאנדסלייט נים געהאט די פינאנציעלע מעגלאכקייטן ווי איצט. און דאך,זיינען געשאפן געווארן טויזנטער אומעטום. היינט איז די לאגע אסך בעסער אין די שטאטן און איבערהויפט,אין די לאטיניש לענדער,ווו זייער פיל פון אונזערע,זיינען ארויף אף הויכע שטאפלן פון עקאנאמישן דערפאלג ווען האבן דאס אמאל אפילו ניט געחלומט.. זיינען מיר מאקע צופריידן.. ווי זאגט מען,בעסער האבן רייכע אין דער משפחה ווי קבצנים". אבער אחוץ פארמאגן און קאנען געבן -איז נויטיק אויך "אביסל" הארץ אויך. אן דעם לעצטן טויג עס ניט. ווילן מיר טייערע פריינט,אז איר זאלט זיך דערמאנען אין יענע צייטן ווען איר,מיר,האבן זיך געניטיקט אין הילף. און ווי מיר האבן דאס אפגעשאצט,דאס ביסל ווען אונזערע חברים און פריינט האבן אונז געהאלפן. מיר טארן דאס ניט פארגעסן ! נין,קיינמאל טארן מיר ניט פארגעסן,אז מענטשלאכקייט,מיינט אנערקענען,אז ווען דיין מיטמענטש,פריינט,נויטיקט זיך,שטרעק אויס דיין האנט מיט הילף און האב הנאה פון קאנען דאס טאן... דו דארפסט זיין גליקלאך,ווען דיר איז געגעבן געווארן די הנאה, מעגלאכקייט,צו קאנען יענעם העלפן און זעען ווי מיט דיין הילף האסטו געשאפן א היפש ביסל גליק פאר יענע קינדער ווען ווילן שטודירן...

מיר זיינען דאס פאלק פון בוך. עם הספר.

ניט בלויז,וויל מיר האבן געגעבן דער וועלט דעם תנ"ך - דאס גרעסטע בוך אין דער וועלט,נאר ווייל פאר ענערגיע האם לערנען בי יידן געמיינט דער יסוד,פונדאמענט פון יידישקייט. מאמע האבן זייער חתונה-אויריגלאך פארקויפט,אדער פארזעצט,כדי צו קאנען צאלן דעם מלמד פארן לערנען דאס קינד. רעליגיעזע שולן זיינען אויך געשאפן געווארן פאר מידלאן, זי צו געבן א דערציאונג פון רינקייט פאר דער פא- מיליע,מיט וועלכע אונזער פאלק האט זיך שטענדיק אויסגעצייכנט...טהרת־משפחה,איז געווען דער פונדאמענט,אף וועלכע דורות האבן זיך דערציגן און אנטוויקלט...

****

דעלעטלאכע יידן,ניט קיין רעליגיעזע - האבן וויכטער פארגעזעצט דאס לערנען אף אלע געביטן....

אער געדענקט ניט מיט וואסער מסירת-נפש די זעלטלאכע יידן האבן געשאפן און געבויט די יידיש-זעלטלאכע שולן אין מזרח אירופע..מיט די לעצטע גרושנס, אפגעשפארט פון מויל,און די לערער,אמחע אידעאליסטן,וואס האבן געארבייט פאר א הונגער-לוין כדי צו דערציען א דור וואס זאל וויטער פארזעצן די ירושה פון אונזער פאלק ---אער קאן דאס פארגעסן ? סאיז אינע פון די הערלאכסטע שינע קאפיטלן אין דעם לעבן פון אונזער פאלק פאר דורות..נין,מיר טארן דאס ניט פארגעסן. נאכאלעמען,זינען מיר דאך ניט אלע פארשכודט געווארן פון"גאלדענעם - קאלב"אז מיר זאלן מקריב זין אונזער ירושה פון געניראציעס...

=========

---- עוזי בן שלום,א ברודער פון חנן וואס האט געגעבן זין ינג לעבן פאר מדינת ישראל,אן אספיראנט פון סטיפענדיע-פאנד האט דערקלערט :

"קודם כל ווייל איך האריציר דאנקען פאר דער מחנה,וואס גיט אונז א מעגלאכקייט ממשיך צו זין אונזער העכערע דערציאונג . איך לעב אין א קבוצה "עמק הירדן "איך קען מענטשן פון פארשידענע שטעטלאך,אבער קין איין שטעטל איז ניט אזוי ענג פארבונדן און האריציר צוזאמענגעשמידט מיט אומזעבארע פעדים,ווי אייער קליין שטעטל,זשעלעכאוו.

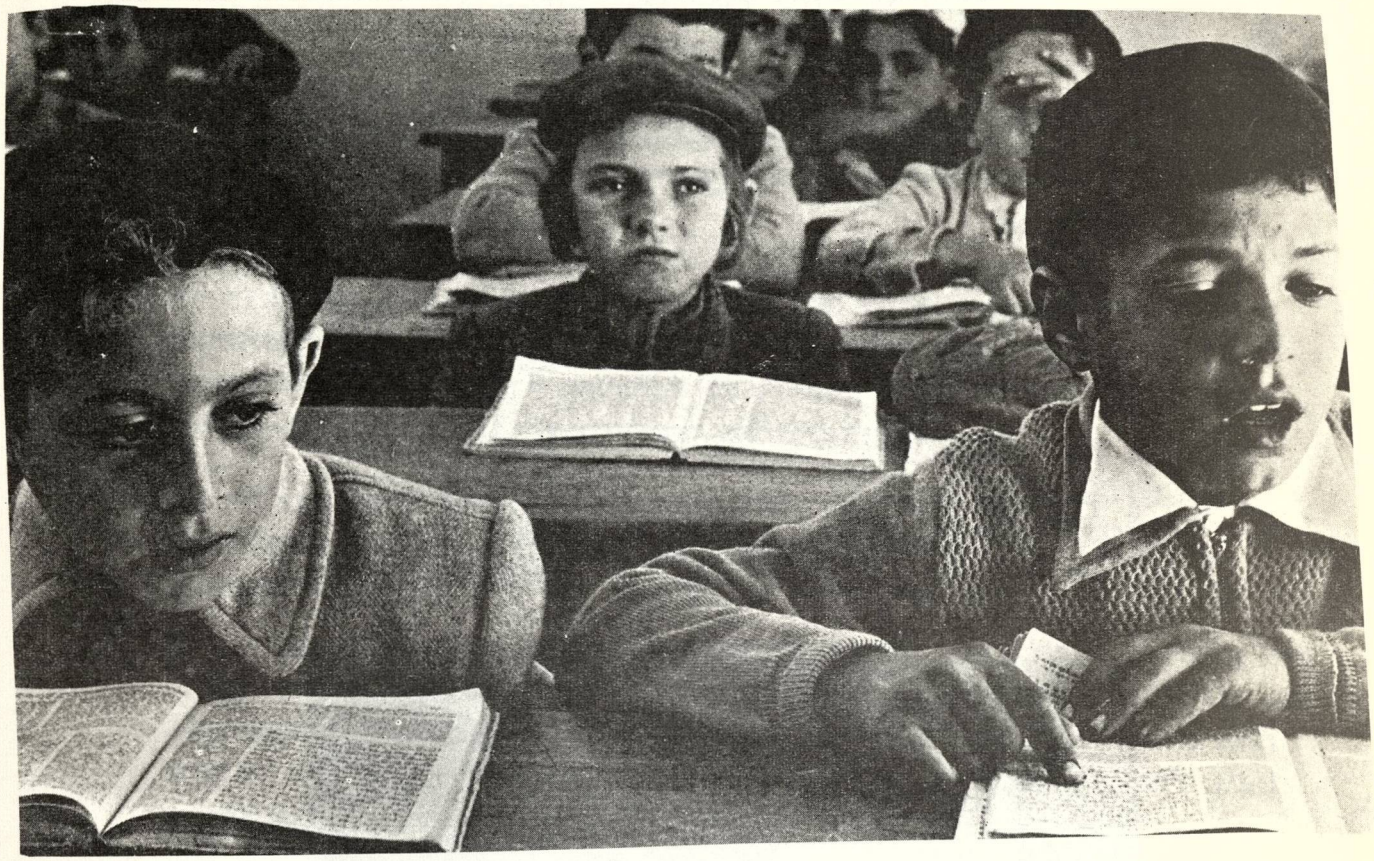
עס איז,באמת, שין און געפילפול וואס איר האט דא צונויפגעפלאכטן די אזכרה מיט דעם סטיפענדיע-פאנד אין איין אוונט. איר האט דערמים סימבאליזירט אז לערנען תורה איז א מצבה אף די אומגעקומענע קדושים אונזערע.עס איז א וויכטיקע טראדיציע אונזערע פון געניראציעס,וואס איר מוז זעצט פאר מיט וויכטיקייט."

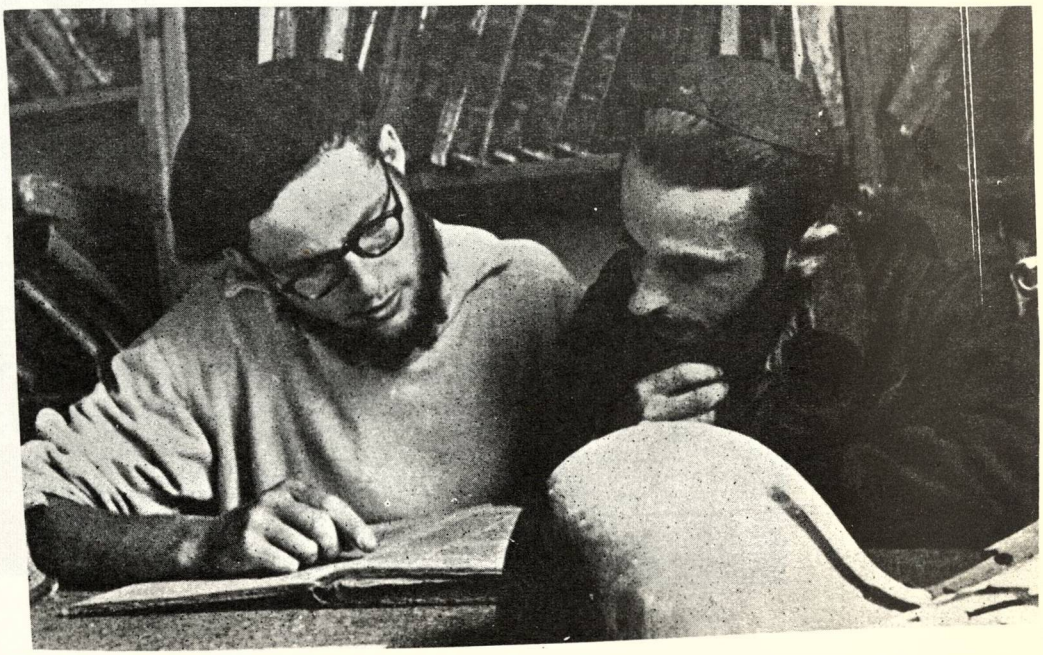
==========

דער באריכט פון לעצטן יאר טעטיקייט פון אונזער ישראל קאמיטעט דערציילט פון דעם ריזיקן צוזאמענקום און די אויסטיילונג פון די סטיפענדיעס,וי אויך פון טרויער נאך אונזערע קדושים,נאנסטע און טייערסטע וואס זינען אומגעקומען אין וויסטע - מערדערישע-פארטראכט אויספלאנירטע טויטן,פארלאנגזאמט זייער אגאניע - פאדערט פון אונז אלע,אומעטום,ניט צו פארגעסן אונזער מענטשלאכן חוב לגבי די קינדער אונזערע וואס דארפן אונזער הילף כדי וויטער קאנען פארזעצן זייער שטודירם. לאמיר געבן,פריינט,מיטן פולן הארץ !

ש.א.

מיט דער סטיפענדיע-פאנד ווילן מיר פארזעצן אונזער טראדיציע פון לערנען יינג און אלט - אלע לערנען, תורה און וועלטלאכע וויסנשאפטן

ואנשי חפץ־חיים
לומדים בשעת הפוגה
Hafetz-Hayyim settlers
study while off guard

דאס מעשענע היטל,
(קאסקעט) אפן טיש
די ביקס בייַ דער
זייט - און מען
לערנט תורה...
די גבורה פון א
עם - הספר - דאס
פאלק פון בוך.

רעזאלוציע פון כנסת וועגן די משפטים אין ראטן-פארבאנד קעגן די יידן וואס ווילן אריספארן .

==========
xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx
==========

א) די כנסת ארן דאס פאלק פון ישראל ארן דאס גאנצע יידישע פאלק זיינען דערשיטערט פון דעם גרויל-משפט אין לענינגראד קעגן יידן,וואס זייער איינציקער שולד איז די פארבינדונג זייערע מיטן יידישן פאלק,זיין גייסטיקער ירושה ארן היסטארישער פאטערלאנד.

ב) די כנסת איז סאלידאריש מיט די יידן פון ראטן-פארבאנד אין זייער קאמף פארן רעכט צו לעבן ווי יידן ארן עולה זיין קיין ישראל.דער דאזיקער קאמף איז ניט אין סתירה צום סאוועטישן געזעץ.

ג) די כנסת אפעלירט צו די פארלאמענטן,צו דער עפנטלאכער מיינונג אין דער וועלט ארן צו די אינטערנאציאנאלע אינסטאנצן ממשיך צו זיין ארן פארשטארקן דעם קאמף ביז עס וועלן אפגעשטעלט ווערן די משפטים,מאכן א סוף צו דער אונטערדריקונגס-אקציע קעגן די סאוועטישע יידן ארן געבן א מעגלאכקייט די יידן וואס ווילן,עולה זיין קיין ישראל.

ד) דאס פאלק אין ישראל איז שטאלץ מיט זייער האלטונג ארן שטארקט זייערע הענט אין זייער קאמף. דאס יידישע פאלק וועט ניט רוען ביז עס וועלן ניט באפרייט ווערן אלע אומשולדיקע יידן,וועלכע זיינען ארעסטירט אין ראטן-פארבאנד,ביז עס וועט ניט דערלויבט ווערן דער אריספאר פון יעדן יידן וואס ווייל,עולה זיין קיין ישראל.

==========
xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx
==========

וועט דער געוויסן פון דער וועלט זיך א ריר טאן ?

==========

ירושלים

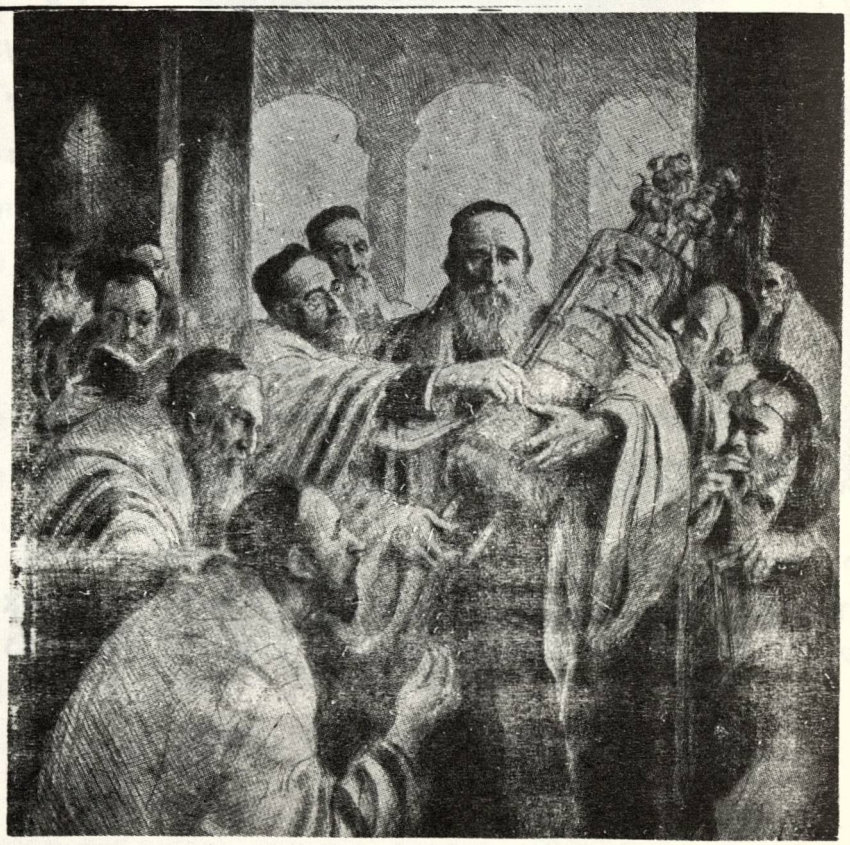
חנן קיעל

ירושלים, ירושלים,
אך האָב דיך געוואָלט
וואָלט אך בין אין חדר
אַ מינד נאָר געוואָלט;

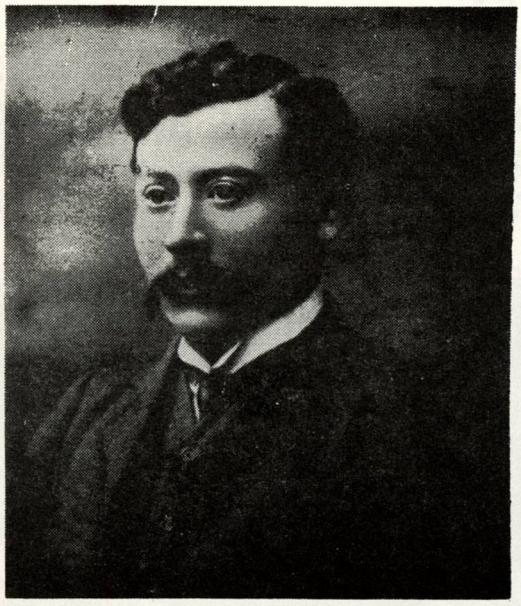
וואָלט אך בין געשטאַנען
צום מזרח געוואָנדט
מיט אויגן פֿאַרמאַכטע
האָב אך דיך דערקענט.

אויף דיינע בערג
אך זע וויי אין שלאָף
דעם פֿאַסטעד עקיבא
פֿאַשן די שאָף.

אך זיץ אויף אַ שטיין
ביים כותל מערבי
אַזוי ווי אַמאָל
ירמיהו הנביא.

זשעלעזאָוער בולעטין

יעדער מענטש און אפילו יעדעס
מינדעסטע לעבעדיקע באַשעפענישׂ
האָט מער שׂאַנסן אויף צו זיין
פריילעך, וי אומעטיק. (*
י. מ. וויסענבערג.

אז איך טראכט פון וויסענבערג, דוכט זיך מיר, אז אין אסך,
אסך דורות, האט געלעבט און געשטרעמט די נשמה פון דער קונסט
וואס האט אין אים איצט אויפגעפלאמט === ש. ניגער

זשעלעכאוו אין דער ייִדישער ליטעראטור

ישראל א.וו. יאסני עה"

כמעט יעדער פון די ייִדישע שרייבער האָט דעם ערשטן אויפברויז פון שפּעריש־קיט געשטילט מיט שטעטלדיקער שטימונג. דאָס איז געווען א דעציידיוו פון דער קינדערישער תמימות און נאַיוויטעט, וועלכע מען האָט באדארפט אויסלאַדן פון זיך. נאָכן אָנטרינקען זיך מיט די דערפרישנדע שטראָמען פון וועלטלאכקייט און מאָדערנער קולטור, האָט זיך דער שרייבער פארבענקט צו די זומערדיקע פארנאכטן פון א זשעלעכאוו, א גאָמבין און אמשינאוו און די וואָרט־קינסטלער זינען דורך די בלאָטיקע וועגן אוועק צוריק אין שטעטל אריין, דערזעענדיק זייער היים אין אן אנדער ליכט.

אזוי, למשל, איז דאָס ערשטע גרעסערע ווערק פון שלום אש געווען די פאָעמע "א שטעטל". אין בולטע קאָליפולע פארבן ווערט געשילדערט דאָס לעבן אין דעם קליינעם ייִדישן ישוב אין ינעם פעריאָד, ווען אין די פוילישע שטעטלאך, בפּ די ברעגן פון דער ווייסל, האָט די ייִדישע באפעלקערונג געלעבט אין א גאַנץ ספּעציפישן חוזם אף איר שטיגער לעבן.

א ספּעציעלן צוגאנג צום ייִדישן לעבן אין די ייִדישע שטעטלאך האָבן געהאט די דרײ גרויסע קלאסיקער פון דער ייִדישער ליטעראטור: מענדעלע, שלום עליכם און פרץ.

מענדעלע האָט געזעהן זיין ליטווישע שטעטל אין מצב פון צעפאלן זיך, פון אונט־ערגאנג, דעריבער האָט ער, על פי רוב, פיינט אָט די ישובים (היוצא מן הכלל איז -- שלמה ר' חיים) שוין די נעמען, וועלכע ער גיט זיינע שטעטלאך, קלינגען מיט שפּאָט און פּאראכטונג: צוואויטשיטש -פון וואָרט צבועק, טוניאדיווקע -פון רוסישן וואָרט " טוני אצטווע -פוילקיש, פּאראזיטישקייט.

שלום עליכם איז צוגעגאנגען צום שטעטל מיט א הארציקן, פאָעטישן שמייכל, וועלכער גיט איבער אין א פּריילאך געלעכטער איבער די גרויסע קאסריליזקע קינדער איבער זייערע אינפאלן און השגות: דער הומאָריסט זעט נית אין שטעטל בלויז שלעכטס, פוילקייט וי מענדעלע, אָבער בלויז הארמאָניע וי אש.

פרץ גיט צו צו די שטעטלאך פון פוילן מיט דעם מיטגעפיל פון א קרוב, וואָס זעט וי זיינע נאָענטע שרומפן אין פון נויט און סאיז נית דאָ מיט וואָס זיי צו העלפן. זיינע רייזע־בילדער זינען " געווידמעט די וואָס האָבן געוואָלט און נית געקאָנט העלפן" .

היוצא מן הכלל איז געווען י.מ.וויסענבערג. ער האָט נית געהאט קיין ספּעציעלן

צוגאנג צום שטעטל,נאָר ער האָט זיך שטעטל זשעלעכאָוו מיט האק און פאק ארײנגעבראכט אין דער ייִדישער ליטעראטור. דאָ אין דעם שטעטל,איז ער אויסגעוואקסן,דאָ האָט זיך דיכטעריישער טאלאנט געפונען דעם תיקון. פאר ווייסענבערגן איז זשעלעכאָוו געווען דער הויפט-פונקט,פון וואנעט מקאָן זיין די גרויסע,בריטע וועלט. אין אָט די קליין-שטעטלדיקע ייִדישע לעבנס,האָט דער דיכטער געפונען אלע מענטשלאכע אייגנשאפטן : ליבע און שנאה,קנאה און חאווה,כיטרעקייט און נאאיוויטעט,סאציאלער קאמף און סאָציאלע אפאטיע מענטשן-ליבע און עגאָאיזם.

ווייסענבערג דער רעאליסט איז אין דעם פרט זייער נאָענט צום גרויסן רעאליסטישן מייסטער פון דער ייִדישער ליטעראטור -צו שלום עליכמן.

שלום עליכם האָט אין זיין שאפן זיך דערנענטערט צו דער פשטות פון פאָלק געריידט מיט זיין שפראך,ארויסגעבראכט זיין גייסטיקן מהות,דער גרויסער דיכטער - הומאָריסט האָט אויפגעזוכט טביהן ערגיץ אפן וועג צוישן בויבעריק און שניפישאק און האָט אונז געוויזן דאָס פילן און טראכטן פון פשוטן פאָלקס-מענטש. דאָס אייגנע האָט ווייסענבערג געטאָן מיט זיינע זשעלעכאָוער טיפן און געשטאלטן : שוסטער שניידער קרעמער און חבואה-הענדלער,וועלכע האָבן געהאט זייער אייגן לעבן און זייער אינערלאך - גייסטיקע וועלט. דער שטיגער-לעבן פון די "קליינע מענטשלאך" האָט ווייסענבערג טריט בייַ טריט נאָכגעפאָלגט און זיי פאריפיקט אין דער ייִדישער ליטעראטור.

ווייסענבערג איז געקומען אין דער ייִדישער ליטעראטור מיט "דור הולך ודור באָ" א פילאָזאָפיש -קהלתדיקער טיטל צו א פשוטע באשריבונג פון אן ארבייטער משפחה. אומזיסט וועט איר דאָ זוכן פילאָזאָפיע. ביזן סאמע לעצטן זאץ פון דער דערציילונג ווייסט נים דער לייענער,וואָס האָט די מעשה פון דעם שוסטער-ארבייטער צו טאָן מיט דער פילאָזאָפיע פון קהלת.דער סיפור המעשה איז דאָ א גאנץ קורצער : דער שוסטער - ארבייטער נאָטע האָט נים אף יום טוב,עס גייט צו די ימים- נוראים. ער ארבייט גאנצע נעכט ביז ער גייט אויס בייַם שוסטער - וואָרשטאט.

די טעמע,וואָס מיר זעען,איז א סאָציאלע,זי איז דעמאָלט אין 1904 ערב דער עפֿנטלעכער רעוואָלוציע,בריט אויסגענוצט געווארן אין דער סאָציאליסטישער אגיטאציע - ליטעראטור.ווייסענבערג פארמעסט זיך אָבער נים צו מאכן א העלד א סאָציאלן קעמפער. ער איז א פשוטער בעל -מלאכה,צו וועמען עס האָט נאָך נים דערגרייכט דאָס סאָציאליסטישע וואָרט און ווייסענבערג וויל דורך אים געשטאלטיקן די בילדער,וועלכע פלאטערן אין זיין קינסטלעריש וויזיע.

ארום דער טעמע וויקלט זיך פאנאנדער דאָס שטיגער -לעבן פון ייִדישן געזעלן-

בעל־מלאכה אין יענער צײט. דאָס לעבן אין שטוב, דער אופן פון ארבײטן בײם שוסטער־וואַרשטאַט, די געטרײשאפט אין דער בעל־מלאכישער משפחה און די באציונגען צווישן די געזעלן און באלעבאָס. עס איז נישט אײן דערציִלונג, נאָר א גאַנצע רײע קליינע דערציִלונגען און בילדער אריינגעפלאָכטן אײנס אין דאָס אנדערע, וועלכע ריסן מיט זײער דינאמישקײט. די טיפן וואָס דערשײנען דאָ זײנען געגעבן אין דינע קורצע פענזל־שטריכן און זײנען גלײכצײטיק בולט וויִ אויסגעהאקט פון מאַרמאָר.

די אלע בילדער דערשײנען אף דער קאנווע פון קליינשטעטלדיקן פײזאזש וואָס וועלט פאַרײדישט. עס איז נישט סתם „אן אויסגעשטעלטע נאכט „נאָר א „הילליקע פאַרכטיקע סליחות נאכט „אין דער פאַרטאָגדיקער קילער לופט וויגט זיך שוין דער טרויריק־יאָמערדיקער ניגון פון „יחגדל „..

אָס אין דער דאָזיקער פרומער אטמאָספערע לעבט דער „דישער בעל־מלאכה, וואָס וויסענבערג שילדערט פאר אונז, נישט קין באַנטשע שוויג. נאָטע, דער שוסטער האָט זיך זײנע אידעאלן און זין גײסטיק לעבן. אמת, אויך ער חלומט פון „גרויסע צוקער־באָבעס „א לעטשיקל (פיש) און עופות אף יום כפור, אָבער דאָס דארף מען כדי נישט פארשעמט ווערן פאר לײטן. עס גײט צו סוכות - בעסער ארבײטן אין דער נאכט אריין אבי צו זין „ א מענטש צווישן מענטשן „. נאָטע דער שוסטער האָט אויך זין מאָראל און עטיק, ער פילט „וויִ א ביטערקײט אין מויל וואָס קומט פון הארץ „ וועָן ער זעט וויִ דער פרומער רב דן, וואָס דאוונט נעילה אין שול פארן עמוד מים אזא מתיקות טוט אָפ שרעקלאכע עוולות...

אזוי ארום האָט וויסענבערג אין זין ערשטן קינסטלעריש טראָס אנטפלעקט פאר אונז, אף א שטרענג רעאליסטישן אופן, דעם „דישן ארבײטער פון פאר־רעוואָלוצי־יאָנערן פעריאָד 1905־. א וויטערדיקער המשך אין שילדערונגען פון ארבײטער לעבן אין דער זעלבער קליינשטעטלדיקער „דישער סביבה, איז די גרעסערע דערציִלונג - „ א שטעטל „.

מיט טיפן רעאליזם איז געשילדערט די גאַנצע סביבה אין וועלכער עס הויבט זיך אָן דער רעוואָלוציאָנערער אויפברוי. אלע שיכטן פון דער קליינשטעטלדיקער „דישער סאָציאלער פאַרמאצי זינען דאָ פארטראָטן: די שינע „דן בײם מזרח- וואנט, די קרעמער, „דן בני תורה, מלמדים, וועלכע דריין זיך „ בײ דער ספרים שאנק אין בית־מדרש, ארומפירנדיק מיטן חלבן ליכטל איבער די אָפגעריסענע רוקנס פון די גמראס„ די חברה קצבים, „דן מיט פלישיקע רויטע פנימער מיט רויטע אויגן פון גאַנצע נעכט ארבײטן„.

****

אם די דאזיקע קלינשטעטלדיקע סאציאלע פיראמידע איז אין רעוואלוציע־פעריאד פון 1905 געווארן איבערגעקערט.אפן סאמע שפיץ האבן זיך ארויסגעדוקט די שוסטער מיט די שניידער.וויסענבערג,דער רעאליסט האט די איבערקערעניש געזעגן און זי קינסטלעריש פארביקט.דער בעל מלאכה פארנעמט טאקע דעם אויבן־אן אין ו.שטעטל. אבער דער שרייבער אידעאליזירט אים ניט,נאר גיט אים זיין רעאלער לעבעדיק אים - פולסיוער געשטאלט.דער ידישער ארבייטער טרעט דא ארויס מיט זיין גאנצער פשוטקייט. חסימותדיקיים,פאלקסטימלאכקייט -מיט אלע אייגנשאפטן פון די געזונטע פאלקס־טיפן פון אונזער אמאליק ידיש לעבן.

אף דעם זעלבן אופן איז געשילדערט דער צוויטער צד דער באלעבאטישער, וועלכער באוויזם זיך מיט זיין פחדנות,ברוטאלקיים,משונהדיקיים אינצוהאלטן די פריוי־ לעגיעס,וואס זינען דורך דורות אנגעוואקסן אין חסימות,נאיוויטעט,וואס איז ליכט פון דער נייער סיטואציע ווערט עס קאריקאטורל..

דער קינסטלער האט ניט געקארגט קין מי,כדיאט די קאמישע מאמענטן ארויסצו־ ברענגען.דער דיאלאג פון דעם פירער פון די ארבייטער,יעקל סטאליאר און דעם פרומען פאבריקאנט רב עוזר,איז א מוסטער פון שפראך־קונסט און בילדלאכקייט. עס איבעראשט דאָ די ליכטע איראָניע,דער אומברחמנותדיקער חוזק : מילא,שטריקן,פארשטייט נאָך רב עוזר,אבער־וואס האבן זיי מיר נאָך די גויים ארויסגענומען פון פאבריק "...

די קאנטע,אף וועלכער עס וויקלט זיך פאנאנדער דאס בילד פון רעוואלוציאנערן ידיש שטעטל,איז דאס ידישע שטיגער לעבן. די ידישע ימים טובים : פסח,ימים נוראים סוכות,שבתים און אלע ארומגענומען מיט דעם ראס פון קלינשטעטלדיקן פיסאזש. דער רעוואלוציאנערער אויפברויז קומט צוזאמען מיט דעם פרילינג,מיט דעם פסח. אף דער יום־טובדיק צעשטראלטער גאס פירט דער קינסטלער ארויס,ווי אף א סצענע, אלע טיפן און געשטאלטן,וואס דארפן אפשפילן זייערע ראלן אין דער דאזיקער דראמע פון רעוואלוציאנערן אויפברויז.

מחחילת פון דער שילדערונג דאכט זיך,אז וויסענבערג וויקלט אונז דאָ פא־ נאנדער איינע פון יענע שוין באקאנטע אידילישע קלינשטעטלדיקע בילדער : " א שטילער נחת דרעמלט אף די לויטערע פענצטער. די שויבן בלאנקען,די וויסע פארהענגלאך האבן זיך וי צניעותדיקע פארטעכלאך ארופגעלאזט א שטילע הייליקע רו צו פארבארגן "...

אין דער דאזיקער שטילער רו באוויזן זיך יידן באלעבאטים.וועלכע הערן אויס די וואונדערלאכע מעשיות,וואס איינער דערציילט און די בעל מלאכות -

" ינגוארג מיט צעלאזטע סאקלאך מיט הויזן-וועסט איבער די קאמאשלאך,שיין פארשוירענע פאהלאך און אויסגעליגטע קעלנערלאך. חברה ינגוארג שטיפט ארום אָבער באלד באווייזט זיך יעקל סטאָליאר -דער אגיטאטאָר און סאיז אויס מיט דער אידיליע,מריידט שוין וועגן שטריקן און דעמאָנסטראציעס "און " צי מהאָט עפעס אסך שפיאָנען אויפגעליגט אין דער לעצטער ציים ". וויטער ניט א מאָלעריש שילדערונג פון אן ארבייטער "טשינע" (ט-הויז) וואו חברה מאכן א יום-טובדיקן שנאפס און זינגען דערבי רעוואָלוציאָנערע לידער.

און וויידער קומט וויסענבערגס שארפע אירָאניע אפן אדרעס פון באלעבאטישע יידן,וועלכע שטעלן זיך אָפ פאר דעם געזאנג און טראכטן : " צי זינען נים אמאל זעלנער אָנגעקומען "וויל אזוי חוצהדיק פארשיים האָבן אין שטעטל געקאָנט זין נאָר זעלנער.

נאָך אָט דעם אריינפיר וועלט שוין וויטער גשילדערט דאָס דערוואכן פון די ארבייטער,די רייד פון יעקל סטאָליאר און דעם-"וארשאווער" עפענען פאר די שוסטער א נייע וועלט.וואָס צוויגט זיי צו פארטראכטן זיך,וי איבער עפעס א ליכטיקער דער-שיינונג און צו וועלן פול מיט כעס " וי פאליעס וואלטן איבערן קאָפ געיאָגט" ...

די שטעלדיקע אידיליע וועלט צעריסן.עס וואקסט אויס צווי פיינטלאכע לאגערן, וועלכע קעמפן פארביטערט. יעדער צד נעמט זיך צו הילף די,וואס האָבן צו אים א קלאסן-שיכות -די באלעבאטים -די צארישע פאָליצי,און די ארבייטער -זייערע חבריס פון דער גרויסער שטאָט.

קיין אין געשיעניש פון דער דאזיקער רעוואָלוציאָנערער ציים לאזט דער מחבר נים דורך. אף סך הכל 100 זייטן האָבן מיר א גענוי שילדערונג פון יענעם רעוואָ-לוציאָנערן פעריאָד,וי ער האָט זיך אָפגעשפילט אין די קליינע שטעטלאך.די שילדערונג איז רייך מיט מאָלעריש בילדער און מאסן-סצענעס,וי : די דיסקוסיע פארזאמלונג, די רעליגיעזע קאטוילישע פראצעסיע און אנדערע...

דער רעוואָלוציאָנערער אויפברוי קומט פאָר מיט פרילינג און שטילט זיך מיטן אָנקומען פון הארבסט.די פאָגראָם-שרעק גיסט זיך צוזאמען מיטן ציטערדיקן אלול-חודש און דער מענטש ציטערט צוזאמען מיטן בלאט פון בוים.

אָט דאָס באהעפטן דעם מענטש מיט דער נאטור איז איינע פון די גרויסע קינסט-לעריש אייגנשאפטן פון וויסענבערגן.אין דעם פרט איז וויסענבערג זייער נאָענט צו מענדעלע מוכר ספרים.

****

י.מ. װײסענבערג, ניט געקוקט אף דעם, װאָס ער האָט אין אונזער ליטעראטור ארײנגעפירט ארבײטער טיפּן און רעװאָלוציאָנערע געשטאלטן, האָט קײנמאָל ניט פּרעטענדירט צו זײן א קעמפער פאר װעלכע סאיז סאָציאַלע אידײען. ער איז געװען װײט פון א באַװשאָװער אָדער עדעלשטאַט, אָדער, אפילו דוד פּינסקי אין זײן ערשטן שאַפונגס־פּעריאָד.

מיט דער זעלבער קינסטלערישער שטארקײט, מיט װעלכע עס זײנען געשילדערט דער רעװאָלוציאָנערער פּעריאָד פון שטעטל איז אױסגעמאָלן דאָס בילד פון פּטירה פון אלטן זשעלעכאָװער רבין רב משהלע. "מזל־טוב" אין דעם בילד װאָס געהערט צו די ערשטע שאַפונגען פון װײסענבערגן, האָט דער שרײבער דערגרײכט א הױכע מדרגה פון קינסטלערישע שלימות.

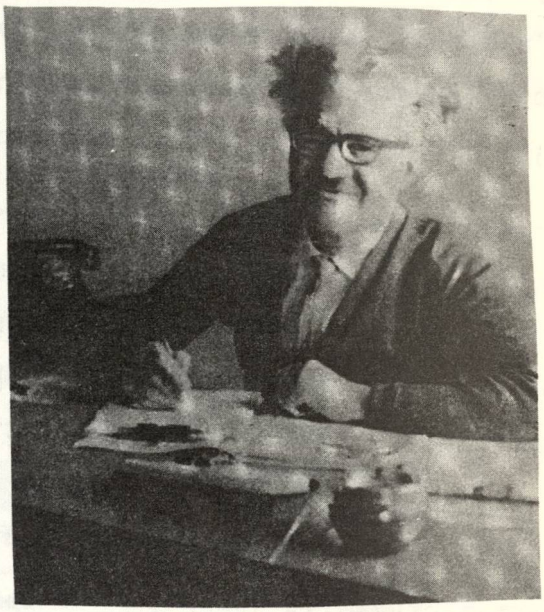
אױך אין א גאנצע רײע פריערדיקע און שפּעטערדיקע דערצײלונגען, סקיצן. אײנאַקטערס װערט מיט גרױס טאַלאַנט געשילדערט דאָס פּשוטע ײדישע לעבן־משפּחה לעבן, פאַמיליען טרײשאַפט, דורכגעפּלאָכטן מיט מגושמדיקײט (א טאַטע מיט בנים) די מאַמע, די אשת חיל (צום אײדים אף קעסט) ײנגע צעפּלאַקערטע לײדנשאַפט (דבורהלע). אין זײנע פיל בענדיקע װערק װאָס װײסענבערג האָט אױפגעשטעלט זײנען פאַראַן א גאַלעריע טיפּן און געשטאַלטן, איבער װעלכע עס שװעבט א לײכטע ספּעציפיש־ װײסענבערגישע איראָניע. די אלע שאַפונגען האָבן שױן ספּעציעל װײניק װאָס צו טאָן דירעקט מיטן לעבן פון ארבײטער און באַלעמעלאָכעס, די סימפּאַטיע פון דיכטער איז אָבער שטענדיק אף דער זײט פון אָרימען און געדריקטן מענטשן.

געבנדיק א תיקון זײן שטעטל זשעלעכאָװ, האָט איטשע מאיר װײסענבערג מיט עכטן רעאַליזם און פּאַרטיפּטער קינסטלערישקײט געגעבן אױך גלײכצײטיק א פּול בילד פון דעמאָלסטיקן ײדישן ישוב אין זײן קװערשניט, א בילד װאָס איז געמאָלן דורך א שאַרף אױג פון א דיכטער ־רעאַליסט. אַלס אַזעלכער װעט איטשע מאיר װײסענבערג אף אײביק פאַרבלײבן אין דער פראָזע פון דער מאָדערנער ײדישער ליטעראטור אין פױלן.

****

****

אברהם וואלף יאסני

אויב עס איז פאראן גבורה אין קאמף מיטן טויט,איז די גבורה געווען אין א.ו.יאסני, אונזער געטרייער מיטארבייטער,וואס האט במשך פון העכער א יאר ציים געפירט א מוראדיקן קאמף מיטן טויט.ווען אן אנדערער אין זיין מצב וואלט שוין געהאט רעזיגנירט און זיך אונטערגעגעבן זיין ביטערן גורל,פלעגט נאך א.ו.יאסני זיך אריסריסן פון שפיטאל און קומען אין דער רעדאקציע און זיך אוועקזעצן צום ארבייטער-טיש.

אפילו אין די קריטישסטע מאמענטן אין שפיטאל פלעגט ער ארויס פון בעט און זיך אוועקזעצן שרייבן זיין ווכנטלאכן ארטיקל.דאס איז געווען א ווייטאלער כוח,וואס סאיז נים געווען צו באגרייפן. זיין לעצט קריטיש ארטיקל,געדרוקט אין "לעצטע נייעס "דעם פארנאנגענעם פרייטיק,האט ער געשריבן אין א צושטאנד,וואס קליניש איז עס געווען אוממעגלאך,אבער דאך איז דאס ארטיקל געשריבן מיט אינטעלעקטועלקיים און שרייבערישן פלייס.

אט די אומבויגזאמע עקשנות און ווייטאלקיים האט כאראקטעריזירט א.ו.יאסני. זיין גאנץ לעבן.און אדאנק זיי האט ער זיך ארויסגעריסן פון דער פראלעטאריישער אריימקייט,אין ווילכער ער איז געבוירן געווארן,און מיט אייגענע כוחות דערגרייכט זיין בילדונג און זיינע שרייבערישע צילן. ער האט געגוי געוואוסט זיין ווערג בייזן סוף. ווי ער האט באדארפט קעמפן,אין זיין שווערן ווערג בייז דער צווייטער וועלט -מלחמה,בעת ער האט געלעבט אין זייער נאטירלאכער סביבה,אזוי האט ער צענפאך באדארפט קעמפן אין די יארן נאך דער מלחמה.אין דער מלחמה האט ער פארלוירן זיין פאמיליע,אויפ-געשטעלט א פאמיליע אויפסניי און מיט צווי קינדער (איצט אין צהל) עולה געווען קיין ישראל.ער איז עולה געווען אין א עלטער,וואס בייי אונזער שטייגער,ווערט ער באי-טראכט פאר א זקן און באקומט נים מער קיין סטאביליע ארבייט.זיין פארטיי,וואס איז א שותף צו די קאלאסאלע מעגלאכקייטן פון די מסדות אין לאנד,האט אים מיט זיין משפחה

אויסגעליפערט צו אויסזיכטלאזיקייט,דעקלארירנדיק פאטעטיש וועגן עליה.

" לעצטע נייעס " האָט אים איינגעגלידערט אין איר משפחה און געפונען אין אים אן ערלאכן,פליסיקן און איבערגעגעבענעם מיטארבייטער,וואָס האָט במשך פון יארן פון זיין מיטארבייט געדינט די לייענער מיט אלע גייסטיקע כוחות זיינע און מיט א מוסטערהאפטער סאלידקייט. ניט בלויז א מיטארבייטער האָבן מיר פארלוירן,אין אים, נאָר א משפחה -מיטגליד,וואָס האָט די צייטונג באטראכט וי זיין צווייטע היים און זיין גייסטיקע אכסניה.

מיטן אויפגאבן פון א.ו. יאסני אין דער אייביקייט האָט אונזער צייטונג און אויך די ידישע ליטעראטור געליטן א שווערע אבידה. מיר באווייזן דעם טויט פון אונזער משפחה -מיטגליד און מיר טרייסטן זיין פאראבלטע פרוי און קינדער, אז זייער מאן און פאטער האָט מיט זיין עצם לעבן און מיט זיין שאפן געווייזן א מוסטער פון אידעלער עקשנות,מיט אייגענע כוחות צו דערהויבן זיך אזוי הויך,וי ניט קיין אנדערע אין ענלאכע באדינגונגען דערגרייכן.

כבוד זיין אנדענק ! א. צאנין

רעדאקטאָר פון "לעצטע-נייעס"

ישראל

עטלאכע ביאָגראפישע שטריכן :

א.ו. יאסני איז געבוירן אין זשעלעכאָוו. שפעטער וואנדערט ער אוים קיין לאדזש וואו ער ווערט א מיטארבייטער אין דער בונדישער צייטונג און איינער פון אירע אָנ- געזעענע פירער. אָבער זיין צוגעבונדנקייט צום קליינעם שטעטל וואו ער האָט געלעבט בלויז 10 יאָר,איז פארבליבן זיין גאנץ לעבן.עס איז פארבליבן טיף איינגעאקערט אין זיין הארץ. ער איז אויך געווען דער רעדאקטאָר פון"זשעלעכאָווער יזכור בוך" וואָס איז זייער שטארק געלויבט געוואָרן אין דער ידישער פרעסע אומעטום.

ער שריבט : אין יאָר 1937 איז דערשינען מין ערשטע היסטאָרישע פאָרש - ארבייט -"די געשיכטע פון דער ידישער ארבייטער באוועגונג אין לאדזש." דאן די וואנדערונגען"פאָרשונגען" פון דער "ענדעקאווע- און פיינלאכע 20 חדשים חפיסה פאר זיין טעטיק אין "בונד". "באפריט" דורך דער שיקארסקי אמנעסטיע און צוריק אין פוילן... אין יאָר 1948 ווען די "אונאָ" האָט באשלאָסן אנערקענען ישראל וי אן אייגענע מדינה,בין איך

****

ארויס עפנטלאך בײ א פארזאמלונג פון דער פארטײ, און אָפיציעל איבערגעריסן און זיך דערקלערט פאר מדינת ישראל. צום סוף 1949 האָבן מיר, איך און מײן פרוי חוה, די קינדער אליהו און מרים – דאן נאָך קלײנע – עולה געװען קײן ישראל. א שטיקל צײט מיטגעארבײט אין דער „נײװעלט" שפּעטער געװאָרן א שטענדיקער מיטארבײטער אין דער „לעצטע נײעס"...

****

****

דער שער-בלאט פון זײן מאנומענטאל װערק ; די געשיכטע פון די ייִדן אין לאָדזש – דער אומקום און אונטערגאנג -- אין צװײ בענד.

מיר – טארן דאס קײנמאל ניט פארגעסן און האלטן דערמאנען אונזערע קינדער און דער גאנצער װעלט !

פּאָטאָמאָנטאָזש פון א ייִדישן קינסטלער

וואָס סימבאָליזירט דאָס ייִדישע און נישט־ייִדישע לאָדזש

און די אויסראָטונג פון ייִדן

אין צענטער: דאָס שיפל, דער עמבלעם פון דער שטאָט לאָדזש און דערויף די יזכור־אויפשריפט; רעכטס — די סינאַגאָגע, עטוואָס ווייטער — די אַלטשטאָטישע שיל. נידעריקער — די מנורה און „והגדת לבנך". אויבן — שטעכלדראָט, סימבאָל פון געטאָ. אויבן — איבער אַלע בילדער, אַרויסגעבראַכט אויף דעם פאָן פון לאָדזש — רויכיקע פאַבריקס־קוימענס, מאַשין־רעדער, די איבערשריפט „זכור" אאַז"וו.

דאָס דאָזיקע בילד האָט דער לאָדזשער שמחה געלבלום איבערגעגעבן צום פאַרעפנטלעכן און אינפאָרמירט, אַז דער פאָטאָמאָנטאַזש איז נאָך דער מלחמה אָפּגעפונען געוואָרן אין אַן אַרכיוו אין געטו. פאַלאַץ פון די פּאָזנאַנסקיס אויף אַגראַדאָוואַ גאַס, אין לאָדזש.

הערשל טאָקער–דער העלד פון דער יידישער רעוואלוציאָנערער באוועגונג אין זשעלעכאָוו

אייגנטלעך איז זיין נאָמען געווען הערשל יצחק, די עלטערן האָבן זיך אָבער „געכאָפט", אז זיין לעבעדיקער זיי־דענש נאָמען איז אויך יצחק, און פון דאמאלט אָן האָט מען אים גערופן בלויז הערשל. ער איז געבוירן געווארן בייַ פרומע און אַרעמע מענטשן. זיין פאָטער משה טאָקער, איז געווען אַ קאושעניצער חסיד, אבּ האָט ער דעם נאָמען טאָקער

געירשנט פון זיינע זיידעס מיט 4 דורות צוריק.

הערשל האָט זיך אויסגעצייכנט אין חדר ווי אַ ווייל געהאַרכזאָם יינגל, דורכגעגאַנגען פאַרשידענע חדרים און זיין לעצטער מלמד איז געווען יוחנן „גאספאדאזש".

צו 14 יאָר האָט ער אַנגעהויבן זיך לערנען איינבי־דעריי בייַ יידל מענדל איינבינדער און וויטער אַנגעהאַלטן דאָס לערנען אין קאושעניצער שטיבל ווי פריער.

שוין דעמאָלט האָט זיך אַרויסגעוויזן זיין רעוואָלטירי־דער כאַראַקטער, די אַרבעט אַלס איינבינדער איז געווען צו מאָנאָטאָן פאַר אים און ער וועלט אַ טאָקער ווו ער קאָן זיך אַריינטראָכטן אין דער אַרבעט, אַריינלייגן אין איר זיין שע־פערישקייט, דעמאָלט הערט ער אויך אויף צו קומען אין שטיבל, נעמט זיך חברן מיט אַרבעטער און וועלט אַנגע־שטעקט מיטן דאָמאָלסדיקן רעוואָלוציאָנערן אייפּרויז־געדאַנק, וועלכער וועלט אַ טייל פון זיין איך.

פּסח, 1903, קומט פאָר די ערשטע פאַרזאַמלונג אין וואָלד. עס וועלט באַשלאָסן, אַז ערשטער שריט אויפן וועג פון קאָמף פאָר אויסבעסערן די אַרבעטס־באַדינגונגען, אַפּ־צושאָפן די שבת־ביינאַכט־אַרבעט, וועלכע פלעגט זיך אָנהייבן נאָך הבדלה און ענדיקן 12 ביינאַכט אויף אָפּצוואַרבעטן פאַרן שבתדיקן טאָג. די אַקציע האָט אַרומגענומען די שוסטער, גאַרבער, שניידער, זאָקן מאַכערינס א. א.

זייענדיק באַרוישט פון זייער זיג אין דער ערשטער אַקציע, אָפּצושאָפן די שבת־נאַכט אַרבעט, שטעלן זיי, דעם נאָנסטן זומער אַרויס די פאָדערונג פון אַ 12 שעהדיקן אַר־בעטס־טאָג. דער קאָמף איז געווען אָן ערנסטער און זיך פאָר־צויגן לאָנג, ווייל דאָס האָט געבראָכן אַ טראָדיציע, — וואָס עפּעס זאָל דער אַרבעטער באַשטימען די שעהן פון זיין אַר־בעט? אָבער סוף כל סוף איז אויך די אַקציע געווונען געווארן.

מיט דער לעצטער אַקציע האָבן אַנגעפירט פאָרשטייער פון בונד און פּ.פּ.ס. מיט הערשלען בראש.

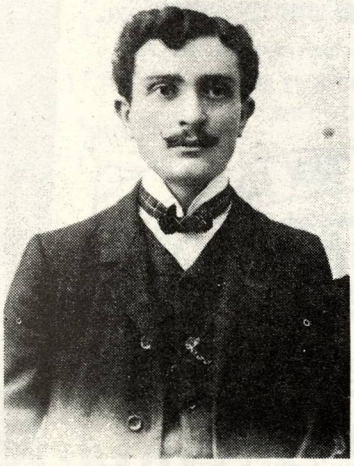
די טעטיקייט פון דער באַוועגונג האָט זיך נישט אויס־געדריקט בלויז אין פירן עקאָנאָמישע אַקציעס, צוגלייך מיט אָט די אַקציעס האָט זיך אַנגעהויבן אַ פאָרשטאָרקטע אויפ־קלערונג וועגן פּאָליטישן קאָמף, דורך פאַרזאַמלונגען, פּראָ־קלאָמאַציעס און דעמאָנסטראַציעס.

די ערשטע מאַי דעמאָנסטראַציע פון 1904 איז געווען עפּעס אַזעלכעס, וואָס זשעלעכאָוו האָט נאָך קיינמאָל נישט געזען. אין דער זעלבער צייט זיינען פאָרגעקומען באַזונדערע עקאָנאָמישע אַקציעס, וועלכע האָבן געצילט צו פאַרקלענערן דעם אַרבעטסטאָג און פאַרבעסערן די אַרבעט־באַדינגונגען. געווייגלעך האָט אָט די גאַנצע באַוועגונג אויפגעטרייסלט דעם אייגעפּונדעוועטן אייגנשטעל פאָר לאָנגע יאָרן און וואָס האָט צווישן פאַרשידענע שיכטן אין שטעטל אַרויסגערופן שרעק פאַרן מעגלעכן אונטערגראָבן די אַלט אייגעפּונדעוועטע טרא־דיציעס. די קצבים זיינען געווען די ערשטע, וועלכע האָבן אָנגעהויבן אַ קאָמף קעגן די „ציצילסטן". אין 1905 איז הערשל געווארן אַרעסטירט און אָפּגעשיקט קיין שעדלעץ, וווּ ער איז געזעסן ביז דעם פאַרעפנטלעכן די קאָנסטיטוציע פון 1905 און דאָס באַפרייען די פאָליטישע אַרעסטירטע.

הערשלס אַהיים קומען, האָט זיך פאַרוואַנדלט אין אַ מעכטיקע דעמאָנסטראַציע פון יידן און קריסטן, פון סטאַנ ביז זשעלעכאָוו האָט זיך געצויגן אָט די מעכטיקע מאָניפע־סטאַציע מיט פענער און אויסגעשרייען פאַרן „קרול" הערשל.

נאָך 1905, וועלן עס הויבט זיך אָן דער באַרג אַראָפּ פון דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג דורך טעראָר און גוואַלד־מיטלען, פאָרט הערשל אַוועק אין דער שווייץ, וואָס איז דעמאָלס געווען דער עיר מקלט פאָר פיל רעוואָלוציאָנערן. דאָרט איז ער געווען פון פעברואַר ביז יוני 1906 און קומט צוריק קיין וואַרשע וווּ די פאַרטיי אינסטאַנצן שיקן אים קיין זשעלעכאָוו אויפצולעבן די אַרבעט, אָבער נישט עפּנטלעך.

די אַרבעט לעבט צוריק אויף, עס הויבט זיך אָן אַ לאָקאוט קעגן די אַרבעטער, כדי צוריקצוציען די דערַאָבערטע געווינסן פון דער גאַנצער צייט. די אָנגעצויגענע קאָמפן פאָר־ציען זיך פאָר אַ לענגערע צייט.

הערשל אין 1907

אין 1907, פאָר פּסח, האָט הערשל חתונה, און פּסח קומט פאָר אַ זיצונג פון קאָמיטעט אויף וועלכער ס׳איז באַ־האַנדלט געווארן די פראַגע לאקאוט און דאָס ארויסווארפן ארגאניזירטע ארבעטער פון דער ארבעט, עס וועלט באשלאסן צו באנוצן טעראר קעגן די פאבריקאנטן און דערמיט אפ־שטעלן דעם אנגריף אויף די ארבעטער.

באַלד נאָך פּסח קומען אַריין 5 פאַרמאַסקירטע מענטשן צו בער אייגער (דער גרעסטער פאַבריקאַנט אין זשעלעכאָוו) מיט דער פאָדערונג צוריקצוציען דעם לאקאוט און דורכצו־קומען מיט די אַרבעטער. נאָך אַ שאַרפן וועלטער־אויסטוויש שיסט מען עטלעכע מאָל אינדערלופט אויף אַנצושרעקן.

צומאָרגנס קומט פּאָליציי און אַרעסטירט הערשלען און נאָך אַ פּערזאָן, אָבער מ׳שלאָגט זיי אפּ און נאָכן אויסבאַהאַלטן אים אייניקע טעג, שיקט מען אים אַוועק קיין לוקאָוו און פון דאָרט קיין וואַרשע. אין וואַרשע וועלדעט זיך הערשל צו דער

אַנארכיסטישער גרופּע, וועלכע איז דאמאָלס די שטאַרקסטע אויף דער אַרבעטער־גאַס. אין רעזולטאַט פון דער וועגדונג, האָט מען געמאָלדן בער אייגערס טאָכטער און איידעם ווי אויך זייערע קינדער אין וואַרשע, אַז זיי מוזן פאַרלאָזן די שטאָט און בער וועט מער נישט קאָנען ביי־יינגען קיין לעדער, ביז דער ענין וועט נישט וועלן דערלידיקט.

אין רעזולטאַט פון ביידע אַקציעס, רופט בער אייגער אַף דעם לאָקאַל, באַצאָלט אַ געוויסע שטראָף, באַפרייט די אַרעסטירטע פון די לעצטע אַקציעס און גיט געלט פאַר הערשלען ער זאָל קאָנען אַפּפאָרן קיין אַמעריקע. אינטערעסאַנט איז אַ געוויסער עפּיזאָד: בעת די לעצטע קאַמפּן, איז הערשל איינמאָל געקומען פון וואַרשע קיין זשעלעכאָוו, זיינע קעגנער האָבן זיך דערפון דערוווסט און געשיקט אַ טעלע־גראַמע קיין גאַרוואָלין. דער פאָסט־מייסטער, וועלכער האָט אָנגענומען די טעלעגראַמע, איז באַלד געקומען אין הויז פון הערשלען מעלדן וועגן דעם. עס זענען אָנגעקומען זעלנער פון גארוואָלין וועלכע האָבן אים שוין נישט געטראָפן.

אין 1907 קומט הערשל קיין אַמעריקע, אין טעקסאס און נאָכהער קיין מילוואָקי, וואו ער איז געווען געזעלשאַפטלעך טעטיק אין אַ רייע אַרגאַניזאַציעס און איבערהויפט אין דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי און אין פּאַרשידענע קלובן. שפּעטער האָט ער געמוזט אויפגעבן זיינע אַקטיוויטעטן צוליב זיין געזונט צושטאַנד.

מיטן אָנטשטיין פון די זשעלעכאווער הילפס־אַרבעט, העלפט ער אומדערמידלעך אין אַלע אַקציעס, קומענדיק זייער אָפט אין שיקאָגאָ, אפילו אין די ערגסטע ווינטערן.

מיט זיין טויט, האָבן די זשעלעכאווער איבער דער וועלט פאַרלוירן אַ האַרציקן מענטש און אַ טייערן לאַנדסמאַן.

כבוד זיין אנדענק.

הערשל טאָקער, מיינסטער, דער העלד פון דער רעוואָלוציאָנערער באָוועגונג אין זשעלעכאָוו אין יאָר 1905, איז ווי אַ טיפּ, פאראיביקט געווארן דורך י. מ. וויסענבערג אין זיין בוך „אַ שטעטל". דאָרט פיגורירט ער אונטערן נאָמען יעקיל סטאָליאַר. הערשל טאָקער איז געשטאָרבן אין אַמעריקע אין יאָר 1949, גראַד דעמלט, וועו ער האָט אָנגעהויבן צו שרייבן זיינע זכרונות. לייַדער האָט ער נישט באַווייזן אָנצושרייבן מער ווי אייַן קאַפּיטל, וואלכעס מיר ברייַנגען אויף אַן אָנדער אָרט פון זיין ברודער יאָנקל האָבן מיר באַקומען די וויכטער גע־בראָכטע ביאָגראַפישע נאָטיצן פון הערשל טאָקער.

י. מ. וויסענבערג

יעקל סטאָליאַר

פראַגמענטן פון אַ „שטעטל"

די וויכטער־געבראָכטע פראַגמענטן שילדערן די געשטאַלט פון הויפט העלד פון דער יידישער רעוואָלוציאָנערער באָוועגונג אין זשעלעכאָוו אין יאָר 1905 און גיבן גלייכצייטיק אַ בילד פון לעבן פון די זשעלעכאָווער יידישע אַרבעטער אין דעם פעריאָד.

צווישן מנחה און מעריב איז עס געווען. דער עולם איז אין בית־המדרש. כּאָרן עמוד און אין די הענגלייכטער ברענען ליכט. און די ליכט־בלעמלעך טיקן זיך אין רויך פון די פּאַפּיראָסן, און בלישטשען אַרויס ווי פון אַ נעפּל, וואָס האָט זיך צעלייגט אונטערן בעליק. דער עולם איז רעדלעכוויז כּארשמועסט. דער מיטלסטער אין רעדל רעדט און אַלע אַרום לייגן די אויערן צו מיט אָנגעבויגענע קעפ און פּאַרקנייטשטע שטערן. מען ריכט זיך שוין אויפן יום־טוב, וואָס דאָרף קומען אין שטעטל גלייך מיטן געווייסער, ווי באַלד דאָס איז ווערט פלאַצן און דער טייך וועט זיך איבער פעלדער און לאָנקעס צע־גיסן, פּוטין און ברעטער מיטשלעפן און ערגעץ אין דער וויטער וועלט אַריינטראָגן. מען ריכט זיך, און דער עולם איז כּארטון. קרעמער וויסן שוין היינט ניט אויף וואָסער זייט די דאָשקעס שטייגן זיי... ספּראָונעקלעד צו באָזארגן, ראָ.שינקעס אויסצופאקן, אויסצווועגן—וואָס א שטעטל דארף אלץ! בעלי־מלאכות, שניידערס צומיינסט, האָבן שוין בלאָסע, אויסגע־צויגענע פנימער מיט רויטע אויגן געקריגן, און שטיל, ווי די הינדלעך פּאַרנאַכט, שטייען זיי און דער שלאָף, דאָכט זיך, ליגט זיי אויף דעם שפּיץ פון די בלאָסע נעז. שוסטער, בפרט היגע שוסטער, וואָס אַרבעטן שטיוול פאָר די גרויסע שטעט, — זיי זיצן אלץ איינס, זיי זיינען היינט נישט ברודיק מער, ווי א גאנץ יאָר. ביסלעכווייז שטייט מען און מען רעדט מכוח

„אַגוליניקעס"*) — יעקל בריסקער און נחום האָמעלער, וואָס וועלן קומען באַלד נאָך פסח אין שטעטל אַריין און מאַכן אַ „רוים", אַז דער רוח זאָל עס כאַפּן. די חברה קצבים, יידן מיט פליישיקע, רויטע פנימער, מיט פוטערנע היטלעך אויף די קעפּ, איבער די אויערן אַראָפּגערוקט, און מיט דינע גאַרטלעך אויף די דיקע, פאַרפעצטע קאַפּאָטעס, האָבן זייער באַזונדערן טיש, קעגנאיבער דעם בעל־עגלה־טיש. זיי זיצן אָנגעלענט ביי דער וואַנט און די אויגן פינקלען אָפער פון אונטער די טיפע היטלען... היינט, די יום־טוב־וואָך, איילט מען זיך נישט אין שעכט־הויז אַריין, קיין גרויסע שחיטות וועט נישט זיין, די באַלעבאָסטעס וויסן שוין נישט, צי זיי לעבן אויף דער וועלט — נאָך פליישּ אין זין צו האָבן!... פאַר דאָס זיינען שוין די מלמדים פאַרדריט: צווישן מנחה און מעריב כאַפּט מען אַ קוק אין „פסחים", וואָס איז אינדערהיים נישט „בנמצא"... אַ טייל דערזאָגן אַ מסכתא; אָנדערע קומען אָפּ מיטן זוכן איבער דער ספּרים־שאַנק, אַרומפירנדיק מיטן חלבן ליכטל איבער די אָפּגעריסענע רוקנס פון די גמרא'ס. נאָר גאָר אין סאָמע הינטערן אויוון, פאַרוקט אין דער האַלב־פינצטערניש, שטייט רואיק אַ קופּקעלע יונגווארג, זיי גייט דאָס גאָרנישט אָן. מיט שיינעמדיקע פנימער, היטלעך אויף די שפּיץ קעפּ, שטייען זיי און קוקן מיט וווּנדערלעך־פאַרגאַפּטע אויגן אויף יעקל סטאָליאַר, אַ גרויסן יונג, וואָס איז גע־שטאַנען אין דערמיט און גערעדט עפּעס געפאָסן. מיט אַ זיסן שמייכל אויפן בלאַסן געזיכט, און ער האָט זיך באַהאַלפן מיט דער האַנט אַהין און אַהער...

איבערן בית־המדרש וועלט דאָס געראַדער גרעסער.

*) הורט־אויפקויפער.

יידן פון פארשידענע לענדער

א יד פון קורדיסטאן. די קורדישע יידן רידן אראמיש, א דיאלעקט וואס איז ענלאך צו אראמיש אין וועלכן דער תלמוד פון באבילאניע איז געשריבן געווארן. זיי זינען זייער אבערגלויביש... לעבן אין געוואלטיקער ארימקייט. פון יאר 1933 זינען אנגעקומען קיין ישראל ארום פינף טויזנט. ספעציעל, נאך די אנטי-דישע ראיאטן אין 1951.

==========
xxxxxxxxxxxxxxxxxx

בוכארער פרויען און יידן זיצן און לערנען. בוכארא, איז א לאנד אין צענטראל-אזיע און גרעניצט זיך מיט רוסלאנד און פערסיע. עס וואוינען דארטן ארום 30 טויזנט יידן. פאראן לעגענדעס, אז זיי שטאמען נאך פון די עשרת השבטים פון דער צייט נאך דעם ערשטן בית המקדש....

זיי רידן א פערסישן דיאלעקט געמישט מיט טערקישע ווערטער.

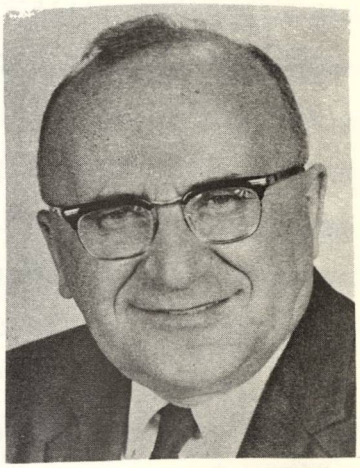
==========
xxxxxxxxxxxxxxxxx

נאך אין יאר 1893 צוליב די רדיפות פון צאר, האבן אסך פון זיי עמיגרירט און געשאפן א גרויסע קאלאניע אין ירושלים וואס עקזיסטירט ביז היינטיקן טאג..

כדאי צו וויסן

==========
xxxxxxxxxxxxxx

ייִדישע אינפלוזן אין דער מערב-איראפּיאישער קולטור

פון דר׳ העשיל קלעפפיש

ריידע געהאלטן צו דער ווידער-דערעפענונג פון דער קאטעדרע
פאר ייִדישער קולטור אף דער אוניווערזיטעט אין פאנאמא.

באמערקונג פון רעדאקציע:

די הומאניסטישע פאקולטעט אף דער אוניווערזיטעט אין פאנא-
מא האט געפיירט די ווידער-דערעפענונג פון דער קאטעדרע
פאר ייִדישער קולטור. אין דעם פייערלאכן אקאדעמישן אקט,
האבן זיך באטיליקט דער רעקטאר פון דער אוניווערזיטעט,
פּראסטיער פון דער רעגירונג און פון די אקאדעמישע קרייזן, דער אמבאסאדאר פון ישראל
און אנדערע דיפלאמאטישע רעפרעזענטאנטן. דער פראפעסאר פון דער דאזיקער קאטעדרע, וועט
זיין אונזער חשובער מיטארבייטער דר׳ העשיל קלעפפיש. מיר גיבן דא די ריידע וואס דר׳ העשיל
קלעפפיש האט געהאלטן אף דעם פייערלאכן דערעפענונגס-אקט, זי איז איבערזעצט געוואָרן
פון שפאניש אף ייִדיש פארן „זשעלעכאוער בולעטין" דורך דר׳ קלעפפיש.

מיט גרויסער צופרידנקייט עפן איך אויף היינטיקע נאכט די קאטעדרע פאר
יודאאיסטישער קולטור אף דער הומאניסטישער פאקולטעט פון דער אוניווערזיטעט אין
פאנאמא. איך האלט, אז דאס איז א פאסיקע געלעגנהייט אויסצודריקן מײַן אויפריכטיקע
אנערקענונג דעם הער רעקטאר פון דער אוניווערזיטעט פאר דער פאזיטיווער באציאונג צו
דער דערעפענונג פון דעם קורס. גענוי אזוי ווי איך אונטערשטרייכן דעם אינטערעס, וואס
אמבאסאדאר פון ישראל האט ארויסגעוויזן פאר די יודאאיסטישע קלאסן אף דער אוניווער-
זיטעט. מײַן הארציקער דאנק פאר אלע, וואס די אידיע פונא יודאיסטישער קאטעדרע האט זיי
אויסגעוויזן צו האבן א טיפע און שטארקע באדייטונג.

מיר גלויבן, אז דער קורס פאר דער העברעאישער שפראך- און קולטור וועט בײַ-
שטייערן דערצו, אז די סטודענטן פון דער הומאניסטישער פאקולטעט זאלן קאנען פארטיפן
און אויסברייטערן זייער באגאזש ידיעות וועגן די וואַרצלן פון דער מערב-איראפּיאישער-
קולטור. עס איז אן אנגענומענער פאקט, אז די גריכן האבן בייגעטראגן צו דער אויספאר-
מירונג פון דער קולטור פון מערב. גענוי, אזוי ווייסן מיר, אז עס וועלן אונטערגעשטראכן
אין די אקאדעמישע קרייזן, די פארדינסטן, פון דער לאטינישער קולטור פאר דער אנטוויק-
לונג פון דער ציוויליזאציע און קולטור, פון וועלכע מיר זיינען א באשטאנדטייל.

אבער,עס מוז פעסטגעשטעלט ווערן,אז נישט אלע גיבן זיך אפ א רעכענונג,אז די ייִדישע קולטור האט ביגעטראגן אן אומגעוויינלאכן ביישטייער צום אנטשטיין און וואוקס פון אונזער ציווילייזאציע און קולטור.עס איז אויסגעארבייט געווארן די באציכענונג "קלאסישע" אין באצוג צו דער גריכישער און לאטינישער קולטור.זייער זעלטן הערן מיר,אז מען זאל אויך באציכענען מיטן נאמען "קלאסישע" די העברעאישע קולטור.מיר ווייזט זיך אויס,אז עס איז עגדלאך געקומען די צייט צו מאכן אן אנטשיידנדיקע רעוויזיע אין אונזער אופן פון דענקען.

וואס איז דער טיטש "קלאסיש" און פארוואס שטרייך איך אזוי שטארק אונטער,אז די העברעאישע קולטור מוז אויך באציכנט ווערן ווי א קלאסישע ?צום ערשטן מאל אין דער געשיכטע זיינען אנגערופן געווארן "קלאסישע" די בירגער,וואס האבן געהערט צו דער ערשטער און וויכטיקסטער פון די בירגער-קאטעגאריעס,וואס זיינען געשאפן געווארן דורכן רוימישן קעניג, סערוויוס טוליוס.שפעטער,האט מען אנגעהויבן באציכענען ווי "קלאסישע" די שרייבער פון דער ערשטער קאטעגאריע,דאס הייסט,די וויכטיקסטע און אנגעזעענסטע שרייבער.מיטן לויף פון יארהונדערטער,זיך מען האט געוואלט ארויסהויבן די באדייטונג פון דער גריכישער און לאטינישער קולטור אין דער אנטשטייאונג פון דער מערב-וועלט,האט מען אנגעהויבן צו באנוצן דעם דאזיקן טערמין אין באצוג צו די צוויי קולטורן.פארשטייט זיך,אז מיר האבן נישט בדעה צו פארלייקענען,אז פון דער אלטער גריכישער קולטור שטאמען אפ אונזערע עסטעטישע אידייען,שטאמט אפ אונזער פאזיציע,שטאמט די ליטעראטור,די קונסט. מיר קאנען אויך נישט פארלייקענען,אז פון דער אלטער לאטינישער קולטור נעמט זיך אונזער באגריף פון רעכט, שטאמען אונזערע פאליטישע אינסטיטוציעס,ציט איר יניקה די ארגאניזאציע פון דער מענטשלאכער געזעלשאפט.

אבער,צי געפונט זיך דען נישט אפן זעלבן ארט און אפן זעלבן שטאפל -און אויב נישט נאך העכער - די יודאאיסטישע קולטור ? צי אטעמען מיר דען נישט אין אונזער מערב-ציווילייזאציע די לופט און די אטמאספער,וואס זיינען אריבערגעטראגן געווארן פון דער ייִדישער מחשבה ?

דער יסוד פון דער ייִדישער מחשבה איז דער תנ"ך. די העברעאישע ביבל האט געגעבן דער מענטשהייט די אידייע פון אן אוניווערסאלן גאט,פון אינציקן גאט.דער תנ"ך האט אויפגעהויבן דעם פראטעסט קעגן געצנדינסט, קעגן דער פארגעטערונג פון דער מאטעריע קעגן ברענגן מענטשלאכע קרבנות. אבער איך וויל מיך נישט באגרעניצן צום טעאלאגישן ביישטייער פון דער ייִדישער קולטור.איך וויל בעסער,בי דער דאזיקער געלעגנהייט,זיך אפשטעלן אף אנדערע פונקטן אין ייִדישן ביישטייער,נישט ווייניקער אומגעוויינלאכערע און נישט ווייניקער אקטיווע אין אונזער אקטועלער ציווילייזאציע.

אלץ וואס די מענטשהייט פארמאגט אין פעלד פון עטישע דערפאהרונגען,פון סאציאלע לייסטונגען,פון פאליטישן פראגרעס,קומט בירושה פון דער ייִדישער קולטור.די עשרה־הדברות (די צען גיבאט)די גיבאט זיינען דער יסוד פון אונזער ציוויליזאציע, זיינען פארפאסט געוואָרן אין העברעאיש.זיכער איז,אז דער ערשטער גיבאט הויבט זיך אָן מיט דער פראקלאמאציע פון דער גיטלאכער מאכט אין אוניווערס און אין מענטש און אין דער גישיכטע,אבער די גיבאטן באשיפטיקן זיך,הויפטזכלאך,מיט עלעמענטן פון מענטשלאכקייט,פון עטיק.די עשרת הדברות שטרייבן איינצופלאנצן דאס גיטלאכע אין מענטש זון פאדערן,אז די מענטשלאכע גיזעלשאפט זאל פארמאגן אין זיך עסואס פון דער גיט־לאכער השפעה.

מיר גיבן זיך נים אס קיין דין וחשבון,אז אלץ,וואס מיר פארווירקלאכן, זדער האפן צו פארווירקלאכן אין סאציאלן אספיקס,קומט צו אונז פון תנ"ך און פון ייִדישן גיזדאנק. די ליבשאפט צום מיטמענטש,די סאציאלע גערעכטיקייט,די רעכט פון ארימען,פון ארבייטער,דער פראטעסט קיגן דער אומגליכער פארטיילונג פון גיטער,די אויפדערונג צו דער אגראר־רעפארם, - אט די אלע באגריפן,וואס מיר באטראכטן זיי וי מאדערנע און היינט־צייטיקע און וועלכע קלינגען אפ אין אונזער אקטועלער סאציאלער טערמינאלאגיע,האבן זייערע וואָרצלן אין דער ייִדישער איידיען־וועלט.דער תנ"ך איז געווען דער ערשטער קאדעקס,וואס האט זיך פאראינטערסירט מיטן גורל פון ארבייטער,מיט זיין געהאלט,מיט זיין לעגאלער סיטואציע : דער ערשטער קאדעקס,וואס האט זיך ארויסגעזאגט קיגן דער עקספלאָאטאציע פון נויטבא - דערפטיקן.

עטוואס מער :

די ייִדישע קולטור,האט,צום ערשטן מאל אין דער מענטשלאכער גישיכטע,אונטערגעשטראכן די וויכטיגקייט פון מענטש. די וועלטפולקייט פון לעבן,דעם ווערט פון מענטש.דער מענטש,נים וי א נומער,נים וי א מיטגליד פון דער מאסע,נאר וי א יצירה (באשאפונג) פאר זיך,וואס זיין באדייטונג שטראמט ארויס פון פאקט,וואס ער איז באשאפן געוואָרן בצלם אלהים,אין„דער גע־טאלט פון גאט."

אין יענע וייטע צייטן,וען די הערשער האבן זיך באטראכט,וי די פרי־וויליגירטע,וואס האבן ארויפגעוואָרפן די פליכטן נאר אף די אונטערטעניקע מאסן,האט די ייִדישע קולטור קלאר און שארף זיך ארויסגעזאגט,אז די פליכטן זיינען אויך מחייב די הערשער טויזנט יאר,פאר דער קריסטלאכער צייט־רעכענונג,האט דער נביא שמואל פראטעסטירט קיגן דער אינסטיטוציע פון דער מאנארכיע,קיגן דעם עצם פאקט פון האבן א מלך,וואס זאל דע־גירן מיטן פאלק.און פינף הונדערט יאר פריער,אין חומש,אין ספר דברים,זען משה רבינו ריידט וועגן דער מאנארכיע,גיט ער צו די מאנומענטלע פראזע :דאס הארץ פון קעניג טאר נים שטאלצירן איבער זיינע ברידער .

דאס הייסט,דער מלך טאר זיך ניט האלטן העכער,ווי זיינע אונטערטעניקע,ווי זיינע מיט־
בירגער.ווערטער,וואס זיינען צוגעפאסט צו דער חקופה אין וועלכער מיר לעבן היינט און צו
די חקופות,אין וועלכע מענטשן האבן געלעבט זינט די ציטן פון חומש.דער נביא,שמואל
האט זיך אויפגעשטעלט און געזאגט צום פאלק,ווען עס האט געוואלט זאלבן א קעניג :

צר וואס א מלך ? ער וועט בלויז באגערן ארויסצוציען מאטעריעלע

נוצן פאר זיך אליין....

אין אלע בלעטער פון אור־אלטן מאנומענט פון דער ייִדישער קולטור,פון חנך,לייענען מיר
וועגן לערער און פירער,וואס זייער מוט און אמת־זוכעניש האבן איבערגעשטיגן די נארמאלע
מענלאכקייטן פון מענטש.

CATEDRA DE CULTURA HEBREA

Con motivo de la inauguración del Curso de "Lengua y Cultura Hebrea" que será dictado en la Universidad de Panamá, el Embajador de Israel en Panamá, Sr. Yehiel Ilsar, ofreció una recepción en la sede de la Embajada, a la cual asistieron las más importantes autoridades de la Universidad de Panamá. En la gráfica superior, el Rector, Dr. Rómulo Escobar Bethancourt el Embajador de Israel, Sr. Yehiel Ilsar, el Dr. Heszel Klepfsz, y el Vicerrector Académico, Dr. Arturo Morgan Morales. Abajo, ac-

א בילד פון פייערלאכן אקט,וואו עס זיינען פארן: דר׳ העשיל קלעפפיש,דער רעקטאר
פון אוניווערזיטעט,דער ישראל אמבאסאדאר און אנדערע גרויסע פערזיינלאכקייטן...

****

ווען דער נביא נתן דערזיסט זיך,אז דוד המלך,א קעניג,וואס איז געווען באליבט און פארערט צווישן פאלק,איז באגאנגען אן אומגעהוירע זינד לגבי אינעם פון זינע מיליטער-לייט,אוריה,דער מאן פון בת שבע,באווייזט ער זיך פארן מלך און ער וועגדט זיך צו אים מיט שארפע שטראף-רייד,וויי עס וואלט אפילו היינט עמיצער קוים זיך געוואגט צו ריידן צו א מושל. ער שליידערט דעם קעניג,דוד,די פראוטילנדיקע ביטערע ווערטער: אתה האיש דו ביזט דער מענטש,וראס ביזט באגאנגען דעם גרויסן פארברעכן !

צוויי הונדערט יאר שפעטער,אן ערך -אלזא,אכט הונדערט יאר פאר דער קריסטלאכער צייט - רעכענונג -נעמט צו דער מלך פון ישראל אחאב בי זינעם א שכן א וויינגארטן.ער בארוויבט זיין שכן אן רעכט,אן א לעגאלער באזע,און פאבריצירט נאך דערצו קעגן אים א פאלטשע באשולדיקונג,וואס דערפירט דערצו,אז דער אומשולדיקער בירגער זאל געטויט ווערן. פנים אל פנים מיטן אפגעטויענעם פארברעכן,שטעלט זיך פארן קעניג אליהו הנביא. ער רופט אויס צו אים אין אן אויסברוך פון צארן: הרצחת וגם ירשת ? דו ביזט באגאנגען א מארד,און חילסט נאך נעמען ירושה אויך ?

וי אזוי וואגסטו צו זיין קעניג אין לאנד ישראל ?

איך גיב נאר די דאזיקע עטלאכע ביישפילן כדי צו באווייזן,אז דער באגריף צו שאפן א מענטשלאכע געזעלשאפט אף די יסודות פון געראכטיקייט און פון מענטשלאכער גלייכהייט און וואס זאל זיין באזירט אף די רעכט פון בירגער,איז ארינגעדרינגען אין דער מענטשהייט נית דורך די אינפלוסן פון דער גריכישער אדער לאטינישער קולטור,נאר דורך דער השפעה פון ייִדישן געדאנק.דאס איז געווען אין דער ייִדישער געזעלשאפט,וואו מען האט נאך אין די אור-אלטע ציטן פון חנך געפרואוט אפצושאפן דאס שקלאפנטום,וואו די ערד איז פראקלאמירט געווארן וויי די ערד פון גאט,און וואו די בירגער האבן גענאסן פון סאציאלער געזעצגעבונג פון וועלכער מען טרויסט קוים,אפילו,אין צוואנציקסטן יארהונדערט.

טאמאס האקסלי זאגט,אז די ייִדישע קולטור איז בעצם די קאנסטיטוציע פון אריינען און פון ארבייטער...

איצט,דער עצם באגריף פון פרייהייט,פון וואנען האבן די פירער פון דער צפון-אמעריקאנער רעוואלוציע,און נאך זיי,די פירער פון דער גרויסער פראנצויזישער רעוואלוציע געשעפט זייער באגייסטערונג צו פארווירקלאכן די אידעאלן פון פרייהייט ?פון וואנען זיינען אויסגעשווימען די לאזונגען,וואס האבן אראפגעשריין פון די פענער,וואס זיינען אויפגעהויבן געווארן אין אויפשטאנד פון צפון-אמעריקע,און שפעטער,אף די בארריקאדן אין פאריז ?

ווען מען לייענט די כראניק-באשרייבונגען פון דער אמעריקאנער רעוואלוציע,וואס מען,אפטמאל,דעם איינדרוק,אז דאס זיינען בלעטער,וואס זיינען אויסגענומען געווארן פון חנך

די קעמפער פאר דער אומאפהענגיקייט פון אמעריקע האבן זיך באנוצט מיט ביבלישע סימ־
באלן.זיי האבן פארגליכן זייער גורל מיטן גורל פון די יידן,וואס האבן געליטן אין מצרים
אונטערן יאך פון פרעה. זיי האבן אונטערגעשטראכן,אז זייער אנטשלאסנקייט צו דערהאלטן
די פרייהייט איז אויסגעהאלטן געווארן אין די קאפיטלן פון תנ"ך. היינריך היינע,דער באי־
ריסטער יידיש־דייטשער דיכטער,האט דערקלערט ,אז פון דער צייט פון יציאת מצרים,ריידט
די גאנצע מענטשהייט,אין איר קאמף פאר די דעמאקראטישע אידעאלן,מיט א העברייאישן -
אקצענט,וואס איז די העברייאישע ירושה,וואס האט אין די מענטשן אריינגעהויכט דעם
ווילן און די האפענונג צו צעריסן די קייטן פון אונטערדרי־קונג.

נאטירלאך,מען דארף אנערקענען,אז די אידעאלן וואס מיר באהאנדלן דא,
די אידעאלן פון גלייכהייט,פון גערעכטיקייט און פון מענטשלאכער וירדע,געפונען זיך
אויך אין דער לערע פון בודא,פון קאנפוציוס,און פון א דיי גריכישע פילאזאפן.
אבער,מיר טארן נית פארגעסן,אז די נביאים נתן,אליהו און די אנדערע מיסטער פון פון
דער יידישער קולטור,האבן געלעבט און געווירקט הונדערטער יארן פאר בודא,פאר קאנפוצי־
יוס,און די גריכישע דענקער,וואס זיינען געקומען צו די זעלבע אויספירן.

שטעלט זיך,אלזא,די פראגע : אויב די באצייכענונג "קלאסישע" באציט
זיך צו די,וואס זיינען דערשינען די ערשטע מיט געוויסע איידיען,פארדינט ניט אזוי באי־
צייכנט וועלן די יודאאיסטישע קולטור מיט מער רעכט,ווי די גריכישע אדער די רוימישע
קולטורן ? עס איז פאראן,איבריקנס,נאך א שארפער אונטערשייד צווישן דער יידישער קולטור
און די אנדערע אור־אלטע ציווילייזאציעס,אין זייער צוגאנג צום באגריף פון די רעכט פון
מענטש. אין די אור־אלטע ציווילייזאציעס,וואס זיינען אויבן אויסגערעכנט געווארן,זיינען
מאקע פארמולירט געווארן די טעאריעס,זיינען אויסגעדריקט געווארן די איידיען. אבער,די
לערער פון "דנטום האבן מקריב געווען זייערע לעבנס כדי צו פארווירקלאכן זייערע שטרע־
בונגען אס דא,אף דער ערד,אין דער דאזיקער וועלט.

די גריכישע פילאזאפן,מיט גאר זעלטענע אויסנאמען,האבן נית געקאנט דערוועקן
קיין התלהבות אין זייערע אנהענגער.זיי האבן אנטוויקלט טעאריעס,וואס האבן מיטן לויף פון
די יארן אויסגעגעבן פרוכטן,אבער זיי האבן נית אנגעצונדן קיין פלאם.פון מסירת־נפש
אין די נשמות, די העברייאישע מיסטער האבן זיך נית באנוגנט מיטן ווארפן זייער ווארט.
זיי האבן זיך געשטעלט בראש פון די מאסן.זיי האבן די מאסן געפירט צום קאמף.זיי האבן
געזאגט,אז די איידיע,וואס פארבליבט בלויז אין ספר,איז נית ווערט באטראכט צו ווערן,
ווי א איידיע,וואס אטעמט מיט לעבן. די איידיע איז ווערטפול,ווען זי גייט ארויס פון גדר
פון טעאריע און נעמט אן הויט און בינער,

די ייִדישע קולטור האָט זיך אויסגעצייכנט פון בראשית מיט איר אקטיווער אָפּטימיסטישער באציאונג צום לעבן,מיט איר גלויבן אין דער פֿאָרשרים פון מענטשלאכן מין,מיט איר צו־טרוי אין דער גיסטיקער און מאָראלישער דערהויבונג פון מענטש און אין זיין פּאָטענציאל און כוח זיך צו באניצן.

נאָך אן אונטערשיד צווישן די ציוויליזאציעס פון גריכנלאנד און רוים און דער ייִדישער קולטור־זיי האָבן אָנגעשריבן זייער בישטייער אין די בלעטער פון דער געשיכטע,און זיינען פארשוואונדן.די ייִדישע קולטור לעבט כסדר. די ווערטער פון נתן אָדער פון אליהו,פון עמוס אָדער פון ישעיה,דינען נישט בלויז,ווי א טעמע פאר פֿאָרשונגען אין די אוניווערזיטעטן - און זיי דארפן,נאטירלאך,דינען אויך ווי א טעמא פאר געשיכטלאכע פֿאָרשונגען -נאָר זיי האָבן כסדר זייערע אנהענגער צווישן פֿאָלקסון ווועלכע זיי זיינען אלײן ארויסגעוואקסן.דאָס ייִדישע פֿאָלק דאָס פֿאָלק פון די נביאים,ציט כסדר די גאָלדענע קייט פון עבר,פרואוט אריינפלעכטן די ירושה פון דורות און דער צאפלדיקער קעגנוואָרט,און טוט דאָס,אפילו,אין דער שפראך פון תנך,אין לשון הקודש.

די ייִדישע קולטור וויברירט מיט לעבעדיקער,באוירקנדער קראפט אין צוואנציקסטן יאָרהונדערט.די ווערטער פון ישעיה אין זיין וויזיע פון פרידן,געפונען זיך נישט בלויז אין תנך,נאָר אויך בייַם אריינגאנג צו דער געביידע פון די פארייניקטע־פֿעלקער אין ניו־יאָרק.דאָרט,אף דער מויער פון דער אינסטיטוציע,וואָס דריקט אויס דעם ווילן פון די פעל־קער צו לעבן אין שלום,זיינען אויסגעקריצט די פסוקים פון ישעיה פון ווועלכע עס שיינט ארויס דער אידעאל צו פארטרישן די שווערד אף אן אקער־אייזן.

==========

APERTURA DE UNA CATEDRA SOBRE JUDAISMO EN LA UNIVERSIDAD DE PANAMA

PANAMA. (OJI)—La Facultad de Humanidad de la Universidad Nacional de Panamá inauguró una cátedra sobre judaísmo, al comienzo de su nuevo año lectivo. En el acto de apertura de la cátedra participaron el rector de la alta casa de estudios, doctor Rómulo Escobar Betancourt, distinguidas autoridades y profesores, el doctor Yehiel Ilsar, embajador de Israel en esta capital, el vicerrector académico de la Universidad, doctor Arturo Mogan Morales, y otros representantes diplomáticos.

La cátedra estará a cargo del rector del Instituto "Alberto Einstein" y prestigioso intelectual judío doctor Heszel Klepfisz, quien dio su primera conferencia subrayando la importancia y el aporte de la cultura hebrea a la cultura universal. Deteniéndose sobre el concepto de "clásico" señaló la injusticia que se ha cometido hacia la cultura hebraica, a la que no se denomina con este término, reservado para las culturas helénica y romana, a pesar de las influencias que éstas sufrieron de la primera.

El doctor Klepfisz es —además de pedagogo e intelectual— autor de varios folletos que han aparecido en la "Biblioteca Popular Judía" del Congreso Judío Latinoamericano.

(המשך,אין קומענדן נומער)

א טייל פון דער שפאניש־
פרעסע,וואו עס איז געווען
געמאלדן און באשריבן דער
פייערלאכער אקט,פון עפענען
די קאטעדרע פון יודאיזם
אף דער אוניווערסיטעט.

אן שרעק = נאר מיט גלויבן.
מרדכי שפייזמאן = ישראל

(פון אונזער חשובן פרעזידענט)

אין דער צייט וען די פאליטיק,באזונדער די "וועלט-מינונג" דעת הקהל,ענדערט זיך זיך שנעלער וי דער מענטשלאכער מוח איז פעאיק צו טראכטן : וען מאראל-אינטערעסן און וועלט-געוויסן,און "שקר מוסכם" איז געפערלאך צו שרייבן אין א פעריאדישע אויסגאבע וועגן "אקטועלע זאכן." טרעף דעם,וואג איך צוליב צוויי סיבות : איינס-איך שרייב נים וועגן פאליטיק,נאר וועגן נויטוענדיקע לעבנס-אקסיאמען,צוויטנס-שוין לאנג וי דאס "וועלט-געוויסן"איז נים אונזער ייִדיש געוויסן,אונזער געוויסן איז געבוים אף א געוויסן און אייביקע אמתן.

אין די פארהאנדלונגען וועגן דער "באלפור-דעקלאראציע"האם פראפ. חיים וויצמאן געזאגט צו דער ענגלישער מלוכה-פירער "איך וויל דאס ארץ ישראל זאל זיין ייִדיש,אזויפי ענגלאנד איז ענגלישׂ" ארץ ישראל איז דאן געווען וואס סאיז היינט ישראל און ממלכת השמי (הוסיין עבר הירדן). די ערשטע טיילונג פון ארץ ישראל איז געווען אין יאר 1922 וען די סיריער האבן פארטריבן משפחת פייסל בן חוסין און די ענגלענדער האבן געזוכט א מעגלאכקייט צו "באשעפטיקן"חוסינס צווי זין.פייסל איז געווארן מלך איראק,און עבדאללה איז געווארן עמיר פון עבר הירדן.אין ארץ ישראל איז דאן געווען בערך 80 טויזנט ייִדן,מערסטנסטייל פון אלטן דור (חלוקה ייִדן). וויצמאן איז געווען א "רעאל-פאליטיקער." "רעאל פאליטיקער"איז דער וואס זעט פארויס אף א לאנגע צייט די אינטערעסן און באדערפענישן פון זיין פאלק. (זיענן נאר דעם "היינט-דארף מען נים זיין קיין פאליטיקער)

מיט דער זעלבער רעאל-פאליטיק האם וויצמאן געליגט דעם גרונט-שטיין פון אוניווערזיטעט אפן הר הצופים וועו אין לאנד איז נים געווען קיין פראפעסארן און נים קיין סטודענטן וועו איך בין געקומען קיין ישראל איז געווען אין לאנד בערך 150 טויזנט ייִדן און ארומעער 600 טויזנט. סאיז אונז קיינמאל נים געקומען אפן געדאנק צו מאכן א חשבון איינס קיגן פיר. (1 -4)און אין יארן ארום,איינס קיגן איקס.אמת,אונזערע קיגנער האבן אונז נאך אין חוץ לארץ געוויזן "פאנטאזיארן"מיר זיינען היינט אלע ייִדן שטאלץ אף דער קליינער גרופע "פאנטאזיארן". ליידער,זיינען אזוי וויניק גלויביקע אין ייִדישן כוח און ייִדישע מעגלאכקייטן צו בויען א ייִדיש לאנד.

ייִדן האבן קיינמאל נים פארציכטעט אף ארץ ישראל,סזיינען באקאנט די דיסקוסיעס וועגן "ענד-ציל"גענוי וי מיר האבן קיינמאל נים געוואלט פארטריבן די אראבער פון ארץ ישראל. ארץ ישראל האם די מעגלאכקייט צו זיין א ייִדיש לאנד מיט א געוויסער אראבישער

****

מינדערהײט.די פראגע האָט אונז קיינמאָל בעאומרואיקט,ווײל מיר זײנען אומשטאנד אויך אויך די פראגע פון "מינדערהײט" צו ווײזן א בישפיל,וי אזוי מען קאָן לאָזן אנטוויקלן א נאציאָנאלע מינדערהײט,נים נאָר אין דער געשריבענער קאָנסטיטוציע,נאָר אין טאָג-טעג-לאכן לעבן.

גלײכצײטיק מיט דער רעכט פון דער מינדערהײט,דארף דאָס לאנד זײן ײדיש אין פולן זין פון וואָרט.דאָס איז אויך אין איינקלאנג מים די אראבישע לאָזונגען,דאָס "אלע אראבער אין אלע לענדער זײנען איין פאָלק",איז דאָך נים דאָ דער געפאר פון אונטערגאנג פון אראבישן פאָלק.דאקעגן,אויב די מערהײט פון ײדישן פאָלק וועט זיך נים קאָנצעטרירן אין ארץ ישראל,איז יא פארן א געפאר פון פארקלענערן וואָס מער די צאָל ײדן אין דער וועלט.

טען די צאָל ײדן פון דער צײט פון "ביט שני" וואָלט געהאט די מעגלאכקײט צו לעבן א נאָרמאל לעבן מים א נאטירלאכן מענטשלאכן צו וואוקס,וואָלטן מיר היינט געזען א פאָלק מיניזום,פון צוויי הונדערט מיליאָן ײדן.פאָגראָמען,שחיטות,פארניכטונגען,צוואנג-שמד און פרײע אסימיליאציע און אנדערע אויסראָטונגען,האָבן דאָס דורך דער צײט נים דערמעגלאכט.

לײדער זײנען מיר היינט צו טאָג 6 אָדער 7 פראָצענט פון דעם וואָס מיר האָבן בא - דארפט זײן.סאיז א טעות צו מײנען,אז א פאָלק קאָן זיך אנטוויקלן און נאָרמאל זיך טערן אן א לאנד.און א לאנד איז אזוי גרויס לוים די באדערפענישן פון פאָלק פון לאנד וואָס געהערט צום פאָלק,אומאפהענגיק צי פרעמדע האָבן דאָס באזעצט אינגאנצן אָדער טײלווײז.

צוויי פראגן שטײען צו דיסקוסיע : א) דעמאָגראפיע,דאָס היסט,צי קאָנען מיר זיך דערלויבן א גרויסע אראבישע מינדערהײט,וואָס איר נאטירלאכער צואוואקס איז פראָפאָרציאָנעל.פיל גרעסער וי די ײדישע,אזוי,אז מים דער צײט קאָנען די אראבער בים היינטיקן מצב וועלן די מערהײט פון לאנד. ב) צי איז דאָס מאָראליש צו באהערשן שטחים מים קאָמפאקטע אראבישע באפעלקערונג.

מיר וועלן זיך באמיען צו ענטפערן אף ביידע פראגן.

ווײל -ביידע פראגן זײנען פארבונדן מים איין הויפט-ענטפער - צו וועלן געהער ארץ ישראל? צו די ײדן וואָס וואוינען איצט אין לאנד,אָדער צום ײדישן פאָלק,צעשפרײט אין דער גאָר-ער וועלט,ואו זיי זאָלן זיך נים געפונען. אין קיין שום אָרט פון תנ"ך ביז דער "באלפור-דעקלאראציע"-און " מגילת העצמאות"-וועלט נים געמאכט קיין אונטערשיד פון רעכט אף ארץ ישראל,צוישן ײדן וואָס וואוינען אין לאנד און ײדן וואָס געפונען זיך אין אויסלאנד, "חוק השבות" (די רעכט פון יעדן ײד צו קומען זיך באזעצן אין ישראל)איז באזירט אפן זעלבן באזיס.אויב אזוי איז די דעמאָגראפישע פראגע נים רעלעוואנטיש צו דער צאָל ײדן וואָס געפונען זיך איצט אין ארץ ישראל,נאָר צו דער צאָל ײדן וואָס וועלן אין די נאָנ-סטע און וויסטע ארן קומען לעבן אין ישראל. און אָם די דאזיקע רעכט ליגם אויסשליס-

לאך אין די העגם פון די יידן. זייער וילן וועט באשטימען ווי־פיל יידן זולן זיין אין ישראל.

די צווייטע פראגע איז א מאראליש־ע. באזעצן טיילן פון לאנד וואס איז באזעצט פון אראבער. אט די "מאראליש־פראגע איז געווען דאס שטארקסטע געווער פון די ציוניס־טיש־ע קעגנער אין אלע צייטן. ווער ווייסט ווי־פיל מיליאנען יידן האבן באצאלט מיט זייער לעבנס פאר אם דעם "ארגומענט". צווייטנס, איז נים געווארן וויניקער אראבער אין ארץ ישראל, נאר זיך פארדרייפאכט, אדער מער... טראץ וואס אין דער צייט זיינען געקומען דרייסיק מאל אזוי־פיל יידן ווי מיט 50 יאר צוריק. דאמאלט זיינען די זאמדן פון יפו (היינט, תל אביב) די פוסטע בערג פון חיפה, דער זומפיקער עמק, די געגנט פון דגניה און עבר הירדן, געווען פונקט ווי היינט חברון, שכם, יריחו אדער דער גולן. די יניקע וואס האבן געהאלטן פאר מאראליש צו באזעצן און באלעבן פון דאסנייי, די געביטן מיט צווי דורות צוריק (און די זאך איז מאראליש) האלטן פאר מאראליש אויפצולעבן אויך די אנדערע געביטן פון לאנד. מיר זיינען פיל מאראליש־ער פון אנדערע פעלקער צו קאנען דערמעגלאכן די אראבישע מיני־דערהייט צו לעבן אין א ייידישער מדינה אלס פולבארעכטיקטע בירגער...

די קינסטלאך אויפגעבויטע אראבישע "אחדות־כאילו איז פאלק, פריער דורך ענגלאנד (די אראבישע ליגע) און איצט דורך רוסלאנד (סאציאליסטישע איינהייט) וואס מיט דער ווירקלאכקייט גאר נים צו טאן. דאס זיינען פעלקער וואס האבן אין רעליגיע איין שפראך מיט פארשידענע ניואנסן פון לעבן. נים איין קולטור, נאר פארשידענע קעגנזעצ־לאכע נאציאנאלע אינטערעסן וואס האבן נים צו טאן מיטן ארץ ישראל קאנפליקט.

דער פליכט פון ארנזער דור, איז צו זיין רעאל און זעען די צוקונפט
אן מורא נאר מיט גלויבן !

==========

משה גלאזמאן זל

==========

נאך איינער פון די ערשטע און אייגנארטיקסטע איז אוועק אין דער אייביקייט. משה האט מיט זיין אייגנארטיק געשטאלם פערזענליפיצירט די פארווירקלאכונג פונעם ציוניסטישן אידעאל, די ליבשאפט צו ארץ ישראל, איבערגעגעבענע פריינטשאפט צו מענטשן, באזונדערס, צו יענע וואס האבן זיך געווידמעט פריינטשאפט. ער האט אין ארבייט געזעען נים א מיטל צו פארדינען אף ברויט, נאר א אידעאל. איך זע אים אין די צוואנציקער יאר, פון די ערשטע טרויסער און קעמפער פאר נאציאנאלער אויפלעבונג. איך זע אים צוריקומען פון א שווערן טאג ארבייט, מיטן קעסטל גלאז אף די פלייצעס, זיך קויים אפגעווישט, און שוין אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, מאנט, פאדערט פון זיך און פון אנדערע...

אין 1925 איז משה מיט זין פרוי דרי קלינעקינדערלאך עולה קין ארץ ישראל.
(דוכט זיך,מער נפשות וי דאלארס)אבער מיט אסך גלויבן און שטארקן וילן. ער באוויזט,אז " אין דבר העומד לפני הרצון ".אויך דא איז ארץ ישראל גיט ער נית אין אויסגעטראטענעם וועג,סהאט זיך נאר וואס געגרינדעט די מושבה" הרצליה" משה ווערט באלד א הרצליאנער,קין הייזער זינען נית דא,קין צריפים אויך נית,נו איז וואס -שלאפט מען אף בלעכן אונטערן פריען הימל. זין ליבע צו ארץ ישראל,האט זיך אויסגעדריקט אין דרי זאכן :ארבייטן וואס מער,וואס גיכער בויען דאס לאנד און זעען בלויז דאס גוטע אין ארץ ישראל. " מיר זינען נית געקומען נעמען -נאר געבן"... חלילה נית רידן א שלעכט ווארט אפן לאנד,נית פארלאזן דאס לאנד אפילו אף א וואך, צוויי..." אונזער דור האט נית קין ציים פאר אזעלכע זאכן" מען דארף ארבייטן און בויען. בי אים איז די פראגע פון פראדוקטיוויטעט נית געווען קין פראגע פון אידעאל, נאר א נאטירלאכע זעלבספארשטענדערניש...

מידת הכנסת אורחים - גלאזמאנס הויז איז געווען א מוסטער פאר אונז אלעמען,סהאט קינמאל נית אויסגעפעלט קין פלאץ. סאיז נית געווען געניג בעטן -- אויך נית קין פראבלעם,פאראן א גרויסע פאדלאגע צו שלאפן...

די מיטלן זינען באגרעניצט,עסט מען וואס סאיז דא.איינס איז נית באגרעניצט- די געסט. וויפיל עס קומען,גלאזמאנס שטוב איז אפן פאר אלעמען...

די באציאונג צו חברים,פרינט איז אן ערלאכע,אויפריכטיקע און קומט פון טיפן הארץ. די מאקסימאלסטע הילף פאר א פרינט,אבער אין דער שטיל "מתן בסתר" אן אלטער "דישער מינהג. דובר אמת,ער האט זיך דערוויטערט פון מענטשן וואס האבן נית געזאגט קין אמת און וואס האבן גערעדט שלעכטס אפן לאנד.

די גלאזמאנס : משה און זין פרוי חוה צו לאנגע גוטע יאר,האבן זיך באמיט מיט אלע מעגלאכקייטן צו גיבן זייערע קינדער לערע בי נית לייטע אומשטענדן. " דער נייער דור אין ישראל דארף קענען ". עס איז דעריבער נאטירלאך,דאס חוה מיט די קינדער האבן גלייך באשלאסן צו גיבן באדייטנדע סומעס פארן סטיפענדיע-פאנד וואס מיר פירן איצט דורך אומעטום. מיר האבן באשלאסן,אז די סומע וואס די משפחה גלאזמאן גיט פארן סטיפענדיע-פאנד (צען טויזנט לירות)זאל דער פארדינסט פון דער סומע - דער פראצענט -אויסהאלטן א שילער יעדעס יאר אין די הויך-שול.

די סטיפענדיע וועט הייסן
מילגה על שם חוה ומשה גלזמאן.
==========

אייגנארטיקייט,זעלבסטפארוואלטונג און פערזיינלאכער בישפיל ווי אזוי צו אידענטי-
פיצירן זיך מיטן אויפלעב פון שאלק און לאנד איז געווען פאר משה גלאזמאן,איז ער
געווען און פארבליבן א מוסטער פאר אונז אלע.ער איז געווען דער פראטאטיפ פון א
חלוץ אין דערהויבענעם זין פון ווארט. פאר אונז אלע וועט משה גלאזמאן זיין א
בישפיל פון א יד,חבר און פריינט..

יהי זכרו ברוך !

יצחק בראנדוויין זל

==========

אין משך פון אין יאר,זיינען אומעק אין דער אייביקייט דרי חברים וואס זיינען געווען פון
די ערשטע וואלס-זאגער פונעם ציוניסטישן געדאנק בי אונז אין שטעטל : יצחק בראנדוויין,
משה גלאזמאן און מרדכי איש טוב. אין נומער צוואנציק האבן מיר געשריבן וועגן מרדכי
איש טוב.מיר גיבן איינקע שטריכן וועגן די אנדערע צוויי : משה גלאזמאן און יצחק בראנד-
וויין. יצחקן געדענק איך פון מין פריעסטער יוגנט אלס די פערזאניפיצירונג פון א פראק-
טישן סוחר באפליגלט מים דער אידיע פון שיבת ציון,א חלום,א שטרעבונג צו לעבן און בויע
אין ארץ ישראל.

זיין פאטער,מרדכי מענדל אייזנקרעמער,א לובלינער חסיד וואס האט אין
אייזן-קראם געהאלטן שטענדיק א גמרא,און וען עס זיינען נית געווען קיין קונים,האט ער
דערווייל א שווים געטאן אין ים פון חלמוד...גלייכצייטיק געווען(שטילערהייט)אן איבערגע-
געבענער ציוניסט,געקויפט שקל,דערנענטערט ציוניסטן און צוגעגעבן מוט...אין די פריע
צוואנציקער יארן,לערנט יצחק שלאסער,וויל אין ארץ ישראל דארף מען האבן שלאסער.און א
ציוניסט דארף בויען זיין פריוואט לעבן לויט די באדערפענישן פון ארץ ישראל.

דערווייל,ביזן עולה זיין,טוט מען קעגנוערטיקע ארבייט. מען שטייט אין דער
שפיץ פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע,מען איז ראטמאן אין שטאט-ראט,מען ארגאניזירט
די ערשטע אקציע פארן קרן היסוד אין שטעטל און ארגאניזירט דעם נאציאנאל-פאנד.

אויך אין פריוואטן לעבן האט יצחק גרויס דערפאלג. גרויסע אינטערעסן,
לויט די שטעטלדיקע באגריפן,זיין הויז וועלם דער אדרעס,הויפט-קווארטיר פאר ציוניסטישע
טעטיקייטן. אבער,חלומות איז אינם -פארווירקלאכן איז שוין עפעס אנדערש.

דער מענטש איז נית שטענדיק דער האר פון זיין וויללן.

פארשידענע אומשטענדן האבן געבראכט בראנדוויינען,אנשטאט ארץ ישראל -קיין קאלאמביע.

מיטגעמאכט דעם שווערן דערנער-וועג פון אלע אימיגראנטן,אן א גרעסן גאלם,אן דער שפראך(אין שטעטל האָט נים בראנדוויין געלערנט שפאניש)און זינע געזעלשאפטלאכע ארבייטן קריגן נים קיין וואקאציע אפילו אין דער נייער,קאלטער היים..ער גרינדעט אין באגאטא,די הויפט שטאט פון קאלאמביע,א ציוניסטישן פארבאנד,וואס וועט דער גרונט-שטיין פאר דער ייִדישער קהילה.שפעטערדיקע יאָרן,זעט יצחק די פרוכט פון זיין ארבייט. מיט דער הילף פון זינע קינדער אנטוויקלט ער א ריזיקע אינדוסטריע און גרויסע אונטערנעמונגען. אָבער,לא עַל הלחם לבדו יחיה האדם... דאָס איז גוטן דער מאטע אין זיין לעבן אויך אין קאלאמביע.

נאָכן ערשטן באזוך אין ארץ ישראל,באשליסט יצחק איבערלאָזן די געשעפטן צו די קינדער - ער געהערט קיין ישראל. דאָ איז מען לעצטע סטאציע....פון דאנעט פאָר איך נים אוועק...

די לעצטע יאָרן האָט ער זיך אויסגעלעבט אין ישראל.זיין לעבן און שטארבן אין ארץ ישראל. איצט האָט זיין פרוי געבראכט א גרעסערע סומע פארן סטיפענדיע פאָנד צו פאריביקן דעם נאָמען פון איר לעבנס -באגלייטער,יצחק בראנדוויין.

פון די פראצענטער וועט יעדעס יאָר פארטיילט צו אס-פיראנטן,וואס זאלן האָבן די מעגלאכקייטן צו שטודירן אין העכערע אינסטיטוציעס. דער וואס וויסט נים דעם מדבר וועג פון די ערשטע,וועט האָבן א מעגלאכקייט צו הערן און וויסן וועגן די אבות הציונות...

נים אלע ציוניסטן האָבן געשטרעבט צו לעבן און בויען אין ארץ ישראל, האָבן געהאט א מעגלאכקייט צו פארווירקלאכן זייער לעבנס-טרוים.זייער אפט זינען אָפּיק-טיוע באדינגונגען געווען א שטער...אָבער,זי האָבן שטענדיק מיטגעלעבט מיט ארץ ישראל אפילו לעבנדיק אין גלות.אויך זי האָבן א גרויסן חלק אין אויפבוי פון לאנד.

דאָס דערלעבערן דאָס ייִדישע פאָלק פאר ארץ ישראל -איז נים געווען לייכטער וי דאָס דערלעבערן ארץ ישראל פארן ייִדישן פאָלק...

אין אט דער הייליקער ארבייט האט יצחק בראנדוויין זל געהאט א גרויסן חלק איבערהאל וואר ער איז געווען.

יהי זכרו ברוך !

==========

==========

מזל -טוב ==== בר מצוה ביי אונזערע פריינט מאנבלאט
אין באגאטא = זייער ערשט זונדעלע == אסך נחת און גליק =
די באבע מיטן זיידן = ברוך און גיטל דרעזנער == איר זאלט אים
דערלעבן צו פירן צו דער חופה צוזאמען מיט די אנדערע אייניקלאך.

זשעלעכאוועך גרופע אין באגאטא סעק. חנה בריינסקי

רעדאקציע בולעטין פארוואלטערן= מלכהלע פרוכטענבערג

Nicky Mohnblatt
Sara Drezner de Mohnblatt

Solicitan el honor de su compañia en
la ceremonia de
Bar Mitzuah
de su hijo
Samuel

אייגדריקן פון מיאמי

שמעון גרבערעק =באגאטא

בייַ שאלעקן און אסתרן אין הויז. דו טרעסטס איבער זייער הויז ווען געפונט זיך, כמעט אפן ים, די כוואליעס האלטן אין אין שטראסען אהין און צוריק אן אויפהער -- אסאל שטארקער און מאנכעסאל, רואיקער, און די זון באשיינט דעם ים -עס איז א בילד וואס עס לאזט זיך נים פארגעסן...אין אט דא, אפן עלפטן שטאק אין דער ריזיקער גע- בייַדע וואו עס ווארנען 248 פאמיליעס, דערפילסט באלד דעם קדושה-אטעם, קולטורעלע און גייסטיקע געפילן וואס באהערשן דיך. דא ווערן געבוירן יעדעס יאר דרייַ נומערן פון אונזער שריפט, וואס רופט זיך נאך אלץ מיטן באשיידענעם נאמען "זשעלעכאוועך בולעטין" וואס פאקטיש, איז דאס א זשורנאל פון א קולטורעלער מדרגה...

דער דאזיקער שריפט ווערט אפגעשאצט אין דער קולטורעלער וועלט, נים בלויז פון די לאנדסלים. האבן שוין, בייַ פארשידענע געלעגנהייטן אנגעזעענע שרייבער געשריבן וועגן אונזער שריפט. יא, דאס זיינען א טייל פון די געפילן וואס באהערשן דיך זיענדיק בייַ זיי אין הויז. און דאס רעגט אן, עפעס אנשרייבן פארן קומענדן נומער 22 וואס דערשיינט קומענדן חודש.

וואלטן די אומשטענדן געוועזן אנדערש,וואלט איך געשריבן אין א טאן פון געזאנג...איז שבער די לעצטע צייט,א טרויריקע וואו אונזער משפחה אומעטום איז פארקלענערט געוואָרן און מיר האבן פארלוירן טייערע,אנגענעמסטע מיטגלידער וואס לאזן איבער א געוואלטיקן חלל אין אונזערע ריען...וועלן מיר די פריינט מוחל זיין,וואס מיין היינטיק ארטיקל וועט זיין א מין הספד און א טרייסט-וואָרט מיט א טייל פון דער ירושה וואס די אומעק פון אונז,האבן איבערגעלאזט זייערע נאנסטע און אונזער גאנצער משפחה זשעלקאווא,אומעטום.

זשעלקאווא - זה לי חוב - האט געמיינט חשיבות,גלאנץ,פאראנטוואָרטלאכקייט צו טאן דיין חוב לגבי דיינע פריינט,חברים...און איצט דארפן מיר מאכן דעם לעצטן בילאנס און דער שניט איז זייער טיף און ווייטיקלאך וואס וועט שוין קיינמאל זיך נים אויסהיילן...

דרי אין ישראל. און א גרויסער טייל אין כמעט אין אלע לענדער וואו עס געפונען זיך אונזערע טייערסטע און נאנסטע פריינט... אזוי איז דער פינצטערער גורל פון מענטש,אייביק... מרדכי איש טוב = (פון דער היים (גאטאווזנע)

דער ערשטער זשעלקאווער חלוץ,דורכגעמאכט דעם גאנצן דערנער-וועג אין אלע פאזן און עטאפן אין דאן ווייטן לאנד-און פעלזן-פעסט געשטאנען אף זיין פאזיציע און געוואָרן גרייט אוועקצוגעבן זיין לעבן פארן היליקן לאנד. וואס מרדכי האט געמיינט פאר אונזער משפחה - וויסט יעדער אינער. ער איז געוואָרן דער ליכט-זייל וואס האט אלעמען באלויכטן און אנגע-רעגט,אינספירירט מיט זיין גלויבן און אידיען.וויניק אזעלכע מענטשן זינען פארן היינט. געהאט אין זיך דאס העכסטע וואס א מענטש דארף זיין כדי ווערט צו זיין צו טראגן דעם נאמען מענטש... זאל זיין נאמען זיין געהיליקט און קיינמאל נים פארגעסן ווערן...

משה גלאזמאן. מיט 46 יאר צוריק,האט מען אין הויז פון יצחק בראנדווין זיך ==========
געזעגנט. אט זיצן מיר שוין אלע אין וואגאן,משה,חוה,זייער ערשט קינד,מען קריצט די רומענישע ערד. אט זיצן מיר שוין אף דער שיף,בראגא,וואס ברייגט אונז צו דער היליקער ערד -צו די ברעגן וואס מיר האבן יארן-לאנג געחלומט און געהאפט זוכה צו זיין...צו דערגרייכן.מרדכי איז אין פארט און נעמט אונז אויף מיט אפענע אריסס. משהן פירט עך אוועק קיין הרצליה,וואס לייגט די יסודות פון א צוקונפטיקן שטאט -ישראל. מיך באגליים ער אין הסתדרות וואו מיר ווערן אויפגענומען וי איגענע,אלטע פריינט פון יארן... אט, די נעכטיקע קינדער פון קליינעם שטעטל ווערן גלייך איינגעגליידערט אין א וועלם וואס שטעלט מיט זיך פאר : יושר און גערעכטיקייט פאר אונזער פאלק,פאר אלע פעלקער...

און משה האט געבויט מיט זין משפחה "מיט שוערע הארבאנאניע. א לעבן פון ארבייט און שוויי,כמעט ביזן לעצטן טאג פון זין לעבן. בי אים איז ארבייט,פונקט ווי בי א.ד.גארדאן דערהויבן געווארן צו רעליגיע - דת עבודה. דאוס אף דער הילפקער ערד,האט ער געפונען זין לעבנס-שטרעבונג,זין גליק.

עס פרעסט דער וויטיק אין דער נשמה און דריקט דאס געמיט ווי מיט בלי, אונזערער טייערער משה שוין אויך ניט דא מיט אונז. איך דערמאן מיך,קורץ פאר קבלת שבת,פריטיק צו נאכט,הונדערטער חלוצים באדאקן דעם שיף "דעק,ניט דא א ברעקל מער. דער זון "אונטערגאנג באפארבט דעם גאנצן הימל מיט א רויט-פייער,פונקט ווי די השגחה האט דאס צוגעגרייט צו אונזער פארלאזן דעם גלות און דערנענטערן זיך צום אויסגעטרויטן לאנד...אזוי ווי אלץ וואלט אין זילבער און גאלד באפארבט געווארן צוליב אונזער קומען.

וען די שיף האט זיך א רייר געטאן פון ברעג,האבן זיך פון די ינגע הערצער ספאנטאן ארויסגעזונגען,מיט הארץ און נשמה די ווערטער פון התקוה... אלע הערצער האבן זיך צוזאמענגעשמאלצן אין אין גרויסן הילקן פארלאנג - בויען אן איגן לאנד פאר אונזער פארייניקט פאלק...

יצחק בראנדוין .

א פארבנרייכער פיגור מיט א בריט ידיש הארץ. שוער צו זאגן דאס ווארט " געווען". א בוים מיט גרינע בלעטער און געדיכטע צווייגן,א שפע פון רייכקייט געטראגן אין זיין נשמה. דער מענטש האט באשטראלט אלע וואס זינען געקומען אין באריונג מיט אים. א מענטש אין פולן זין פון ווארט.א בארופענער מנהיג,עסקן,און זיך אנגעזעהן צווישן די גאר גרויסע גדולים. אלץ,איז בי אים געווען פון גרויסן פארנעם. ער האט דאס לעבן באנומען אין אין גרויסע דימענסיעס. דאס זעלבע אויך בים געבוי ער האט קיינמאל נים געזוכט צו שפאלן וען עס האט זיך געהאנדלט פון געזעלשאפטלאכע ארבייטן...און ער האט געוויזן א וועג,אינספיירט אנדערע נאכטאן זין בישפיל.

א לעבן-לאנג האט מיך דער גדול געהאלטן מיט אים נאענט.ניט שטענדיק האבן מיר איינגעשטימט וועגן געוויסע ענינים. דאס האט אבער קיינמאל מיר נים פארוירזאכט צו קוקן אף אים,אף זין פירונג און אידיין,מים דעם גרעסטן דרך ארץ און רעספעקט... וי געזאגט,איז יצחק בראנדוין געווען א ריז,א בוים פארוואלצלט אין ידישן און מענטש-לעבן.. זאלן אט די מאגערע ווערטער זין א טרייסט פאר דער משפחה -פאר אונז אלע.

בראנקילא, באגאטא, ניו-יארק, ארובא, ארגענטינע ===

אלע האבן פון אונז גערעדט לעבעדיקע שטיקער... די קדושים, די מערסטע, האבן אריבער-
געשפרייזט די 70ער..אזוי איז דער גזירה. וואס וואלט געארט דעם באשעפער וועגן ער וואלט
זיי געגעבן נאך א צענדליק יאר -נאר גיי פרעג שאלות, וועגן קיין ענטפער וועסטו נים קריגן.
זיערע לעבנס זיינען אנגעפילט מיט גייסט, קולטור און גוטסקייט. דערפאר, איז דער
פארלוסט אזוי גרויס און פיינלאך.

שאיע טשעטשינארזש -- בראזיל.

אין אנהויב מערץ 1970 זיינען מיר געפארן קיין בראזיל. געהערט, אז עטלאכע זשעלעכ.
זיינען געקומען - זיינען שוין דא -- צוגעפארן צום בערג פון ים ארומגערינגלט פון
די געאילטע לאנדסלייט. אלע האבן מיך געדענקט פון מיינע ספארטעקייטן אין שטעטל,
וואס הייסט, איין קליניקייט! שמעון גובערעק איז דא מיט זיין פרוי -א פריידא, א גליק..
און שאיע איז אין קיין "זשעלעכאוער אוניווערזיטעטן" נים געאנגען. אבער א רעדנער וי
דיפלאמאט, איז ער יא געווען. דורך די יארן פון געזעלשאפטלאכע ארבייט האט זיך בי אים
אויסקולטורווירט א פיינער רעדנער און געזעלשאפטלאכער אקטיוויסט פון פיינעם פארנעם.

ער האט זיך שוין דאן באקלאגט אף זיין געזונט-צושטאנד. אבער, וועי זאל זיך
דאן פארשטעלן, אז אין 15 חדשים ארום וועט ער שוין נים זיין מיט אונז...אן ערלאך,
האראפאשנער מענטש פון דער היים, אויך אין דער נייער היים, שוער געארבייט און נים פאר-
געסן די ירושה פון שטעטל, און וויטער פארגעזעצט זיינע געזעלשאפטלאכע טעטיקייטן איבער
זיינע כותות. די משפחה זשעלעכאוער טעטיקייטן, זיינען געווארן אן אינטגראלער טייל פון
זיין נשמה לעבן. ער האט גלויבט אין דעם אמעליקן אידעאל - ביז דער לעצטער האט דאס
פארקריפלט און פארראטן און זיך געשטעלט מיט די איראקישע-מערדער, אנשטאט די אידעאלע
יוגנט וואס האבן אפגעגעבן א לעבן אין די קיבוצים צו וויזן דער וועלט א מוסטער פון
יושר און ערעקטקייט...שוער איז געווען זיין איבערגאנג פון א לעבן-לאנג גלויבן...
אבער, נאך זיינע רייזעס אין ישראל איז ער צוריקגעקומען באפרישט מיט נייע אידעאלן, מיט
א נייעם גלויבן. ער האט דאס געטיילט אף די שפאלטן פון אונזער שריפט מיט הארץ און
גלויבן. ניין! ער האט דעם גלויבן אין דעם מענטשנס צוקונפט אין ערעקטקייט -מיט-
גענומען מיט זיך אין קבר...זאל אים די ערד גרינג זיין... ;

בערל און גיטל העפנער === ארובא. (גיטעל טעמעס)

בערל איז געפארן קיין קאלאמביע, און דער גורל האט אים פארפירט אין האלענדישן אינזל
ארובא. צוזאמען מיט אין גייען עטלאכע וואכן אין האמבורג, געווארט אף דער שיף. געקומען

קײן קאָלאָמביע און דאָ האָט אונז דער גורל פאנאנדערגעטיילט -איך בין פארבליבן אין באָגאָטא,און ער קײן ארובא- א האָלענדיש אינזל. 42 יאָר האָבן זיגעלעבט אין מאטעריעלער רחבות...געלעבט האָבן זיי חי צחי אסתּ טיבעלאך און זיך ליב געהאט בלב ונפש. זיער לעבן איז געווען א סוסטער פון אן אמת לעבן. און אָט שוין בערל אחעק,פונחאנעט מען קומט שוין מער נים צוריק... און גיטל געבליבן אָן א זין אין לעבן. אלע איז פאר איר פארשחאונדן. יעדן טאָג איז זי געגאנגען אפן קבר און געוויינט --און אין עטלאכע וואָכן נאָך בערלס טוים,איז אויך גיטל אחעק צו איר באליבטן לעבנס-באגליטער... נאָך בערלס קבורה,האָב איך געשריבן גיטל א טרייסט-וואָרט און געפילט וי בלאס עס זינגען מינע וועלטער... בערל און גישל זינגען געזעגן און פארבליבן אסתּ הארציקע מענטשן און מים אן אָפענער האנט פאר אלע געזעלשאפטלאכע טעטיקייט,ספעציעל פאר דער משפחה אונזערע, זאָלן זיערע נעמען פאריבּיקט ווערן (מיר זינגען זיכער אין דעם) מים א סומע פאר דעם סטיפענדיע-פאָנד... זאָלן זיערע נעמען בליבן אף שטענדיק אלס הארציקע און טיערע - מענטשן... זייער משפחה ---אונזערע הארציקע מיטגעפילן...

שיע לאָטערשטיין - באָגאָטא

דער דאָזיקער באשיידענער לאנדסמאן האָט געשטעלט דעם לעבן זינס,די מינימאלסטע פאָדערונגען. קיינמאָל זיך נים באקלאָגט אף זין לעבן.פריער געלעבט אין בארענקילא -די לעצטע יאָרן אין באָגאָטא.ער איז געווען דער אמתער טיפ וואָס לאָזט זיך באנוגן מיט דעם וואָס ער פארמאָגט. קיינמאָל זיך נים געזאָגט נאָך רייכקייט,שוואוילטאָג,וי מאנכע אנדערע. קיינמאָל, נים געהערט פון אים,קיינמאָל ,חלילה,א שלעכט וואָרט אף עמיצן.. זייער וויניק פארען אזא מענטשן-מאטעריאל..אין משך פון יאָרן געלעבט שטיל,וי קוים בעירט די ערד אף וועלכער ער איז באטראטן,פונקט וי ער האָט געפילט א דרך-ארץ פארן לאנד וואָס איז געווען גוט צו אים און זין משפחה. זין פרוי און זין - מין הארציקע טרייסט.

יאנקל ציבולקעוויטש א זון פון אלטער ציבולקעוויטש וואָס האָט ארינגעשריבן גאָלדענע בלעטער אין דער געשיכטע פון אונזערע לאנדסלייט אין בארענקילא - געהאָלפן יעדן פרישן אימיגראנט זיך שטעלן אף די פיס מיט אלץ- דאָס קאפיטל דארף נאָך געשריבן ווערן -און איז יאנקל,זין זון אין די פערציקער יאָרן אומגעקומען אין אטאָמבּיל-צוזאמענשטויס און איבערגעלאָזט א פרוי מיט זעקס קינדער.א טיערער בחור געווען,א מענטש מיט א בריים הארץ און געגאנגען אין זין מאטנס וועגן פון גוטע מידות...און העלפן. געצייגט וואָכן פארן אומגליק האָט ער מיך באזוכט אין באָגאָטא.עס האָט מיך געוואונדערט זין פאזיציע אין די העכערע ניט ייִדישע קרייזן...אין רייען פון קאָלאָמביאנער פערזיני-

לאכקייטן.ניט חלילה וואס ער האָט געליטן אפן" פינטעלע יד "ניין! וויל אים איז אוים-
געקומען צו לעבן אין א מיקאז -וואו קיין יידן זינען ניט געווען. אים האָט,אַבער,געצויגן
צו עפעס מער וויי דאָס שטיקל ברויט. לא על הלחם לבדו יחיה האדם...און דאָס האָט עס
דערפילט אין דער העכערער געזעלשאפט דאָרטן.זיי האָבן אים אויפגענומען מיט אַפענע
אָרימס. זיין טוים איז א שווערער פארלוסט נים בלויזפאר זינע נאָנסטע,נאָר פאר אונזער
משפחה איבער דער גאנצער וועלט...

לייבל גרייצער ניו-יארק.

דער גורל פון מענטש,געפֿאָרן אף א לוסט-רייזע קיין ישראל,אנטשלאָפן געוואָרן דעם ערשטן
אוגוסט,נאָך א צוזאמענקום מיט אונזער חשובן פרעזידענט,מרדכי שפיזמאן -פלאנירט גרויסע
קאמפאניעס פאר אונזער סטיפענדיע-פאָנד --און מער ניט אויפגעשטאנען. זיין קבורה איז
פאָרגעקומען אין ניו יארק,וואו ער האָט אַפגעלעבט זיין גאנץ לעבן וואו עס געפונט
זיך זיין משפחה. צו 10 יאָר פארלאָזט ער דאָס שטעטל.דערגרייכט אן אָנגעזעענע עקאָנאָמישע
און געזעלשאפטלאכע פאָזיציע אף פארשידענע געביטן.. געווען דער גרינדער פון דער זש.
געזעלשאפט אין ניו-יארק,פארנומען אן אָנגעזעען פלאץ אין נאציאָנאלן ארבייטער פארבאנד,
נייַ-לאנד,פוילישער פארבאנד און צענדליקער אנדערע ארגאניזאציעס... שטענדיק מים א
אָפן הארץ און קעשענע... בלויז מים צוויי יאָר צוריק געקויפט פאר 80 טויזנט דאלאָר
ישראל באָנדס און לעצטן יאָר פאר 50 טויזנט... ער האָט פארנומען אן אָנגעזעען פלאץ
אין דער וועלט און אין אנדערע ייִדישע געזעלשאפטן...אומעטום האָט ער זיך אָנגעזעען...

און אָט א קאפיטל (ניט קיין צו פריילאכער...) לייבל וויל שאפן א דענקמאָל
אין כפר יחזקאל --א ריס אין אונזער משפחה האָט געפירט צו מחלוקתן וואָס האָט אים
פארביטערט...שוין געהאט געזאמלט א גרויסע סומע געלט -אויך זיין אייגנס - און דאן
צוריקגעגעבן יעדן זיין סומע און זיך אָפגעזונדערט אין א זייט. ער האָט אויך ארויסגעגעבן
צוויי נומערן "זשעלעכאָווערבולעטין" און אָפגעשטעלט,אויפֿרעכטגעדיק זיך,אז דאָס קאָן פירן
צו א ניט אויסקומ אין אונזער משפחה...ער האָט אַבער געהאָלפן גאנץ בריטלאך פאר אלע
אונזערע טעטיקייטן...

איך האָב שטענדיק געפילט וויי אין א גן -עדן טרעפנדיק זיך
מיט אים אין מיאמי.מיט איבער דרי יאָר צוריק אין מיאמי מיט אים אים און זיין טרייַ
פרוי האָבן מיר זיך געפילט וויי בייַ זיך אין דער היים,וואריים און צארט... לייבל איז געווען
און פארבליבן א הארציקער לאנדסמאן מיט זיין גרויס פארמעגן...עפעס האָט ער געוואָרימט
יעדן לאנדסמאן...ער האָט דאָס דאזיקן אינערלאכן געפיל מיטגעטראָגן זיין גאנץ לעבן...

ארן וויידער די אייביקע פראבלעם ..

פאר וואס איז די שטראף אזוי ביטער פארן מענטש ? וואס איז אונזער גאנץ לעבן : דאס קומען,א שפאציר אדורך וי אין א חלום און שוין אוועק אין דער אייביקייט,אהין - פון וואנעם מען קומט שוין מער נים צוריק...און אט אזוי גייט עס שוין אן מיליאנען יארן מיט אזא רעגלמעסיקייט,פינקטלאכקייט,און נאכן גריבלן זיך פון די געניאלסטע אין דער וועלט,שטייען מיר אלץ בייַ דער נים פארענטפערטער פראגע ---וואס איז דער מענטש,און וואס איז דער גאנצער "שפיל" ?

אט פלאנירט ליבל פארן קין ישראל,אנוואריטען און איינזאפן זיך וואריקייט און וואנצקייט פון לאנד,חברים פרייַנט גרייטן זיך אים מקבל פנים זיין וי ער פארדינט - און שלאפט אין דעם אייבקן שלאף...א האלב יארהונדערט האט ליבל געלעבט אין די שטאטן, איינגעאטעמט די פרישע לופט פון א פרייַ לאנדשיל דער גורל,אז גראד אין ישראל זאל ער פארענדיקן זיין לעבן...גיי פארשטיי דעם גורל פון מענטש ?

אונזער גאט געבענטשטער פאטער יחיאל לערער האט מיט גאל און פיין אויסגעזונגען די באריטסע פאטעטע " מיין חיים " וואו די גלוחדיקע מאטע זינגט, די "דישע מאטע,האט אירע קינדער צעזייט און צעשפרייט איר בלוט און פלייש איבער דער גאנצער וועלט.... און איצט נאך 34 יאר שפעטער,זינען שוין אונזערע מאטעס קינדער די זעלבע פון יחיאל לערערס פאטעס,צעזייט און צעשפרייט איבער לענדער און פעלקער,איבער כמעט,דער גאנצער וועלט...

פאר די אלע אונזערע טייערע און ליבסטע רופען דער
אומגליק האט געשראפן == אונזער מיטגעפיל און
טיפן צער====

שיע לאטערשטיין עה"ה

אונזער טיפסטן מיטגעפיל דער משפחה,די פרוי און די זין צום שווערן פארלוסט אייערן. איר זאלט מער נים וויסן פון קין צער און אומגליק אין אייער פאמיליע... ערע זיין אנדענק. אלץ לאנדסלייט ,אומעטום, פילן דעם פיין און וויטיק פון אייך אלץ טייערע פרייַנט...

אונזערע קינדער אין וועגעזועלע - וואלטער און הינדעלע דיימאנד פון מיאמי סורזי און זשעמי (חיים) ייגליצקי פון קאראקאס ביי א צוזאמענטרעף.

הינדלע און וואלטער זיינען די רעדאקטארן און אריסגעבער פון א שפאניש זשורנאל =

Industria Turistica

חיים ייגליצקי = דער זון פון מנוחה און אברהם =איז א דערפאלגרייכער דאקטאר מעדיצין און זיין פרוי איז א באגאבטע יידישע טאכטער מיט אלע חנעף#$%* און דער דאקטאר = א טייערער היימישער יינגערמאן...

די פאטא איז געמאכט פון מארק דיימאנד = א פאכמאן אף זיין געביט# שוין פארעפנטלאכט עטלאכע פאטאס אין אנגעזעענע צייטונגען אין לאנד.

זיין ערשט בילד וואס האט אים ווגעבן א פרייז = איז געווען אין קינדער-גארטן,ווען ער איז געווען 7 יאר אלט.

היינט איז ער שוין 14 יאר

==========

מיט אזעלכע קינדער און אייניקלאך מעגן מיר שטאלצירן

==========

מדינת ישראל

דריי דורות זשעלעכאורער

פון צבי -ישראל

מזל-טוב,יפה ליבערמאן,געוואָרן אן עלטער -באָבע.

מיט רעכט איז זי שטאָלץ און דערציילט יעדן איר גליק און טיילט זיך מיט איר פריד און זאָגט מיט שטאָלץ : איך האָב שוין אן איר -אייניקל ! מיר האָבן זי געטראָפן אף א זשעלעכאוער צוזאמענקום. זי שיינט פון פריד. „אז איך האָב דערלעבט אן אור-אייניקל נאָך אזויפיל יאָרן,שוועָרע,וואָס איך האָב מיטגעמאכט זינט 1936 קומענדיק קיין ישראל,וויל איך זיך טיילן מיט אלע מיינע פריינט.

יפה ליבערמאן,איז די טאָכטער פון שלום דאמליק (באקאנט אין זשעלעכאוו, אלס שלום בעקער) שלום בעקער האָט געדארפט מפרנס זיין פון באקן ברוים : זיין פרוי, פיר זין און צוויי טעכטער.איז געווען זייער שווער אין קליינעם שטעטל. האָט שלום געפונען נאָך א פרנסה -געוואָרן א מלמד און געלערנט חורה מיט קליינע קינדערלאך. שפעטער פארוואָס ער זיין פרוי און זי בליבט מיטזעקס קינדערלאך... בעת דער חורבן -תקופה, זיינען אומגעקומען שלומס פרוי,פיר זין און איין טאָכטער. יפהס מאן,משה ליבערמאן, קומט פון אטוואָצק,געקומען קיין ישראל אין יאָר 1932 מיט אן עקספעדיציע דורכגעפירט פון די לינקע „פועלי-ציון„. שפעטער,אין יאָר 1936 נעמט ער אריבער זיין פרוי יפה מיט זייער טעכטערל שרה,דאן געווען 5 יאָר.

זי דערציילט די שווערע באדינגונגען אין יענער צייט אין ישראל.די שווערע היצן די מאלאריע-קראנקייטן און -ארבייטן טעראָר...און אין אָט די שווערע צייטן,האָט משה באדארפט געפונען מיטלן פאר דער משפחה זיינע..זי האָבן געארבייט אפן בנין,אפן כביש (שאָסי)און בייַ אנדערע שווערע פיזישע ארבייטן. אָבער,זי האָבן אלץ געזומען פאר-ליב. די הויפט -זאך,מיר זיינען אין אייגן לאנד. נאָכן אנקומען פון דער מלוכה,די יידישע מדינה,האָט משה שטודירט אלס בעאמטער (פקיד) בייַ דער רעגירונג,און דאָס לעבן ווערט גרינגער און בעסער. משה און יפה מאכן,מיט מזל חתונה זייער אייניציק טעכטערל,שרה. איז א שמחה און א פריד... בייַ דער משפחה און פרינט.

בייַ שרהן-איר מאן,לעווין,ווערט מיט מזל געבוירן א זון,אילת. און יפה מיט משהן קריגן זייער ערשט אייניקל מיט מזל.שפעטער,ווערט געבוירן צו שרהן (לעווין (א טעכטערל,פאני,דאָס צווייטע אייניקל צו משהן און יפהן. היינט איז פאני אין צבא(מיליטער) און איז א פירערן(מדרכה)פון ספארט. אזוי ווערט די משפחה גרעסער און שענער... און די באָבע און זיידע -- שעפן נחת און גליק !

אין אפריל 1970 האט אילת לעזין דאס ערשטע איניקל פון יפה ליבערמאן חתונה מיט זיין אויסדערוויילטע מלכה. די חתונה איז פארגעקומען אין א שיינעם,גרויסן זאל אין תל-אביב. די משפחה זשעלעכאוער און פיל גאסט באשיינען די שמחה. דער עולם האט זיך משמח געווען און געוואונטשן מזל-טוב דעם גליקלאכן פאר-און ספעציעל די באבע סיטן זיידן צו דער שמחה פון זייער ערשט איניקל..

איצט איז די גליקלאכע באבע און זיידע באגליקט געווארן און שיינען פון גליק.

--- א טעכטערל צו אילת און מלכה לעזין און איר נאמען איז אוריה...

וילן מיר אלע לאנדסלייט און פרינט וואונטשן די גליקלאכע עלטערן,באבע יפה און זיידן אסך נחת און גליק... א גרינגע דערציונג און יארן פון אמתן נחת און גליק.

אפן בילד : שטייענדיק-שרה לעזין,די מאמע פון חתן,אפרים און תרצה פרידמאן,

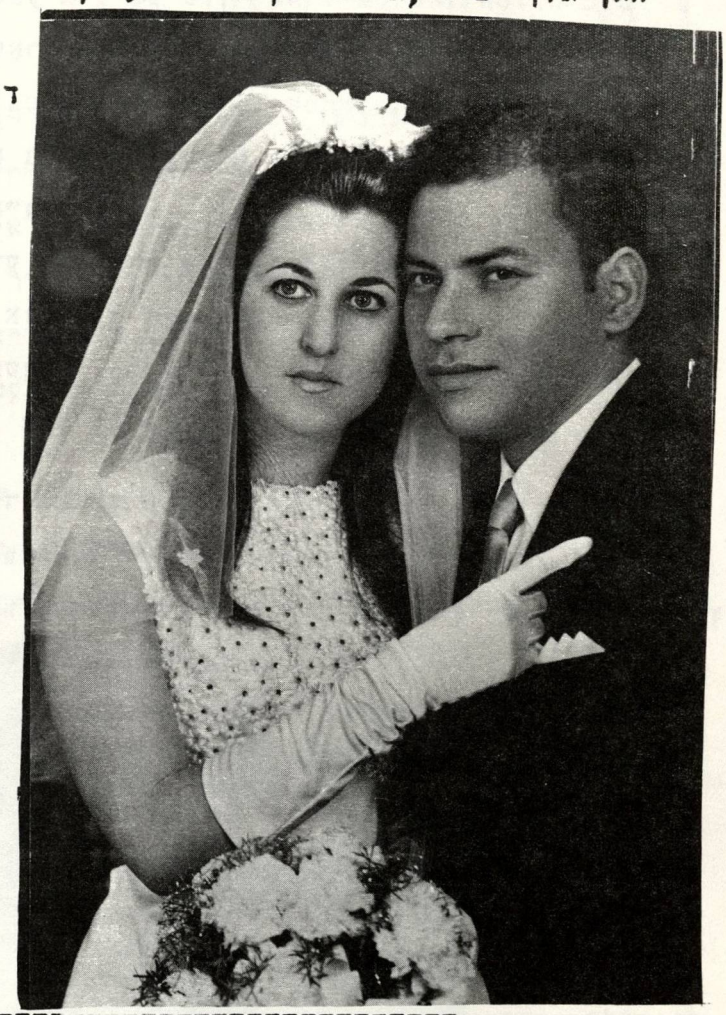
------- נעבן זיי,נחמה תרצהס שוועסטער,און אנדערע פון דער משפחה..

זיצנדיק :חתן אילת מיט זיין כלה מלכה לעזין,דערנעבן.רויזע פינקלשטיין-א זשעלעכאוערן

אונזער הארציקן מזל-טוב אייך אלע טייערע פריינט
און לאנדסלייט = אסך נחת און גליק אין א רועלט
שלום ===אף דער גאנצער רועלט,און איבערהויפט,אין
מדינת ישראל רעדאקציע בולעטין
==========

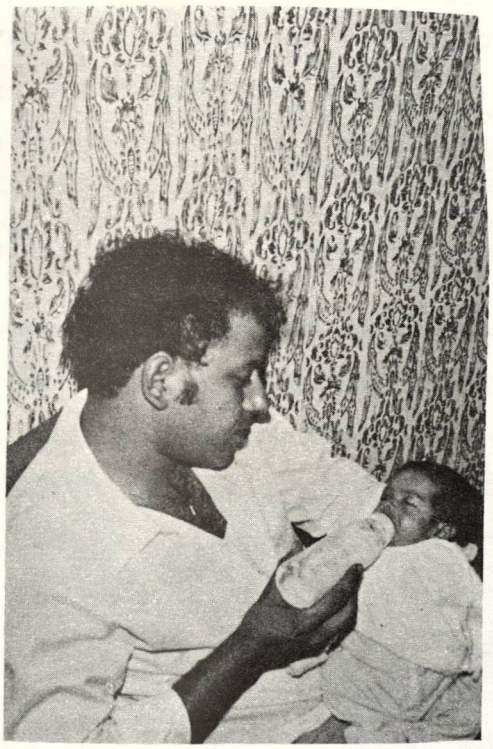
חתן און כלה ,אילת און מלכה לעזין.

אילת לעזין מיט זיין טעכטערל,אוריה.

-אן אור-איניקל צו יפה ליבערמאן!

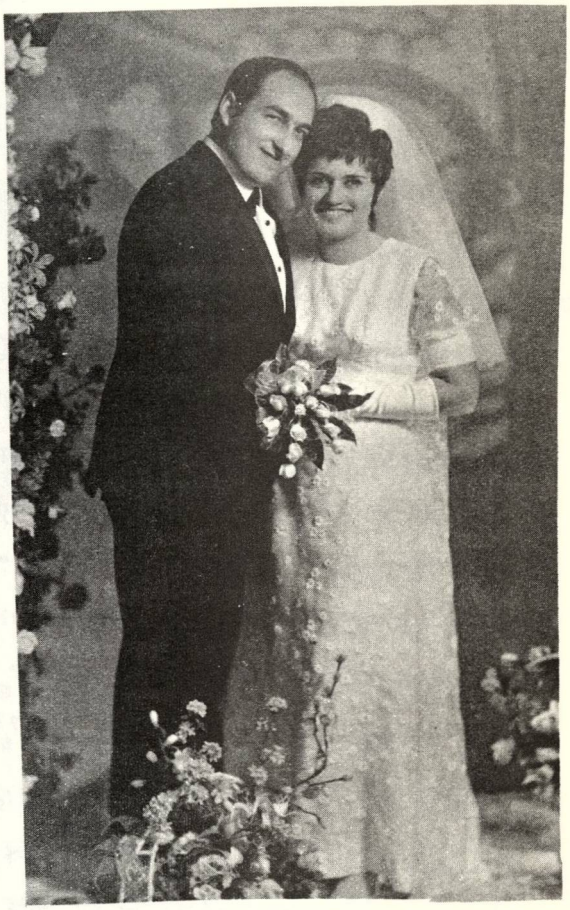
די טאכטער פון שלום דאמליק(שלום בעקער)

מזל - טוב

מזל-טוב זיגמונט (יצחק) פירשטענבערג מיט זיין אויסדערוויילטע דליה

זיגמונט און פאלץ פירשטענבערג, האבן מיט מזל חתונה געמאכט זייער אינציקן זון.

זיגמונט, איז דער זון פון אליעזר און ברכה פון דער גרויסער משפחה "סקלאד-אפטשענע" איז אין רוסלאנד דארט לעבן געבליבן. און אדעלע - אף דער ארישער זיט. נאך דער לעצטער מלחמה, האט ליבוש געהאלפן ברענגען קין אויסטראליע זיגמונטן מיט זיין פאמיליע. יצחק האט שטודירט אין אויסטראליע כעמיע און געקומען קין ישראל פארזעצן זיין שטודיום.

היינט פארנעמט ער א וויכטיקן פאסטן אין א קאנאדיש-ישראל עקספארט און אימפארם פירמע.

דליה, זיין אויסדערוויילטע, א שיין חנוכדיק מיידל איז געקומען קין ישראל נאך אלס קליין קינד. דערצויגן ווי א סברה, שטודירט אין ירושלים - אוניווערזיטעט. געהערן אין צהל, און פון ניי-יאר וועלן זי לערנען פון אן ענגלישער גימנאזיע.

איר עלטערן,פיינע קולטורעלע מענטשן,האבן איבערגעלעבט דער מלחמה אין רומעניע דער פאסער -א בוכהאלטער און איר מוטער ארבייט אין א באנק. זיגמונט און פאלע זיינען מיט צוויי יאר צוריק געקומען פון אויסטראליע קיין ישראל און זיך פיין איינגעארדנט.די גאנצע משפחה לעבט גליקלאך.

די חתונה איז פארגעקומען דעם 30טן נאוועמבער אין פראכטפולן זאל"דולפין" אין תל-אביב. דער ריזן-זאל העל באלויכטן,די רויטע טעפיכער אין מיטן און אף די רונדע טישן משקה,געטראנקען מכל המינים. פאר יעדן גאסט א קארטל מיט אן אויפשריפט: ברוכים הבאים...(זיט געבענטשט געקומענע געסט) חן חן על השתתפות בשמחתנו... איר וואס נעמט אנטיל,באטיליקט זיך,אין אונזער שמחה...

אין דער לינקער זיט -די צוגעגרייטע חופה דעקארירט מיט פיל בלומען וואס באשמעקן דער חתונה-זאל.אין דער רעכטער זיט -דער ארקעסטער וואס שאפט די שמחהדיקע שטימונג פאר די אנקומענדע געסט. בים אריינגין - א גרויסער בופעט (קאקטיל-באר (צוגעגרייט צו מאכן א לחיים און צו מאכן א בים פארן עסן. די געסט קומען אן,א פרייד א מומל,מען קושט זיך מען וואונטשט זיך נחת און פרייד. די פאטא-אפאראטן ארבייטן... זיי פאריבירן די שמחה אף דעם פילם וואס וועט פארבלייבן אן אוצר אין דער משפחה אף שטענדיק.

דער עולם-(ארום 450)קומען אלע געסט באשינען און אנטילנעמען אין דער פרייד: זשעלעכאווער און דעמבלינער.און,נאטירלאך,רומענער פון דער כלהס צד...

מיטן אנקומען פון חתן-כלה דערנענטערט זיך דער עולם מקבל פנים זיין דאס פארל דער ארקעסטער שפילט און די כלה ווערט באזעצט אפן טראן וואס איז פול באשינט מיט פיל קאלירנדיקע בלומען... גאר פייערלאך איז די חופה צערעמאניע,ווען דער רבי גיט חופה וקדושין...די מוזיק שפילט און דער עולם לאזט זיך אין קאראהאד...די חתן-כלה גייען ארום צו יעדן איינעם וואונטשן און דאנקען פאר זייער אנטילנעמען אין זייער גרויסן און פייערלאכן טאג אין זייער לעבן. אלע פלעכטן זיך ארין אין א טאנץ,אויך פלעכטן זיי ארין א ריין רומעניש נאציאנאלן טאנץ... אזוי הוליעט מען ביז האלבע נאכט.

עס איז געווען א הערלאך שיינע שמחה -שיינע חתן-כלה,שיינע מחותנים,שיינע געסט און די שטימונג איז אויך געווען פייערלאך...עס בלייבט נאך אמאל צו וואונטשן דעם יונגען פארל,די עלטערן,די מחותנים און אלע געסט ---אסך שמחות און נחת אף לאנגע לאנגע יארן...אין א וועלט פון דויערנדן שלום..... צבי פלוך

די פאטאס : 1)חתן כלה,פעטער און מומע און מוטער פון דער כלה.

2)חתן כלה --- 3) משפחה און חתן כלה -פריינט און געסט.

פאריז = פראנקרייך ; וואסערמאן,הינדעלע און וואלטער .
וואסערמאן;מירעלע=העפנער = גרינבערט;הינדעלע און וואלטער

עס איז פאר אונז געטען ,באמת, א גרויס פארגעניגן זיך צו באקענען מיט צוויי משפחות זשעלעכאוער. א שאד,וואס מיר זינען געקומען אין א צייט,וען כמעט אלע זינען געטען אוועק פון פאריז- וואקאציע צייט.

אבער,מיר האבן זיך באלד געשטעלט אין פארבינדונג מיט בן ציון וואסערמאן און באלד געפונען א האריצקן וואריסען פריינט: שוער צו געפונען אזא וואריסען מענטש.

וואסערמאן האט זיך אויך געקאנט פארשטענדיקן מיט אונזער טעכטערל אין פראנצויזיש, און ער האט אונז אלץ באהאנדלט וויי אן אמתער טאטע זינע קינדער. מיר האבן אויך זיך באקענט מיט מירעלע און מאריס גרינבערג (פון דער היים,מירעלע העפנער)וואונדערבארע האריצקע מענטשן,און זייער עלטערנס. זיי האבן אונז אויפגענומען בי זיך אין דער היים און מיר האבן זיך געפילט,אז מיר קענען זיי שוין יארן...

עס איז אן אויסערגעוויינלאכער גפיל -איר קומט אין א פרעמד לאנד,און באלד דערפילט איר,אז איר זינט צוישן אייגענע - א מאדנע "פאלק" די זשעלעכאוער...

איך גלויב קוים,אויב עס איז פאראן אין דער גאנצער וועלט,נאך אזא גרופע אזוי פארייקט און צוזאמענגעשמידט.

וויל מיר אייך,טייערע,דאנקען פון גאנצן הארצן פאר אייער וואריקייט און האריצקייט...לאמיר האבן אייך אפדינען אין די שטאטן...

הינדעלע און וואלטער דיסאנד-

(הינדעלע -ארבייט מיט אין בולעטין)

זאָל דאָ אויך דערמאָנט ווערן דער זון פון די גרײַנבערגס...א טײַערער און הארציקער בחור. מיר האָבן באדארפט פאָרן מיט דער באן,ארום 30 מיל,האָט ער געזאָגט,נײַן - איך וועל זיי צופירן מיטן אָטאָמאָביל. און דורך דער צײַט פון פאָרן געכאפט א שמועס מיט אים. און געוווען א מחיה צו הערן פון אים,שטודירט מעדיצין,וי באקענט ער איז אין יידישע און אלגעמײַנע ענינים און וויזט ארויס נים בלויז א באקאנטשאפט,נאָר א טיפן אינטערעס וואָס קומט פאָר אין יידישן וועלטל אומעטום. באמת,מיר האָבן געהאט א גרויס פארגעניגן פון זײַער זונדל. זי מעגן זיך שטאָלץ מיט אים...א טײַערער,מחיהדיקער בחור.

==========

==========

וואס די בוימער האבן געזאגט (דערציילט)

==========

דאָס איז דער נאָמען - וואָס די בוימער דערציילן -פון דעם בוך ארויסגעגעבן פון סטעפאן דימאָנד,דער זון פון הינדעלע און וואלטער,24 יאָר אלט. און א טיל פון די מינונגען וועגן דעם בוך. די וואָס לייענען ענגליש,קאָנען דאָס באשטעלן פון

DIAMOND PUBLISHING COMPANY
P. O. BOX 52
SO. MIAMI, FLORIDA 33143

born and raised under the tropical (Sagittarius) sun of Panama, attended Columbia College for a time. He edited Liberation News Service and wrote free-lance magazine articles before turning his hand to milking the cows. This is his first book.

What the Trees Said is the story of the birth and life of one such farm in western New England. Stephen Diamond, a talented young author, left New York City in 1968 with a dozen or so friends and helped found this particular farm, which has now survived three winters and evolved into a flourishing tribe with other such farms in the area.

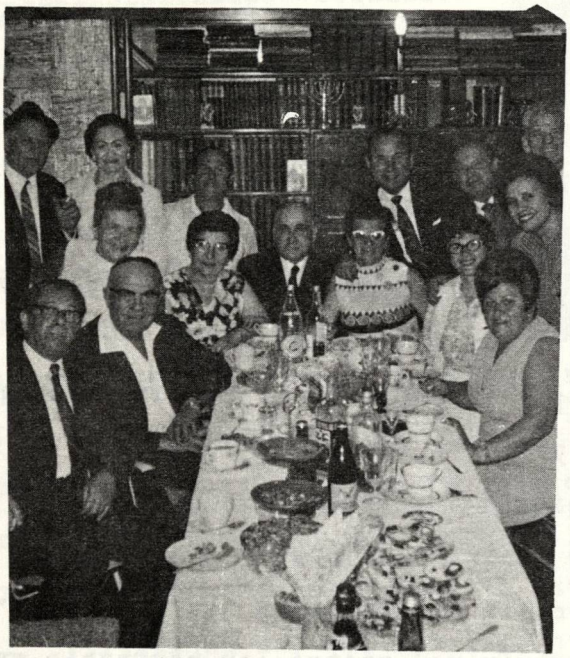
In a personal and lucid style, Mr. Diamond tells how and why it happened, who the people are, and how they live and love and work and play in what they hope is the beginning of a New Age.

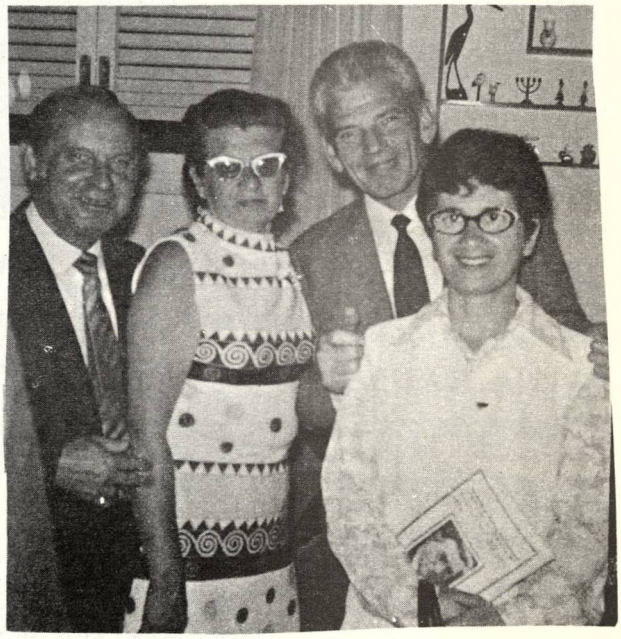
I have watched the growth of Steve Diamond and his book over the past several years, and I am impressed and delighted by both of them. As far as I know, *What the Trees Said* is the first genuine account of daily life on a commune, seen from the inside by a participant who is also a perceptive observer. It is a real guide to "alternate" styles of life, in fact rather than theory, and also an absorbing story, because the author has the gift of a natural story-teller.

WHAT THE TREES SAID
Life on a New Age Farm

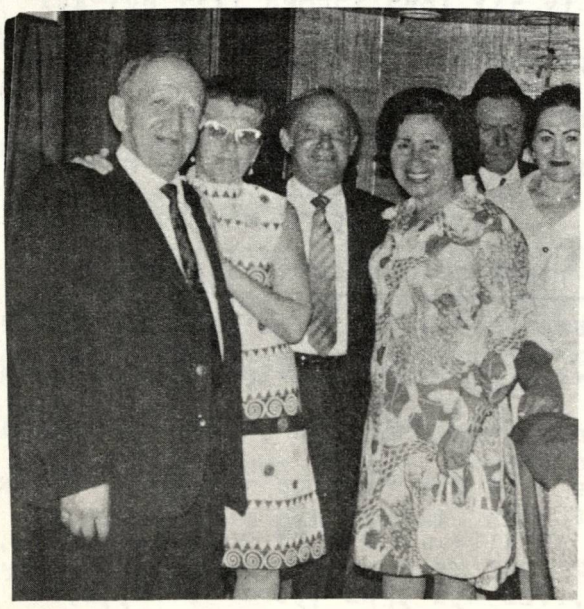
Stephen Diamond gives us the most honest account of life on a commune that we have had to date. And he tells of a commune's response to the most shocking disaster possible: the unexplained suicide of the brilliant young founder of the commune.

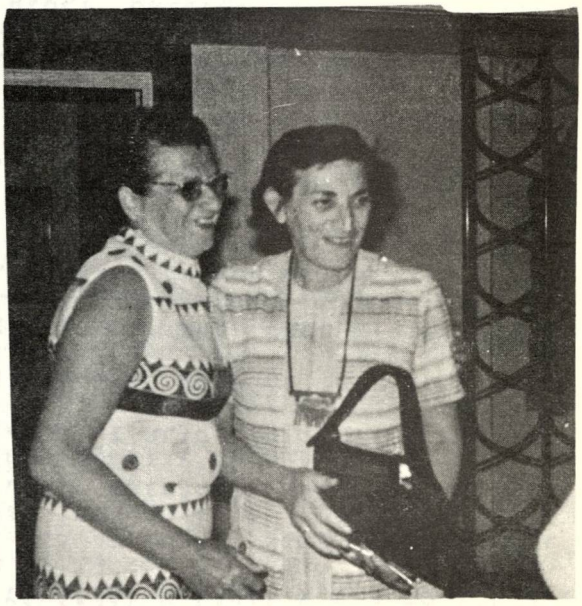
די בירענבוימס און די אלטמאנס -די שפיזמאנס,אינמיטן,אלטמאנס,פארבער האכגעלערנטערס,און פריינט לאנדסלייט... אונזער קרעטאר צבי פאלוך און אנדערע.... כן ירבו... בייא צוזאמענקום לכבוד • געסט אלטמאנס,הערשל און פראדיל און יאנקל פארבער....

יהודית איש טוב און פרידע -די אלטמאנס,קוזינען בראנס און פריינט...

קורצע רייזע -איינדריקן פון ישראל

פרידע ארן הערשל אלטמאן

נאך לאנגע יאָרן טרוימען צו פאָרן קיין ישראל,האָבן מיר ענדלאך דערגרייכט אונזער חלום. א קורצע רייזע,בלויז אין חודש,אָבער די איבערלעבונגען בליבן איבער אף לאנגע צייטן.מיר האָבן פרובירט אריינצומען,אריינכאפן אלץ וואָס מען קאָן זעען. און מיר האָבן נים געקאָנט באגרייפן ווי אזוי עס איז מעגלאך,אז ארומגערינגלט מיט אזויפיל שונאים פון אלע זייטן,דאָך גייט אָן אזא פיבערהאפט,פילקאָלירנדיק לעבן אף אלע געביטן...

שווער,אוממעגלאך צו באגרייפן. טויזנטער געקומען פון פארשידענע לענדער,מיט פארשידענע שפראכן,געוואוינהייטן,קאָליר,און דאָך ווערט געקנאָטן,אויספארמירט א נים - אלט פאָלק,צוריק צום לעבן. א נס,דער גרעסטער אין אונזער צייט...

גייען ארום קינדער,ינגוארג געבוירן אין ישראל מיט געהויבענע קעפ - זיי פילן,אז דאָס איז זייער לאנד און קיינער,נין,קיינער וועט זיי דאָס נים צונעמען...

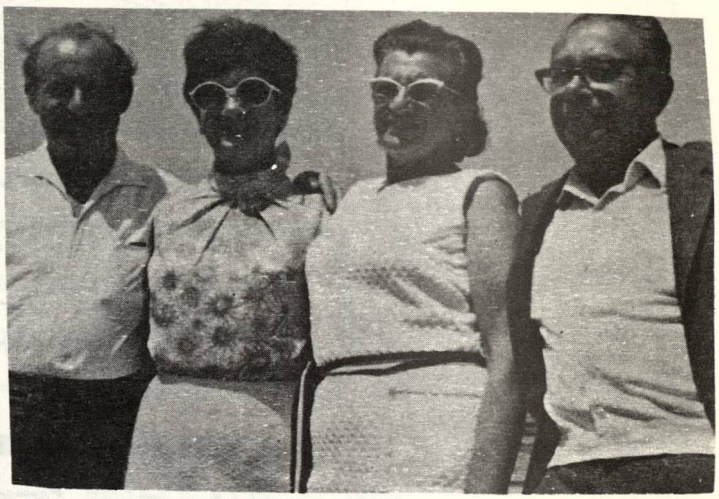
אין די שטאטן -האָבן מיר טויזנטער דעזערטירן,פאציפיסטן,קעגנער פון מלחמה וואָס אנטלויפן קיין קאנאדא(דאָס נאָנסטע לאנד) שוועדן און אומעטום... און אין ישראל פאסירט,אז א איינער ווערט אנטזאגט פון מיליטער צוליב פיזישע אורזאכן - נעמט ער די ארמי- פירערשאפט אין געריכט..א,אזעלכעס האָט פאסירט... מען שעמט זיך און מען פילט,אז מען ווערט געשטערט צו טאָן דעם חוב פאָרן לאנד... געבענטשט זאָלן זיי זיין.

קוקן אף אונזער ינגוארג,גייט דורך א וואָרימער געפיל אין הארץ. עס פילט זיך גוט,וואָס מיר קאָנען,כאָטש,צוטראָגן א קליינעם טייל צו דעם אויפבוי פון א פאָלק...

געבידעם,ריזן האָטעלן ריסן זיך צו די הימלן. פאָבריקן ווערן געבוים..מען,ווען האָבן מיר,ידן וואָס זיינען נים צוגעלאָזט געווארן צו די גרויסע אינדוסטריען אין קיין שום איראָפּיאיש לאנד -ווען זיינען מיר געווארן ספעציאליסטן אף בויען הייזער און ריזן- פאָבריקן,פריט דאָס הארץ און וואָרימט דאָס געפיל,וואָס מיר האָבן דערלעבט אין אונזער צייט דאָס צו זעען מיט אייגענע אויגן...

<u>וועגן אונזער משפחה זשעלעכאוו - דאָס איז א קאפיטל אן פאר זיך.</u>

וויפיל מען האָט געשריבן,איז אלץ נים דערשריבן געווארן. שווער,באמת,צו גלויבן נאָך אזא איינהייט ווי די יקניקע וואָס זיינען ארוים פון קליינעם שטעטלע..איר פאלט אריין אין דער גרופע(אין ישראל האָבן מיר ,קיין שום בייז אויג ארום 300 לאנדסלייט..-) און איר פילט,אז איר קענט זיי אלע שוין פון יאָרן. מאנכעמאל,שעמט איר זיך צו זאָגן,אז איר געדענקט זיי נים ...זיי גיבן אייך אלע סמנים פון אייער יוגנט,אז איר מוזט צוגעבן,אז זיי זיינען טאקע געוועכט...זיי געדענקען אייך.און איר שעמט זיך אפיסל.

יאנקל פארבער, פרידע, האלינקע און הערשל אלטמאן.

די לאגע אין לאנד איז אנגעצויגן מען איז קיינמאל נית זיכער ווען דער מארגן קען ברענגען. דאך גייט מען מית פעסטע, זיכערע טריט דעם מארגן אנטקעגן נין, מיר דא אין אויסלאנד, ציטערן מער און זינען מער סענסיטיוו, צו יעדן ריר ווען קומט פאר אין לאנד. יעדעס לעבן טוט אונז ווי, מיר האבן שוין גענוג גע-בלוטיקט אין פארלויף פון טויזנטער יארן... דערפאר, איז יעדנס לעבן אונז טייער... ווי האט אונזער גאלדעלע געזאגט : עס טוט אונז ווי ווען איר צוזינגט אונז צו מארדן נית בלויז אונזערע קינדער -- נאר אייערע... ווערטער פון הארץ ווען יעדער יד פילט עס . מיר זינען שטענדיק געווען קעגן מארד. מיר האבן דאס ארינגעקריצט אין די צען געבאט מית טויזנטער יארן צוריק. און מיר האבן דאס נאך נית פארגעסן...

מאנכע האבן מירגעזעען אין פאנאמא אין אויסטראליע...אבער אחוץ די קוזינען: בארואס און בירענבוימס, די האכגעלערנטערס -מית ווענען מירהאבן צוזאמען געשפילט טעאטער אין קליינעם שטעטל און אויך געזעען שפילן "אשקע קאלב" אין מעלבארן, אויסטראליע, ווען מיר האבן שוין דאן באשריבן, "הודית איש טוב אין פאנאמא - און באלד זיך איינגעבאקן אין הארץ. פארואס אזעלכע מענטשן ווען גליך בים ערשטן בארירן, זינט איר זיכער, אז איר קענט זיך שוין יארן..און אלע אנדערע : יהודה בן שלום און די יעניקע מית וועלכע מיר האבן זיך באקענט אין ישראל (צופיל, קיין שום בייז אויג זיי אויסרעכענע מיר קאנען נאך, חלילה, עמיצן פארגעסן --אלע אלע טייערע פרינט איר זינט אונז געווארן זייער און זייער נאנט. אונזערע פירער, שפיזמאן און פאלוך, פרידמאן א.ש. אלע איר האט אונז געגעבן אזויפיל פרייד און נחת ווען מיר געדענקען און וועלן קיינמאל נים פארגעסן...און מיר מעגן אלע לאנדסלייט איבער דער וועלט, זיין שטאלץ מית אונזער ישראל און אונזער משפחה זשעלעכאוו.

שמחהלאך, צוזאמענקומען, מסיבות, ווי זיי רופן דאס - נית ווייכטיק דער נאמען, ווייכטיק איז דער אינהאלט.. און אז יאנקל פארבער האט מיטגעפיערט מים אונז, געווען צוזאמען מים אונז אין זעלבן האטעל און אויך ארינגעכאפט א היפש ביסל נחת - זאל ער אליין דערציילן. ער האט גענוג ווען איבערצוגעבן פון אונזער משפחה זשעלעכאוו און ישראל... זייט געשטארקט טייערע פרינט...

The first printed Passover haggadot *were made from engraved wooden blocks. The first printed illustrated* haggadah *was executed by Gershon Cohen in 1526–27 in Prague. This page from the Prague*

דאָס איז דער שטער־בלאט פון א פסח־הגדה

געמאכט פון א האלץ־שניט, אילוסטרירט פון

גרשון כהן אין פראג־טשעכאסלאוואקיע אין יאר

1526

רייזע - אייגדריקן (דריטער קאפיטל) שאלעק

וען איר קומט קיין ישראל אף עטלאכע טעג,אדער וואכן,פלעגט אלץ אדורך וי אף א פילם. איר וואריאט זיך אפילו נים אן און דערפילט נים דעם אמתן טעם פון לאנד. כאטש מען זאגט" אז א גאסט אף אוויל דערזעט א מיל" אבער גלויבט עס נים... מען דארף זיין א לענגערע צייט כדי צו דערפילן די גרויסע און שוערע פראבלעמען וואס רינגלן ארום דאס לעבעדיגע. פראבלעמען,אינערלאכע און אויסערלאכע,וואס קאנען נים אזוי שנעל פארשטעלט ווערן. און וואס מער עס קומען פרישע אימיגראנטן,נייע עולים,אלע מערערן זיך די אנגעקנויפטע פראגן וואס פאדערן אן ענטפער. און די ענטפערס ליגן נים גרייט..מען דארף זיי זוכן,אויסגראבן פון די טיפענישן פון לעבן.

איז דערפאר שוער צו גענעראליזירן,מיט אין ענטפער לאזט זיך נים אלץ דערקלערן. מען דארף האבן א גאנצע מחנה -קאלעקטיוע ענטפערס..

מיר וועלן פרובירן אנרירן (נים מער...) עטלאכע אזעלכע פינטלאך..

מען האט מיך עטלאכע מאל געפרעגט,אף ענגלאכע צוזאמענקומען,און אף קלענערע מסיבות " פאר וואס קומען נים די יידן פון אויסלאנד זיך באזוצן אין ישראל " - נים בלויז מיך אליין,נאר זייער פיל חברים און פרינט ווערן געפרעגט די זעלבע פראגע. און נים לייכט צו ענטפערן זיי. עס זינען פארן אזויפיל ענטפערס -און דאך -ווען קיין אינער זיי צופרידנשטעלן. עס איז אוממעגלאך זיי צו פארשטיין,אפילו ווען זיי ווילן דאס יא פארשטיין. געווען פאלן פון קאסטע ריקע און פון אנדערע פלעצער,וואס סאיז מיר באקאנט,וואו גאנצע משפחות,קינדער און איניקלאך --אלע,אלע זינען געקומען קיין ישראל, זיך באזעצט,אינגעארדנט זיך,אן איניקל שוין ארין אין מיליטער -און פינאנציעל- זינען אלעגעווען זייער פין באזארגט,פון בלויז פראצענט האבן זיי געקאנט לעבן זייער פיין"וי גראפן" און נאך העכער צווי יאר-" אלע וי איינער צוריקגעפארן...וואוהין - אין א קליין לענדלע אן אן עכט "דיש קולטור לעבן,אן בכלל א קולטור לעבן וואו אן אונזער יד קאן זיך פולשטענדיק אויסלעבן -און אט דא האבן זיי געפונען זייער גליק... איך האב געפרעגט עטלאכע פון זיי - איר וואס איז זיינט געבוירן געווארן ציוניסטן,אייער גאנץ לעבן געלעבט אין דער אידייע צו פארן קיין ישראל און דארטן העלפן בויען דאס געגארטע לאנד - וי אזוי דערקלערט איר אייער צוריקומען אין אזא לענדלע און אט דא אויסלעבן אייער אומאינטערסאנט לעבן ?

איך האב דערהאלטן זייער פיל ענטפערס. אבער דער רינער אמת איז - אז איידע איז

אין זאך און רעאליטעט (ווירקלאכקײט) עפּעס אנדערש..

און די ווירקלאכקײט פון היינטיקן ישראל איז ווײט נישט קין אטראקציע פאר ײדן פון די לאטײניש-אמעריקנישע לענדער,ווו מען לעבט אין שוואוילטאג..(אפשר דערווײל ווײל אזא געוואלטיקע פארשידנקײט אין לעבן פון א זײער קלײנעם טײל אין אויסערגעוויינ-לאכן רײכקײט און 95 פראצענט אין אָרימקײט און נויט --קאן בלויז ברענגען צו אזא צושטאנד ווי קובא און אנדערע לענדער : גוואטעמאלע און טשילע א.א.ו. אָבער,דערווײל טראכט מען נישט פון מארגן -ווײס עס קאן קומען ווען עס וועלכע סאציאלע ענדערונגען,אפילו אן אנטיסעמיטיזם,ווײס קאן דערפירן ווי אין קובא,ווו א גאנצער ישוב,געבויט אין פארלויף יארן מיט שוויס און בלוט -איז צעשטערט געוואָרן,אין געראנגל פון אָרימקײט און שוואוילטאג,פון דער צוויטער זײט...

דער ענין וואלט אונז פארפירט צו ווײט. לאמיר דאס איבערלאזן אף א צווײט מאל. איין זאך איז קלאָר,אז ווען היינט געווען א פולשטענדיקער שלום אין ישראל,ווען געקומען זײער פיל טויזנטער דארטן זיך באזעצן און אויפלעבן אן עכט ײדיש און אינ-טערסאנט לעבן. ווער ריידט נאך פון דער ינגוואַרג -ווען אסך ריסן זיך צו פאָרן און די עלטערן צימערן איבער זיי...און דאָ קומט פאָר,אָבט מאל ריסערנישן ,דעבאטעס,גאנץ היסע, צווישן די עלטערן און די קינדער..ווען געווען אן אמתער שלום אין ישראל -ווען זיכער געקומען טויזנטער ינגעלײט און מיידלאך אין מדינת ישראל... אָבער,ווו נעמט מען דעם געגארטן שלום אף דער וועלט -?

אין די צוזאמענקומען מיט אײגענע חברים און פריינט -פלעגן מיר שטענדיק דורכלופטערן פראגן פון ײדיש לעבן איבער דער וועלט און איבערהויפט ״אין מדינת-ישראל. אזוי ווי פון זיך אליין האָט זיך געריידט...נישט געווען קיינמאל צוגעגרײט די טעמע. זי האָט פון זיך אליין ארויסגעפראָצט,געדאנקען,געפילן ווען זיינען געווען באהאלטן בײ אונז אין משך פון יארן --ווו מיר האָבן געלעבט באזונדער און געטראכט געמיינזאם-האָבן זיך געריסן צום אויסדרוק. און,מאנכעמאל,האָבן מיר געהאט זײער שארפע,היסע דיסקוסיעס אָבער צו קיין מלחמות איז עס קיינמאל נישט געקומען. מיר זיינען שטענדיק ארויסגעקומען דערפרישט און באהויכט מיט נײע געדאנקען און מחשבות...עס איז גוט צו הערן ווען דיין חבר האָט דיר צו זאָגן,אלס רעזולטאט פון יארן דורכלעבונגען,גוטע און מערסטנס,זײער און זײער ביטערע.. און דאס זאָג איך נישט בלויז לגבי ינע ווען האָבן דורכגעמאכט דעם קאטאקליזם איז דער היטלער ע״ה -נאָר אפילו די יניקע אונזערע נאנטע,ווען האָבן פון היימיש-וואַרימע היימען זיך געלאזט איז ווײסטע ווועלדער און פעלדער, האקן שטיינראיין די ווײסטע היצן,כדי צו דערגרייכן,פארווירקלאכן א אידעאל פארן פאלק

מיר האָבן א פֿינע זשעלעכאָוער משפּחה איבער דער גאנצער וועלט (כּמעט..) אָבער,אין קיין שום לאנד האָבן מיר ניטאָזא פּילקאָליגנדע גרופּע ווי אין ישׂראל... דאָס קליינע פּיצינקע שטעטעלע האָט אַרויסגעגעבן איינעם פון די ערשטע געגרינדעטע,משה צדוק,שלום זוסמאן,ווי־צ־מאיר פון רמת גן,מרדכי איש טוב און פיל פיל וואָס מיר וואָלטן ניט געקאָנט אָנפילן א פּולן זײט מיט זיי. אונזער קליין שטעטעלע איז געווען גרעסער און אָנזעעוודיקער אין פּארשידענע ישובים און ספּעציעל אין ישׂראל...פּאראן דערציילונג־ווײַז דערציילט אין שפּאס --אז סהאָס געדאָס א „געפּאר",אז זשעלעכאָוער זײַן - חלילה ניט פּארכאפּן דאָס מדינהלע...נאָר אונזער איינזעעניש מיט אנדערע שטעטלאך, וואָס האָבן „ווי" עפּעס בייגעטראָגן צו מדינת ישׂראל -האָט געווירקט,אז מיר אליין זאָלן ניט זיין די אינדיווידואַלן...און אליין פּארכאפּן...

יאָ,זאָלן זיך ניט די אנדערע גרופּן,אומעטום,פילן געפּאלן בײַ זיך. כּמעט אומעטום,אין די לאטיניש לענדער,ווי אויך אין די שטאטן,האָבן אונזערע לאנדסלײט געוואלטיק מיטגעהאָלפן דאָס אַרגאניזירן און אויספּארמירן,געשטאלטיקן דאָס ייִדיש - רעליגיעז און קולטורעל לעבן..צי דאָס איז געווען אין פּאפּאמא,קאָסטע־ריקע,באָגאָטא, בּאראנקילא,בוינעס איירעס,שיקאגע און ניו יאָרק....כּמעט אומעטום האָבן זיך אונזערע חלמידים פון זשעלעכאָוו,זיך אָנגעזעצן און געהאָלפן געשטאלטיקן דאָס ייִדיש לעבן אין אלע אירע פּארמען.. אָבער,אין ישׂראל -זעט זיך אונזער משפּחה אָן...און געווען אונז א נחת די וואָנטן וואָס מיר האָבן מיט זיי פּארבראכט,געשמועסט און אויסגעדריקט אונזערע מחשבות...מיר האָבן אין ישׂראל,די אינטעלעקטועלסטע גרופּע לאנדסלײט אין דער וועלט.

דאָס נאָך האָט מיר געזאָגט אונזער חשובער פרײַנט און מיטארבייטער פון אונזער שריפט - דר׳ העשיל קלעפּפיש... שאָלעק -איר האָט זיך מיט וועמען צו רימען...אָן וואָנט בײַ שפּײַזמאן,בײַ פּאלוך,און איבערהויפּט,בײַם עפּנטלאכן באנקעט -וואָס האָט איבערגעשטיגן אלע פּריערדיקע צוזאמענקומען...סהאָס זיך געריידט..סהאָס געפּלאָסן תורה פון אלע זײַטן. און מיר אלע האָבן געלערנט איינער פון צווייטן. פּאראן א ים מיט תורה...ווי האָט געזאָגט אונזער ייִנג־אלטער הלל : אל תאמין בעצמך עד יום מותך... ביזן לעצטן טאָג פון דיין לעבן,זאָג ניט ,אז דו ווייסט שוין,אז דו ביזט א פוסק אחרון...

וויזט אויס,אז די יאָרן וואָס אונזער גרופּע האָט געלעבט,געהאָרעוועט,געפּינקט זיך און געהאָפּט -האָט ניט פּארנאכלעסיקט דאָס לערנען. און עס זעט זיך אָן. געווען א פּארגעניגן צו פּארברענגען מיט זיי און וועלן דערפּרישט...

מיר וועלן די דאָזיקע וואָנטן קיינמאָל פּארגעסן -דאָס זאָגן מיר אין נאָמען פון אונזערע חברים און הארציקע פרײַנט,אסתר,פּראדיל און אברהם ראָזענבערגער...

ארויספארן און אינסטיטוציעס-ארן שאטערס.

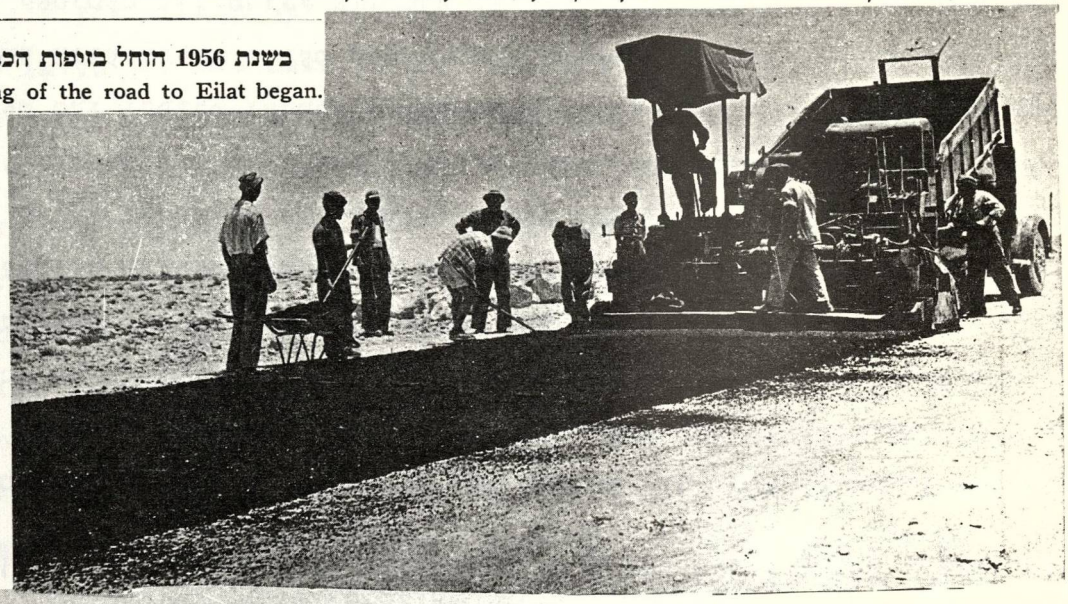
עס וואלט געוועזן א טעות צו טראכטן, אז אלץ וואס מיר האבן געטאן - איז געווען ריידן תורה און ניט מער. אז מען קומט קיין ישראל, און וויי מיר אלץ, פראדיל, אברהם, אסתר איך האבן פלאנירט, האבן מיר געטראכט וועגן אלץ, כמעט, צו זעען און זיך פרייען מיט דעם נס-ישראל.. און וויי אנדערש קאנט איר דאס דעקלערן - אפן נארמאלן וועג - האבן מיר דאך געזעען אין די לאטיניש לענדערלאך, אלט, יארן, שוין פארגעסן וועג זיי זיינען אנטשטאנען און דאך שטייען נאך אלץ בים אנהויב... די אורזאכן - קאן איך איצט ניט אמילו באריכטן.. און דא איז עטלאכע און צוואנציק יאר, אויפגעוואקסן, אויפגעשטראלט - אינמיטן פון שוערד און בלום - אזא נס... באריכטן בלויז איין קליינינקן, פיצינקן טייל פון דעם באשאף פון עטלאכע יאר - אפילו בלויז באריכטן, איז אויך אוממעגלאך. אלץ רופט ארויס וואונדער און נאך גרעסערן וואונדער, פון אלץ וואס דו זעסט ווי א פאלק נאך טויזנטער יארן, אן שום דערפארונג פון מלוכה-פירונג, פירט א שטאט וואס האט זיך גאר ניט צו פארשטעלן קיין אנדערע גאר גרויסע פעלקער.. און א יוגנט - א בליענדע שטודירנדע - וואס דערהויבט דיך...א שטאלץ, אז נאך דעם בלוטיקן קאפיטל - האבן מיר נאך א יוגנט וואס פארמעסט זיך ממשיך זיין אונזער ירושה...דער באווייז, אז מיר בלייבן. און ניט בלויז עקזיסטירן - נאר שעפפעריש וועלן מיר פארזעצן און איבעראשן דער וועלט. מיט אונזער פארמעסט, מיט אונזער פארנעם...

אין ארויספארן האבן מיר פלאנירט צוזאמען. פאקטיש האבן מיר אנגעהויבן אונזער ריזע אין פאנאמא. מיר האבן אף די דאכטערגערס געווארט א היפשע צייט..א 40 יערעלאך..און ענדלאך, איז זייער ערשטער פשטעל-סטאנציע, געווען בייַ אונז אין הויז. שפעטער זיינען זיי אוועקגעפארן צו "בעארבייטן" די שטאטן - און דאן זיך געטראפן אין ישראל. און אין ישראל - האבן מיר געפונען אביסל צייט צו גיין אין חדר...און די רעשט - צו זעען וויי לומס וויבל איז געווארן א שטיק זאלץ. יא, עס האט כמעט פאסירט מיט אונז... געפארן זיינען מיר קיין אילת...א יאזדעלץ, וואס מיר ראטן יעדן לאנדסמאן, צו מאכן... אדורכפארנדיק דעם געזאלצענעם ים - פארגלומט זיך מינע ארגענטינער און מין וויבל - זיך אפטונקען אין ים (דעם זאלציקן) און דא ווארט דעף אויטאבאס מיט אלץ פאסאזשירן און מינע "טוריסטן" זעען זיך ניט - האבן מיר שוין געטראכט, אפשר, סהאט פאסירט אין מאל מיט לומס וויבל, קאן עס נאך, חלילה, פאסירן היינט נאכאמאל...וויזט אוים, אז קיין צווייי מאל פאסירן ניט קיין וואונדער...

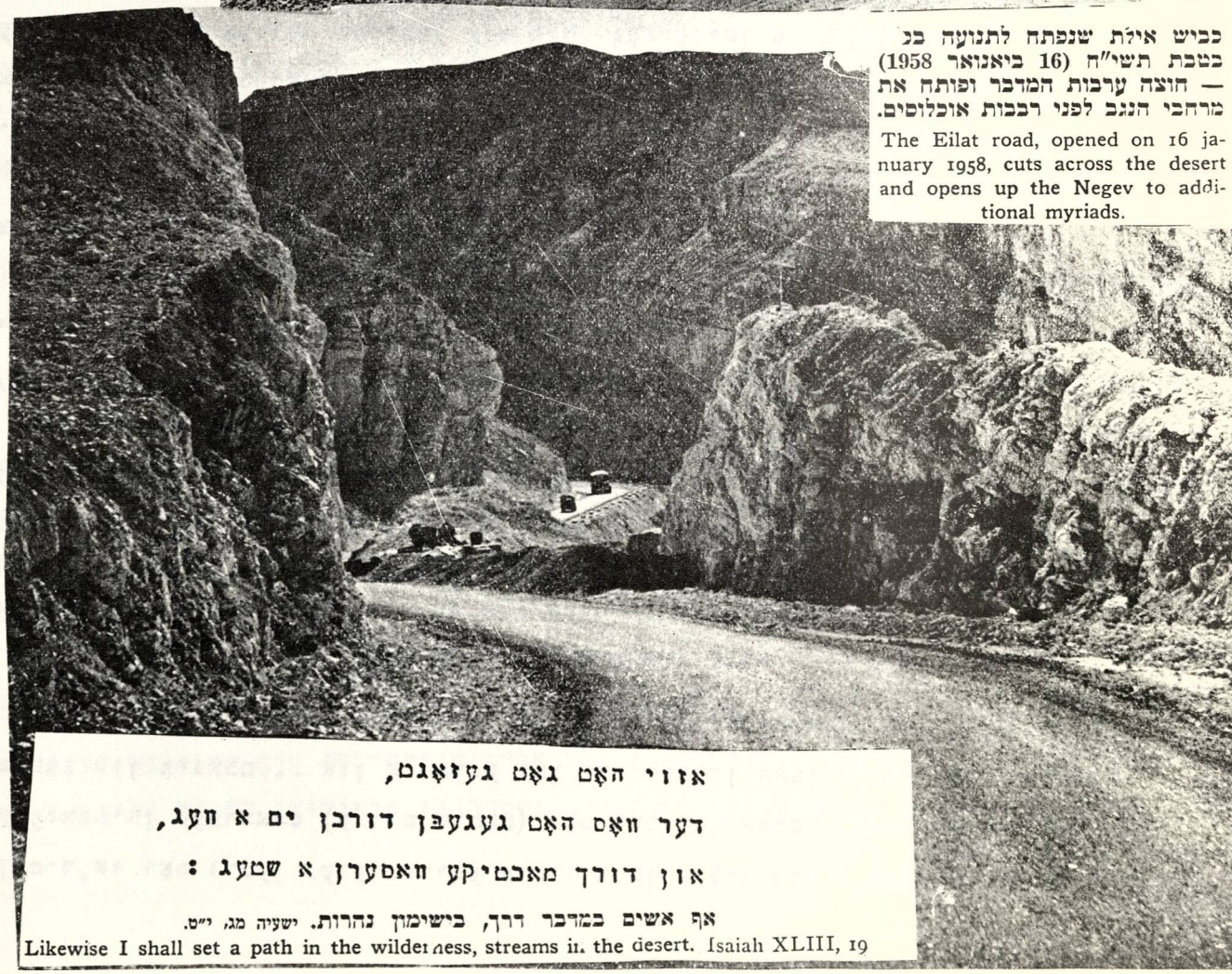
דער אנקום אין אילת און דער קבלת פנים פון די שפייזמאנס -

אין יאר 1956 ווערט געגאסן די סמאלע אפן שאסי קיין אילת. צוויי יאר שפעטער - פארטיק. אין ישראל גיט אלץ אף עקספרעס.. אן שום בייז אויג...

בשנת 1956 הוחל בזיפות הכביש עד אילת.
In 1956 the tarring of the road to Eilat began.

כביש אילת שנפתח לתנועה בכ כטבת תשי"ח (16 ביאנואר 1958) — חוצה ערבות המדבר ופותח את מרחבי הנגב לפני רבבות אוכלוסים.
The Eilat road, opened on 16 january 1958, cuts across the desert and opens up the Negev to additional myriads.

אזוי האט גאט געזאגט,
דער וואס האט געגעבן דורכן ים א וועג,
און דורך מאכטיקע וואסערן א שטעג :

אף אשים במדבר דרך, בישימון נהרות. ישעיה מג, י"ט.
Likewise I shall set a path in the wilderness, streams in the desert. Isaiah XLIII, 19

מיר פילן זיך רוי אמתע דיפלאמאטן.

א מאדנער געפיל. א קאמיטעט פון מרדכי און שרה שפיזמאן אונז מקבל פנים זיין,און און ארום זיי -בעאמטע,אנגעשטעלטע פונעם האטעל -האט געמאכט דעם איינדרוק פאר די פאסאזשירן,אז דא האט מען געפירט געהיימע דיפלאמאטן...כאטש מיר זיינען געווען גאט דער נשמה " שולדיק. דער אריינפיר און דאס באהאנדלן אונז,איז א קאפיטל אן פאר זיך. פאראן קאפיטלן וואס קריצן זיך איין און לאזן זיך נים פארגעסן. און וואר וויל דאס פארגעסן ?עס איז געווען א מחיהדיק,וואריימדיק -הארציק קאפיטל. טייערע פריינט -מיר האפן איך אמאל קאנען אפדינען אין נחת און כבוד. איר האט דאס כשר פארדינט... זיי האבן אונז געבעטן בליבן נאך עטלאכע טעג (מחוץ די אפיציעלע וויזיטן...) אבער, מיר האבן שוין נים געקאנט. עס פעלט אויס,וויזט אויס,די אמאליקע כוחות..דארף מען פרעזערווירן אף שפעטער...אלנפאלס,טייערע פריינט,דער קאפיטל אילת וועט פארבליבן אין הארץ און נשמה.

אין דער זיט פארנדיק קיין אילת האבן מיר אנגעטראפן גענוג היסטארישע פלעצער מיט וועלכער אונזער געשיכטע איז פול. געשיענישן וואס האבן זיך איינגעקריצט אין אונזערע נשמות. העראאישקייט וואס האט נים קיין גליכן אין דער מענטשלאכער געשיכטע אנהויבנדיק פון מסדה און פארענדיקט זיך מיט איבערמענטשלאכן ווארשאווער גטא...

איר זאפט אין זיך איין שטיקער געשיכטע אף וויפיל עס איז מענטשלאך מעגלאך אריינצונעמען אין זיך. אף אלץ איז פאראן א גרענץ.

און איצט נאך קנאפע צוויי יאר,זע איך איצט,אז מיינע געשפרעכן מיט שרה שפיזמאן אז איר מאן זאל ווערן דער פירער פון אונזער גרופע אין ישראל - האט געבראכט רעזולטאטן,און גוטע...מיר האבן היינט א קאמיטעט מיט וועלכן מיר מעגן שטאלצירן. און לאמיר געבן פולן קרעדיט אברהם ראכווערגער און מאטל ראט (ראטפארב) וואס האט אויך „צוגעלייגט" א האנט. אן ענדערונג איז שטענדיק נויטיק,אפצופרישן די לופט...עס זאמלט זיך מאנכעמאל שטויב וואס מען דארף אפריניקן..און אזא אפעראציעלע איז שטענדיק נויטיק..

אלע געזעלשאפטן מאכן דאס דורך. און אונזער משפחה איז ניט קיין אויסנאם.

יידישע טעאטערס ארן טענץ

מיר האבן באזוכט יידישע טעאטערס און אלע זיינען געווען געפאקט. מאנכע טעג שפילן זיי בייטאג און בינאכט... און א מאדנע זאך -די מענטשן האבן צוישן זיך געריידט א פיינעם,זאפטיקן העבריאיש (עבריית שוטפת) האט דאס מיך אביסל געוואונדערט. געטראכט האבן מיר,אז דאס זיינען נעבעך פרישע אימיגראנטן,עולים חדשים,אבער,וי איבערראשט

זינען מיר געווען,ווען זיי האבן אונז געזאגט,אז מאנכע וואוינען שוין דאָ העכער 30 יאָר,אבער דאָס ייִדישע וואָרט,דאָס היימישע ארציקע,דער ייִדישער וויץ און דער ייִדישער קרעכץ --אָט דאָס וואָרימט...און עס איז היימיש..מאכט נים קין טעות. עס איז נים קין ערשטקלאסיקע דראמעס. פארקערט,לייכטע קאָמעדיעס פון פלאכערן -צוויי עוועניו טיפ- פון אמאליקן ניו יאָרק..אבער דאָס איז וואָס וואָרימט און צופט ביי דער נשמה... די העברייאישע שפילן וואָס מיר האבן געזעען,זינען נים צו דערוואָרימען..צופיל מאָדערנע און עס לאָזט דיך קאלט. געזעען "איש חסיד היה" און געבליבן דערשטוינט וי מען שטעלט פאָר דעם אמאליקן חסיד וי אן אמתער "היפי"מיט אלע פיטשעוקעס..ווען נים די עטלאכע ייִדיש חסידישע לידלאך -וואָלט מען נים אָנגעהויבן צו ווינען ווען וואָס דאָ האנדלט זיך. יאָ צו זיין גערעכט. מען דערציילט עטלאכע מעשיות -אנים וואָלט מען ארויס פשוט צעמישט.. עפעס קלעפט זיך נים צו אמאליקן חסידות וואָס מיר האבן געהאפט צו זעען.

נאטירלאך,פאראן ערנסטע טעאטערס פון א העכערן קאליבער. צום באדויערן האבן נים גענאָגט גיין. די שפראך איז געווען אביסל צו הויך....

מיר האבן אויך געזעען"דער מהרם פון רוטענבערג" אביסל צו שווער סיי לוימן אינהאלט וי בכלל לוימן שפילן. עס וואַרפט אייך אריין אין א קאלך- גרוב וואָס ציט זיך שוין יאָרן,הונדערטער און מען האלט אונז אין אין ברענען,אן א פארוואָס און אן א זין. עס וויזט די גאנצע וועלט וי א ריזיקער אויוון אונז צו פארניכטן... א שווערע זאך וואָס לאָזט אייך איבער צעוויטיקט און פארפיניקט...פארוואָס -? די דאָזיקע אייבּיק נים פארענטפערטער פראגע מוטשעט און פיניקט...

טענץ =

וי גענאָגט,מרדכי איש טוב עֶ"ה האָט ליב געהאט קונסט. און גראָד מאָדערנער -אלע האָט ער ליבער געהאט. וויזט אויס,אז אין ישראל האבן זיך ארויסגעלאָזט זייער פיל פון יענע אימפרעסיאָניסטן מיט וועלכע אירופע איז דאן געווען פול. זיי האבן געלאָזט זייער וויזקונג אף כמעט אלע געביטן,טעאטער,מאָלערי און טענץ א.א.וו. האבן מיר געזעען אזעלכע עטלאכע טענץ פארשטעלונגען און פון מאנכע געהאט הנאה. אפשר -וויל איך האָב זיי פארשטאנען אן א ווערטער-בוך. א בילד וואָס דער מאָלער דארף מיר פארטיטשן נעמט ארויס פון מיר דעם גאנצן מאק וואָס איך אליין דארף געפונען און זיך אליין אויסטיטשן מיט אייגענעם געשמאק.. נים שטענדיק בין איך גערעכט. אבער -עס איז בעסער צו בלאָנדזשן אינער אליין ..... זינגט ערגיץ א פאָעם...

די גרינדערן - שרה לוי הנאי

געשאפן געוואָרן מיטן צוועק צו פאַרשפּרייטן דעם „פּאָלק - קלאָל" פון די תמאינער. דערהאלטן דעם אוצר פון שאפונגען פון הונדערטער יאָרן און דאָס אריינברענגען אין דער סימפאָניע פון ייִדישע שאפונגען פון פאַרשידענע לענדער וואו זיי האָבן געלעבט געוואַראַציעס און געשאפן. און עס האָט זיך באקומען א פיל - קאָליריסטיק פאַרשטעלונג וואו איר קאָנט דאָס אין ערגיץ נישט זעען. נאָר דער ענבל גרופּע האָט דאָס געבראכט צום לעבן. און מיר האָבן דאָס געזעען צווי מאָל. איין מאָל מיט די ראָכווערגערס און דאָס צווייטע מאָל - מיט אונזער אייניקל וואָס איז פארבונדן מיט טענץ... און פון ביידע מאָל געהאט גרויס הנאה. דער פראָגראם איז נישט געווען דער זעלבער. אָבער אין ביידע פאַרשטעלונגען פילט זיך דער גייסט פון אן אלטן אוצר וואָס מען זוכט צו דערהאלטן, צוגעבן שיינקייט צו דער סימפאָניע אונזערע אומעטום...

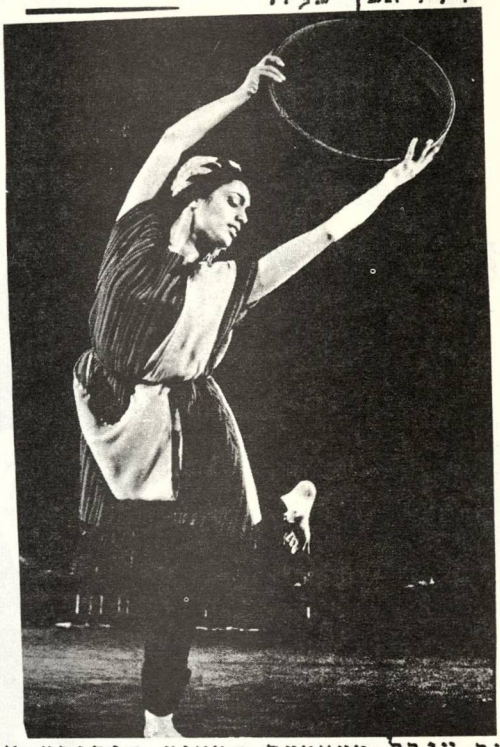
שָׂרָה לְוִי-תַּנַאי —
מְיַסֶּדֶת „עֶנְבָּל"

מַרְגָּלִית עוֹבֵד וְצִיּוֹן נוּרִאֵל בְּ„שַׁבַּת שָׁלוֹם"

„תְּמוּנָה תֵּימָנִית"

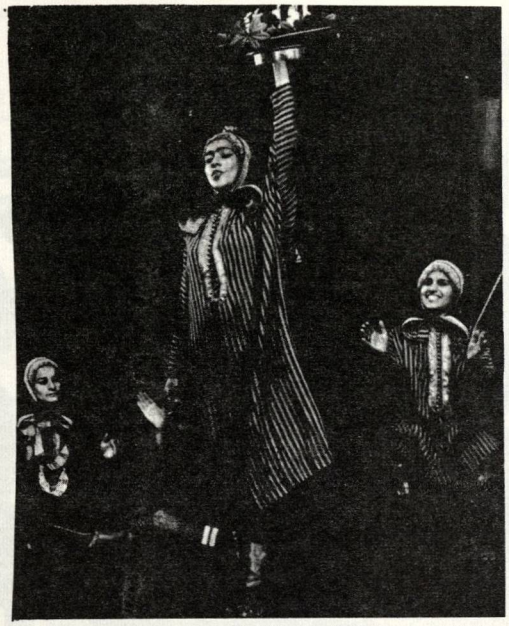
לויט דער גרינדערן - באזירן זיך אלע אירע טענץ אף צווי הויפט-מאָטיוון: „רקודי נוף" און „רקודי גטו" דער ערשטער מאָטיוו קומט - וועָן דער מענטש איז אפן פריַין, רחבותדיקן הימל... און דער צווייטער מאָטיוו - קומט בית הכנסת... וואו ער קאָן זיך באוועגן בלויז אף א באשטימטן פלאַץ...און דער דאָזיקער ענגשאפט - דער- גרייכט ער צום באשפּער... עס איז א סינטעז פון אלטן און נייעם וואָס זי בריינגט צום אויסדרוק..

רות אפן פעלד

רות בְּשָׂדֶה

א טאנץ אף חתונה אין תימן

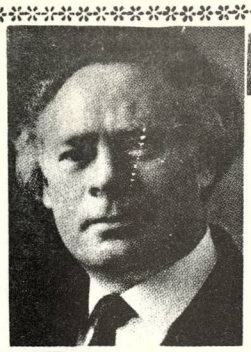
רקוד בְּ„חֲתוּנָה תֵּימָנִית"

דער ענבל טעאטער־טאנץ־גרופע איז געקומען אין די שטאטן אין חודש פעברואר און אויפגעפירט מיט גרויסלטיקן דערפאלג עטלאכע נייע נומערן. „ שושנת פרא„ ווילדע רויזע „ שבת שלום„ „חתונה תימנית„„נשים „ ו„מדבר„. זיי האבן זייער א ריכן קאליפולן אוצר פון שאפונגען וואס שפיגלן אפ פארשידענע קאפיטלן לעבן פון זייער אייגנארטיקן געגנראציעס לעבן באזונדער. זיי ווילן דאס דערהאלטן דורך טענץ וואס זיי דריקן אויס זייערע האפענונגען און פריידן צער און טרויער אף א גראציעזן אופן...

ענכל == א גלאק=צינגל

אחוץ די טענץ האבן זיי אויך א ריכע קאלעקציע פון לידער וואס זינגען בי מאנכע טענץ וואס גיבן צו רייכקייט און קאליר צו די אייגנארטיקע טענץ. און סאיז פאר אונז געווען אן אמחער יום־טוב בי בידע פארשטעלונגען וואו זיי האבן זיך ארויסגעוויזן מיט טאלאנט און אייגנארטיקייטז.. זיי גיבן צו נייע קאלירן צו אונזער פארשידנארטיק לעבן פון וועלכע מיר האבן פריער ניט געהאט קיין אנונג...

ישראל

די וועלט פון יוסף נדל

די מזרח חאנט

יוסף נאדעל (נדל) איז געבוירן אין אין יאר 1919 אין קאוונע,ליטע. זיין משפחה -א באוואוסטע רבנישע .וען די נאצים זינען אריין קין קאוונע, איז ער אנטלאפן קין רוסלאנד און זיך אנגעשלאסן אין דער רוסישער - ארמי. שפעטער,שוין פארוואונדעט געוואָרן...

אין יאר 1945 איז ער עולה קין ישראל. און דא האט ער אנגעהויבן מאלן און געשאפן אן אייגענעם,אייגנארטיקן אופן,וואס איז נישט אין דער וועלט פון מאלערי...ער איז נים וויי אנדערע אימפרעסיאניסטישע מאלער. דער חנך און די "קבלה" איז דער באזיס,דער אינהאלט אין זיין לעבן... פון דארטן שעפט ער זיין ינקה,זיין גיסטיקער קוואל פון שאפן.

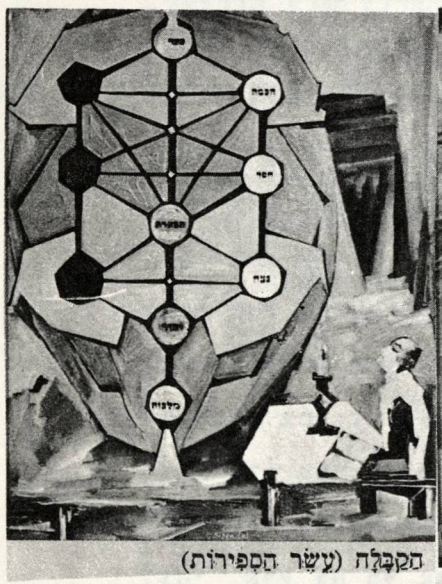
באגעגענען מיר,טאקע,אין זיינע מאלעריען,טעמעס וואס זינען נישט און פריש און לעבן אויף פאר אונז די גיסטיקע וועלט פון ידנטום...

מיר גיבן דא בלויז עטלאכע פון זיינע בילדער :

ער האט שוין געהאט אויסשטעלונגען אין פאריז,בריסל,זשענעוו,קאפענהאגן ניו יארק און וועניזועלע. אחוץ,נאטירלאך,אין ישראל גופא...

דא זעען מיר א בילד וויי,די שכינה אף די ליכט פון שבת,

מארגן,די צען צאלן (קבלה) דער פערטער טאג פון דער באשאפונג פון דער וועלט...

הַקַּבָּלָה (עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת)

בְּיוֹם הָרְבִיעִי

קאנטראסטן ארן דיסאנאנסן

שטעלט אייך פאר אזא רייך און ריזיק לאנד ווי די פארייניקטע-שטאטן,זאל זיך געבן א פארגרעסער אין פארלויף פון צוויי צענדליק יאר,פון 200 מיליאן אף אכט מיליאן -- קאנט איר,אפילו אין דער פאנטאזיע,זיך פארשטעלן וואסער קנייטש עס וואלט געמאכט אין גאנצן לעבן אונזערן --און איצט,פון 650 טויזנט ביז קנאפע דרי מיליאן -געקומען פון עטלאכע און זיבעציק לענדער -געזעראציעס פון פארשידענע פירונגען,קולטורן און אזויפיל אנדערשקייטן --דאס אלץ פרובירן צוזאמענשמעלצן און אויסשמידן איין פאלק-

——— דאס פארגאנגענע,אביסל אדער דעם גרעסטן טייל -און אנהויבן אויפצנייַ - פון אלטן טויזנטיריקן לעבן און מיט דעם נייעם, מאדערנעם שאפן א נייַ פאלק -באנייַען דאס אלטע מיט דעם נייעם - איז דאס איינע פון די הויפטאישסטע אויפגאבן. בלויז אזא איינגעשפארט פאלק ווי אונזערס קען זיך דאס אונטערנעמען. זאלן אירע הענט געשטארקט זיין...

פון בוך פון א. קישון „ סליחה שניצחנו „

(אנטשולדיק וואס מיר האבן געזיגט.)

זוהי הארץ שלי.

זוהי ארץ כל כך קטנה ששטחה על מפות העולם אינו מספיק כדי את שמה בתוכו.

זוהי הארץ הצרה ביותר בעולם - זוהי ארץ הצרות.

זוהי ארץ לומדת האם את שפת -אם מפי בניה

זוהי ארץ בה כותבים עברית,קוראים אנגלית ומדברים אידיש.

זוהי ארץ לכל אזרח הרשות לומר את דעתו אך אין בה חוק המחייב מישהו להקשיב.

זוהי ארץ שהפרידה בין הדת למדינה,ומאז שולטת בה הדת לבדה.

זוהי ארץ בה יש כור-אטומי,אבל אין טלפון רק בעוד שנתים.

זוהי ארץ של בחירות,שאין בה כל ברירה.

זוהי ארץ בה אין איש רוצה לעבוד,לכן בונים עיר חדשה תוך שלושה ימים - והולכים בטל עד סוף השבוע.

זוהי ארץ המייצרת פחות ממה שהיא אוכלת,ודווקא בה טרם מת איש מרעב.

זוהי ארץ לא מצפים לניסים,אלא מתחשבים בהם.

זוהי ארץ בה כל אדם חייל,ובכל זאת כל חייל - אדם.

זוהי ארץ בת עשרים,אבל חכמה ומנוסה כמו בת עשרים ואחת.

זוהי הארץ היחידה בעולם שאני יכול לחיות בה,זוהי הארץ שלי.

דאס איז מיין לאנד

א. קישון

דאס איז מיין לאנד אזוי קליין,וואס אלע מאפעס פון דער וועלט וואלטן
ניט געוואלן גרויס געגנג צו שרייבן איר נאמען.
דאס איז דאס שמאלסטע לאנד אין דער וועלט -דאס איז דאס לאנד פון צרות.
דאס איז דאס לאנד וואו די מאמע לערנט די מוטער-שפראך פון איר קינדס מויל?
דאס איז דאס לאנד וואו מען שרייבט העברייאיש,מען לייענט ענגליש און
מריידט ייִדיש.
דאס איז דאס לאנד וואו יעדער בירגער האט א רעכט אויסצודריקן זיין געדאנק
אבער עס איז ניט פאראן קיין געזעץ,אז ער מוז דאס אליין דורכפירן.
דאס איז דאס לאנד וואס האט אפגעטיילט רעליגיע פון שטאט,און פון דאן אן
רעגירט בלויז די רעליגיע.
דאס איז דאס לאנד פון אטאמישן- רעאקטאר,אבער אף א טעלעפאן מוז מען ווארטן
צוויי יאר.
דאס איז דאס לאנד פון אלע פרייהייטן (אויסוואלן) און פון קיין
אויסוואל.
דאס איז דאס לאנד וואו קיין שום מענטש ווייל ניט ארבייטן,דערפאר בויט מען
נייע שטעט אין פארלויף פון דריי טעג און מען גייט אן ארבייט ביזן סוף
וואך.
דאס איז דאס לאנד וואס פראדוצירט וויניקער ווי מען פארברויכט צום
עסן,און דוקא דא איז נאך קיין מענטש ניט געשטארבן פון הונגער.
דאס איז דאס לאנד וואו מען האפט ניט אף ניסים - אבער מען דערווארט זיי.
דאס איז דאס לאנד וואו יעדער מענטש איז א סאלדאט,און ניט קוקנדיק אף דעם
איז יעדער זעלנער - א מענטש.
דאס איז די מדינה וואס איז אלט צוואנציק יאר,אבער וואס האט חכמה און
דערפארונג ווי אן איין און צוואנציק יעריקע.

דאס איז דאס אייניציקע לאנד וואו איך קאן לעבן =
דאס איז מיין לאנד !

==========
==========
==========

פרינט שרייבן == מאשל ראט == מעלבורן = אויסטראליע

טיערער שאלעק.

דו וויסט דאך,אז איך בין נישט קיין שרייבער,און א היפש ביסל פארנומען אויך מיט פרי־ וואטע און גזעזלשאפטלאכע ארבעטן,דאך,וי אזוי קען איך דיך לאזן ווארטן אזוי לאנג. וועסטו מיר מוחל זיין. וועגן די ענדערונגען אין קאמיטעט אין ישראל - בין איך מיט דיר פולשטענדיק איינשטימיק,אז אן ענדערונג איז שטענדיק נויטיק. ספעציעל,צום בעסערן. נישט נויטיק וועגן דעם צופיל מאריך זיין.

און,זאלן דיינע הענטעלאך געשטארקט ווערן. דו האסט פון א בולעטינדל,עטלאכע קליינע זיטלאך,געמאכט א פיינעם וויכטיקן זשורנאל. דער נאמען"בולעטין"פאסט זיך שוין נישט. אבער,וי איך פארשטי,איז דאס בי דיר א מין טראדיציע נאך פון ליובושעס צייטן,וואס דו וילסט נישט ענדערן. אזעלכע מענשטן וי ש. יחסן עה (אגב געווען דר קלעפפישס א שוואגער) און דיינער א יוגנט פריינט,דר קלעפפישס ארבעטן,זיינען א צירונג פאר אונזער שריפט, און וואלטן באצירט אפילו גרעסערע זשורנאלן וי אונזערע. פארוואס איז זיינע ארמזקלן,א ים מיט וידישן און אלגעמיינעם וויסן. א וועלט מיט לערע וואס מיר גענישן פון יעדן נומער.

איך מיין נישט צו מאכן אומזיסטע קאמפלימענטן עמיצן. אבער,אז די לייענער,מאנכע, באקלאגן זיך,וואס די כלה איז צו שיין ---שאט עס גאר נישט,חלילה. יעדער איינער פון אונז קען נאך עפעס צולערנען...דער ים פון וויסן איז גרויס געווג. נאטירלאך,די נייעס פון אונזער משפחה דארף פארנומען אן אנגעזעהן פלאץ. זאלן נאר די לאנדסלייט שרייבן.... דאס איז שוין אפהינגיק אין זיי,נישט אין דיר... גיב איבער מיין הארציקע ברכות אונזער טיערן דר העשיל קלעפפיש. א שד וואס איך האב אים נישט באגעגענט אין ישראל,וועט איך בין צו פרי אוועקגעפארן איידער ער איז אנגעקומען...

און צו אלע מיינע ארבייטן -וואס מען מיך איצט אויסגעקליבן אלס

פרעזידענט אין דער שול. עס האט מיר ,חלילה,נישט צוגעפעלט..

אויך וועגן דעם,אז דו זאלסט נעמען וואקאציע - און עמיצן איבערגעבן די רעדאקציע - מיין מיינונג,דן מארסט,אפילו נישט טראכטן פון דעם. איך וויס,אז עס איז דיר אליין אביסל צו שווער,אבער,איך זע נישט אין עמיצן וואס זאל דיך פארטרעטן. און דר קלעפפיש --האט זיכער זיין היפש פעקל צו טראגן...(דו האסט געטראפן - ער איז דירעקטאר פון דער שול פון קינדער גארטן ביז אוניווערזיטעט,א קאטעדרע אין שפאניש אוניווערזיטעט,א חשובער אנגעזעענער מיטגליד אין אפיציעלן בילדונגס־מיניסטעריום פון דער פאנאמענער רעגירונג) אחוץ אנדערע "קליניקיימן"... אזוי,אז מיין ליבער מאטל -דאס פארענטפערט אביסל דיין פארשלאג.... שאלעק)

עס פארדריסט מיך,מאנכעסמאל,וואס פריינט שרייבן נים ארין זייערע מינונגען וועגן שריפט. עס וואלט זיכער צוגעגעבן טוט און אינספיראציע צו הערן א גום וואָרט,און אפילו - א וואָרט פון קריטיק. ווי זאגט זיך אף ענגליש - איך גלויבע עס נים,אבער זאג דאס נאך אמאל...וען א בחור דערקלערט זיך אין ליבע א מידל...

עס געפעלט מיר אויך,וואס דער זשורנאל האט נים קיין מענדעציעזן אונטערשלאק. יעדער פרייער געדאנק געפונט אן אפקלאנג. איז אפן פאר אלע מינונגען,אפילו וען זיי רירן אמאל אן א געוויס פינטעלע פון פאליטיק ...

לאמיר דיר אויך זאגן,פארויטל זיך נים,אז אויך דינע פילאזאפישע ארטיקלן זינען געשריבן מיט וויסן און ערודיציע. עס ליגט ארבייט און מראכטונגען. זאלן דינע הענט געשטארקט זין אף לאנגע יארן...מיר מוזן דיך האבן מיט אונז...

דער סטיפענדיע -פאנד,פונקט ווי אלע אונזערע ארבייטן,זינען פון גרויסן און היליקן באדייט. יא,איך שעם מיך דאס נים צו זאגן,מיר טוען היליקע ארבייט. ספעציעל, פאר אונזערע קינדער,קעמפער פאר אונזער לאנד און פאלק. קיינער טאר זיך נים אפזאגן אדער מאכן פארגעסן,אז נים אים מינם מען. מען מוז דערמאנען יעדן איינעם לאנדסמאן, אומעטום צו געבן וויפיל ער קען --און מער. עס איז דער חוב פון יעדן פון אונז.

איך האב געגעבן 500 דאלאר אפן נאמען פון מין פארשטארבענער פרוי... דאס איז בלויז אן אנהויב... דער קאמיטעט דארף אונז לאזן וויסן געניי וויפיל קאסט אויס- צוהאלטן א סטודענט א יאר,לערנען,עסן און שלאפן --אלץ..אזוי,אז מיר זאלן האבן א פולן באגריף וויפיל עס דארף געזאמלט וערן כדי אויסצוהאלטן אין סטודענט...

נאטירלאך,פאראן סטודענטן וואס זייערע עלטערן קאנען געבן בלויז א טייל פון די אויסגאבן און מיר זאלן צוצאלן די רעשט...

נאך א פונקט : זאלן די סטודענטן אונטערשרייבן,אז וען זיי ווילן פארענדיקן זייער שטודיום און זיין בכוח -זאלן זיי צוריקצאלן די געבארגטע געלטער. דאס פירט זיך בייא אונז אין לאנד ווי אויך אין די שטאטן און אין אנדערע לענדער. דאס,וואלט איך פאר - געשלאגן דעם קאמיטעט אין ישראל צו באטראכטן און געניי אונז אלע לאנדסלייט אין דער וועלט אינפארמירן... דאס וועט אסך העלפן,גלויב איך.

וועגן בילדער און מין ביאגראפיע --א בילד פון מינע טעטיקייטן געזעלשאפטלאכע, וועט דארפן נעמען א שטיקל צייט. עס איז אויך א וויכטיקע ארבייט צו באקענען די לאנדס- לייט מיט די אקטיוויסטן אונזערע...מיר האבן א היפש צאל אין דער וועלט..

זיי מיר הארציק געגריסט מיט דיין משפחה...

בייא מין פאמיליע איז אלע אין אירדענונג,לאמיר הערן גוטע בשורות... מאטל

****

אויסטראליע

==========

ג. אשלאק סעקרעטאר

==========

מיטוואך,,דעם 31טן מערץ איז פאָרגעקומען אונזער יערלאכער אפיל-אָוונט פאר ישראל. סהאָט אריינגעבראכט העכער 31 טויזנט דאלאר. ז דאָס מאָל,איז דער צוזאמענקום, פאָרגעקומען אין דער־אנגענעמער היים פון אונזערע חשובע און הארציקע לאנדסלײט, מאָריס און פאָלא פשוט (פון דער היים)וועצערמאן. בײ דער געלעגנהײט,וויל מיר אלע אויסדריקן אונזערע הארציקן דאנק פאר זײער באמיאונג און הילף,פאר זײערע וואריעס הילף...

אגב,כעלא טענעבוים,זי איז א מאָכטער פון בערל וועצערמאן,א.א. אריינצוגעבן א נעקראָלאָג דער משפחה זוסמאן,נירענבערג,צו זײער גרויסן אומגליק, דער טוים פון כאָמעלע זוסמאן,נאָך א לענגערע קראנקהײט איז איר לעבן פארצערט גע- ווארן. די גאנצע גרופע זשעלעכאָוער דאָ אין מעלבורן,איז דערשיטערט פון דעם גרויסן אומגליק און דריקט אויס דעם טיפן מיטגעפיל דער גאנצער משפחה. איר זאָלט קיינמאָל מער נים וויסן פון קיין צער...

כעלא און אריה טענעבוים,העלן און מאָרי אלטער,חנטשע רובינשטיין

זשעלעכאָוער גרופע אין מעלבורן - אויסטראליע.

==========

דער יערלאכער באָל,וואָס איז שוין אטראדיציע בײ אונז,איז דורכגעפירט געוואָרן מיט גרויס דערפאָלג. אונטער די קלאנגען פון א פינעם אָרקעסטער האָט דער עולם פאר - בראכט בײז שפעט אין דער נאכט. דער ריינער פראָפיט איז געווען דריצן הונדערט (1300(דאלאר. דעם קרעדיט קומט ,נאטירלאך,דעם קאָמיטעט מיטן פרעזידענט מ.קורצארזש . זײ אלע האָבן אויפגעלייגט א וועלט מים אָנגעשטרענטער ארבײט וויַ עס פירט זיך בײ אזא אונטערנעמונג. נאָך אמאָל - א הארציקן דאנק אײך אלע וואָס האָט געמאכט אזא גרויסן דערפאָלג. און האָפן,אז איר וועט נים מיד וועלן נאָר וויטער אָנגיין מיט דער הילפיקער ארבײט לטובת אונזער משפחה זשעלעכאָוו ...לאָמיר טײער האלטן די געדענקניש פון די קדושים...

מזל־טוב

א האַרציקן מזל-טוב און פיל נחת ווינטשן מיר
אונדזער חשובן קאָמיטעט־מיטגליד

ישראל ניישטעטער און פרוי זשעניא

צו דער פארלאָבונג פון זייער אייניציקער טאָכטער
סאָניא מיט באָרים ליטווינאָוו

התוכלה א נחיקלעכע צוקונפט.

זשעלעכאָוער לאנדסמאנשאפט
אין מעלבורן

א האַרציקן מזל - טוב אונזערע טייערע פרײַנט ישראל נישטעטער און זשניא -צו דער פאַרלאָבונג פון זייער טעכטערל,סאַניא מיט באָריס לימוזינאָוו - דעם ייִנגען פאָרל און די עלטערן - אסך נחת און גליק...

זשעלעכאָוער גרופּע - מעלבורן -סטק. ג. אָשלאק

א האַרציקן מזל טוב אונזער ליבע שוועסטער,שוואָגערן און שוואָגער צו דער פאַרלאָבונג פון זייער אייניק טעכטער. אסך נחת און גליק. דעם ייִנגען פאָרל - א גליקלאכע צוקונפט... זינא און מענדל קורצאַרזש.

אונזערע האַרציקע ברכות אונזערע טייערע לאַנדסלײַט,חשובע בני עיר -צו זייער גרויסע שמחה און פרייד. דעם ייִנגען פאָרל -ייִאַרן פון גליק און די עלטערן אסך נחת און פרייד.

מאָטל ראָט און משפחה

אונזערע טייערע לאַנדסלײַט און פרײַנט - צו אייער שמחה,די פאַרלאָבונג פון אייער טעכטערל סאַניע מיט באָריס לימוזינאָוו - אסך ברכות דעם ייִנגען פאָרל און מאקע אייך אלײן. אסך נחת און גליק.

ח : באָרענשטײן

אונזערע האַרציקע גליקוואונטשן אונזערע טייערע פרײַנט און פֿאַנדסלײַט,צו אייער שמחה, די פאַרלאָבונג פון אייער טעכטערל סאַניע מיט באָריסן - אסך נחת און גליק... דעם פאָרל - א גליקלאכע צוקונפט... און אייך - אסך נחת.

רחל און משה ייִגליצקי

האַרציקע ברכות אייך טייערע פרײַנט צו אייער שמחה. דעם ייִנגען פאָרל -אסך ייִאַרן פון גליק און דאָס זעלבע אייך...

פרידא און יעקב וויסקאָפּ

אונזערע טייערע פרײַנט - האַרציקע ברכות צו אייער גרויסע פרייד און שמחה -דעם ייִנגען פאָרל ,אזך ייִאַרן פון גליק. און איר זאָלט דערלעבן פון זי אסך נחת.

חנה און יאָסל אָשלאק

א האַרציקן מזל טוב אונזערע טיערע פריינט צו דער פאַרלאָבונג פון זיער טעכטערל,סאַניע מיט באַריס ליטוינאָף. דעם ייִנגען פאָרל -ייִרן פון גליק און אייך אסך נחת און פרייד.

יהודית און חעלחל באַראָסקי

אונזערע השובע לאנדסלייט - א האַרציקן מזל טוב צו אייער שמחה. דעם ייִנגען פאָרל - אסך גליקלאכע ייִרן צוזאמענלעבן און אייך - אסך נחת און פרייד.

חנה און יאנקל גאָלדמאן.

אונזערע טיערע פריינט,אונזערע האַרציקע ברכות צו אייער שמחה. דעם ייִנגען פאָרל -אסך גליקלאכע ייִרן און אייך ייִרן פון נחת און גליק.

רחל און אהרן דוד באַרענשטיין

אונזערע טיערע לאנדסלייט און פריינט - אונזערע האַרצקיסטע ברכות צו אייער גרויסע שמחה- די פאַרלאָבונג פון אייער טעכטערל,סאַניע מיט באַריס ליטוינאָף. אסך נחת און גליק. דעם ייִנגען פאָרל - ייִרן פון גליקלאכן צוזאמענלעבן.

חנקע און איטשע צאצקעוויטש

אונזערע טיערע פריינט,א האַרציקן מזל טוב און איר זאָלט דערלעבן פון זיי אסך נחת און גליק. דעם פאָרל - לאנגע ייִרן פון גליקלאכן צוזאמענלעבן.

עמא און גדליהו אָשלאק

אונזערע האַרציקע ברכות אונזערע טיערע פריינט צו דער פאַרלאָבונג פון זיער טעכטערל, סאַניע מיט באַריס ליטוינאָף. דעם פאָרל - גליקלאכע ייִרן און אייך -איר זאָלט פון זיי האָבן אסך נחת און פרייד.

העלען און ח. שפרינגער

א האַרציקן דאנק די אלע פריינט,און איבערהויפט,די הויפט מחותנים און דאָס גליקלאכע פאָרל. מיר וואָנטשן אייך אלץ וואָס איר אליין ווילט...איר זאָלט שטענדיק אזוי פילן ווי היינט... אויך די עלטערן פון פאָרל - אונזערע האַרצקיסטע ברכות.

רעדאקציע בולעטין

****

אריסטראליע

באריכט

גדליהו אשלאק

בי דער לעצטער זיצונג אונזערע,איז באשלאסן געווארן צו שיקן דאס געזאמלטע געלט (העכער דרי טויזנט דאלאר) פארן סטיפענדיע-פאנד. דאס זאל ווערן אויסגעצאלט אף די נעמען פון אונזער פארדינסטפולן,טיערן און חשובן פרעזידענט,מאטל ראט(ראטפארב) און אף מין וויניקיט,גדליהו אשלאק,דער סעקרעטאר פון דער גרופע.

דער אמת געזאגט,אז ניט מאטל און ניט איך האבן דאס געוואלט -אבער ,אזוי האט די פארוואלטונג באשלאסן,מוזן מיר זיך אונטערווארפן.. אחוץ דעם,האט מאטל געגעבן אפן נאמען פון זיין פארשטארבענער פרוי זיקס הונדערט מיט צוואנציק דאלאר... דאס איז, אחוץ די אויבנדערמאנטע אלגעמיינע סומע. מיר האפן,אז דער קאמיטעט אין ישראל וועט עס אננעמען,ווייל דער באשלוס איז אנגענומען געווארן ווען דער ישראל סעקרעטאר,פאלוך,איז שוין דא ניט געווען.

דרי געזאגט,מיר האבן דעם כבוד ניט געזוכט,אבער מיר, מאטל און איך דאנקען הארציק אונזער קאמיטעט פאר דעם צוגעטיילטן כבוד און פאר אנערקענען אונזער ארבייט !

==========

דעם גאנצן קאמיטעט צוזאמען מיטן פרעזידענט אירן,פריינט קורצארזש,פאר זייער ארבייט לטובת אונזער משפחה זשעלעכאוו. עס איז געווען א פיין שטיקל ארבייט,און האפן,אז זי וועלן ניט ווערן מיד.

מיר ווילן אויך אויסדריקן אונזער הארציקן מיטגעפיל די פאמיליעס אין ישראל: זוסמאנס,נירענבערג,געדאנקען,אף זייער שוועגער,אומהיילבארן פארלוסט,דער טויט פון נחמה זוסמאנס נירענבערג,איר זאלט אלע מער ניט וויסן פון קיין צער. דאס זעלבע -אלע פון אונזער משפחה זשעלעכאוו,וואס זיינען פון אונז אוועק און איבערגעלאזט זייערע נאנסטע און טיערסטע איינזאם און צעווייטיקט. אלע אונזערע,טיערע פריינט - אונזער הארציקן מיטגעפיל און ווייסט ניט מער פון קיין צער.

פאר דער גרופע אין מעלבורן-אויסטראליע ג. אשלאק

חנקע און איטשע צאצקעוויטש

פאלא און מארי פשוט

חנה און יאנקל גאלדמאן

העלען און חנה שפרינגער

חנטשע רובינשטיין

דרוק,ווען מיר אונזערע טיערע

סאיז געווען א פארזעען ווען איך האב אוועקגעשיקט דעם נעקראלאג און א בילדל נאך דעם פארשטארבענע נעם דוד ליב מיאדאוניק...דער נעקראלאג געפונט זיך אין נומער 21 בולעטין,אין נאמען פון קאמי טעט,אבער,צום באדויערן,זיינען ניט אריין אלע נעמען,ווייל דער בולעטין איז שוין געווען אין פריינט מוחל זיין. מיין טעות.. שאלעק

מיר גיבן דאָ די נעמען וואָס זיינען געווען אונטערגעשריבן אונטער דעם נעקראָלאָג פון דוד לייב מיאָדאָוניק ע"ה..

יטקע און גדליהו אָשלאק	רחל און אהרן דוד בּאָרענשטיין
אלטער קליינמאן	זשעניע און ישראל נישטעטער
חנה און יאָסל אָשלאק	הערשל בּאָרענשטיין
זינע און מענדל קורצארזש	פּאָליע און מאָרי פּשוט
עחא און גדליהו אָשלאק	חנקע און איטשע צאצקעוויטש
רעגינע און מאיר קורצארזש	העלען און מאָרי אלטער

כוליע און אהרן בּאָראָוסקי. ראָזע און הערשל מיאָדאָוניק. חנה, יאנקל גאָלדמאן

יהודית און וועלוול בּאָראָוסקי	מאָטל ראָט און משפחה
רחל און משה יגליצקי	חנהטשע רובינשטיין
העלען און העניי שפּרינגער	ראָזע און יחיאל טיילאָר
פרידע און יעקב וויסקאָפּ	רות און מאיר וועגנער

כוליע און אריה טענענבוים.

מיר דריקן אויס אונזער האַרציקן מיטגעפיל דער משפחה פון לייבל גרייצער צום טויט זיינעם וואָס איז געקומען אזוי אומגעריכט...געפּאָרן קיין ישראל און אין דער ערשטער נאכט איינגעשלאָפן אף שטענדיק. מאנכע פון אונז האָבן אים געקענט פערזינלאך, אנדערע האָבן געהערט פון זיין בּריטן און אָנגעזעענעם געזעלשאפטלאכן פּאָרנעם אין אזא ריזיק פּלאץ וווּ ניו יאָרק...אונזער וויטיק מיט דער פאמיליע און וויסט ניט מער פון קיין צער. מאָטל ראָט און משפחה "העלען און מאָרי אלטער און חנטשע רובינשטיין...

און איצט צוריק צו שמחות אין אונזער משפחה

פּאָרלאָבונג

צאצקעוויטש (סאָם) געהאָרזאָם

מר. און מרס. י. צאצקעוויטש (סאָם) צוואמען מיט מר. און מרס. ל. געהאָרזאָם
50 לאָוסעל ראָוד, טוראָק חיפה, ישראל

מעלדן מיט גרויס פּאָרנעניגן די פּאָרלאָבונג פון זייערע קינדער

בעטי און עדי

דער קאָמיטעט דריקט אויס אונזער הארציקע ברכות אונזער חשובן לאנדסמאן און זײן פרוי,צו זײער שמחה די פארלאָבונג פון זײערע קינדער :בעטי און עדי. אגב,אונזער פרײנט טעם צאצקעוויטש איז א וויכטיקע,לאנגיעריקע מיטגליד אין אונזער קאָמיטעט. איז,נאטירלאך זײן פרײד מיט דער משפחה אויך אונזערע...

הארציקן גליק און יאָרן פון גליקלאכן צוזאמענלעבן פון דעם ינגען פּאָרל. דער קאָמיטעט פון מעלבורן־אויסטראליע

ג. אשלאק סעקרעטאר

אונזערע טײערע פרײנט ,צו אײער שמחה,וואונטשן מיר דעם ינגען פּאָרל און אײך,אסך נחת און גליק. אונזערע טײערע קוזינען חנקע און איטשע צאצקעוויטש־מיר זינען מיט אײך אין אײער גרויסן גליק...

חנה און יאנקל גאָלדמאן

אונזערע הארציקע ברכות אונזערע טײערע קוזינען חנקע און איטשע צו דער פארלאָבונג פון זײער טעכטערל צו עדי. אסך נחת און גליק. דעם ינגען פּאָרל־אסך יאָרן פון גליק לאכן צוזאמענלעבן...

העלען און הענרי שפרינגער

אונזערע טײערע שוועגערן און שוואָגער,חנקע און איטשע,צו דער פארלאָבונג פון אײער טעכטערל אסך,אסך יאָרן פון גליקלאכן צוזאמענלעבן און אײך אסך גליק.

מרים ווינאָגראד און משפחה

מזל טוב און אונזערע הארציקע ברכות מײנע טײערע לאנדסלײט חנקע און איטשע. אײר זאָלט האָבן פון אײערע קינדער אסך נחת און גליק.

חנטשע רובינשטײן.

אונזערע הארציקע ברכות אונזערע טײערע לאנדסלײט און פרײנט חנקע און איטשע צו דער פארלאָבונג פון זײער טעכטערל...אסך יאָרן פון גליקלאכן צוזאמענלעבן.

העלן און מאָרי אלטער - כעליע און אהרן באָראָוסקי - יאָסל און חנה אשלאק יהודית,חעלחל באָראָוסקי־עוא גדליהו אשלאק - רחל און אהרן דוד באָרענשטײן רחל,משה ־גליצקי־הערשל באָרענשטײן־זינע,מענדל קורצאָרזש,רעגינע,מאיר קורצאָרזש חנה סיאָדאָוניק,זשעניע,ישראל נישטעטער,פּאָלא,מאָרי פשום,מאָטל ראָט און משפחה, פרידע,יעקב ווייסקאָפּ,רות מאיר וועגנער,כעליע,אריה טענענבוים,סוזען,סעם גוטקינד

סעם סטרין (שטיינהענדלער) פון קאנאדא איז איינער פון אונזערע לאנדסלייט, ארויס פון קליינעם שטעטל און זיך געשאפן א נאמען אין דער נייער היים -קאנאדא. זיין נאמען געפונט זיך אין בוך : WHO'S WHO IN CANADIAN JEWRY

דער איז דער אין קאנאדישן ייִדנטום - דאָרט געפונט איר אלע וויכטיקסטע ייִדן וואס האָבן בייגעטראָגן,מיט געלט און טעטיקייט,צו דער פֿארמירונג,געשטאלטונג פון די ייִדן אין זייער נייער היים...אף זיט 463 וועט איר געפונען די קורצע ביאָגראפיע פון אונזער לאנדסמאן,וואס דארף זיין א שטאלץ פאר אלע לאנדסלייט אומעטום.

מיר האָבן שוין עטלאכע מאל,אין קורצן,געגעבן די נעמען פון יענע לאנדסלייט וואס האָבן איינגעקריצט זייערע נעמען און טעטיקייטן אין די ישובים זייערע... מיר האָבן אָנגעזעענע לאנדסלייט,וואס צוליב באשיידנקייט האָבן זיי אונז נית געשריבן אויספירלאך וועגן זייער בייטראג צום קולטורעלן,רעליגיעזן לעבן בי זיך אין דער היים..מיר דערוואַרטן דאס צו טאָן אין דער צוקונפט.

אזעלכע נעמען וי מאטל ראט(ראָטפארב) וואס גיט אָפ כמעט זיין גאנץ לעבן פאר מדינת ישראל וי אויך פאַרן ישוב אין אויסטראליע - איז באמת א שטאלץ פאר אונז אלע אין דער וועלט...מיר וועלן אויך שרייבן וועגן די אנדערע וואס האָבן געהאלפן פאָרמירן,געשטאלטיקן דאס ייִדישע לעבן אין זייערע לענדער... דוד וויסלעדער, אברהם ראָזענגער,שמעון גובערעק און פיל,פיל אנדערע וואס האָבן נית פארגעסן זייער ירושה געבראכט פון קליינעם שטעטל... זי און אקטיוע טוער אין אונזער משפחה זשעלע. פארדינען דערמאָנט און צו פארייביקט וועלן.

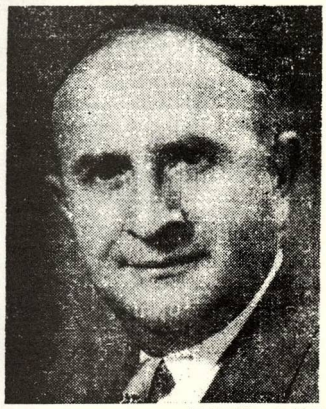
נית ריידניק פון אָנגעזעענע טוער אין ישראל,וי אלף משה צדוק,איש טוב שלום זוסמאן און בייל אנדערע ---זי אלע פארדינען,אז מיר זאלן זי באשריבן אין אונזער שריפט. מיר דארפן אייער הילף. אן אייערע מאטעריאלן,ביאָגראפיעס זיינען מיר נאטירלאך הילפלאָז. בעטן מיר אייך אונז צו העלפן...

מיר האָבן זיך דאָ באקענט,צום ערשטן מאל מיט דער פאמיליע סטרין מיט זיין פיינע אינטעליגענטע פרוי און פיינע קינדער דייויד און מאלי,וי אויך מיט זייער שנור...אלע ריידן א פיינעם ייִדיש,ענגליש און פראנצויזיש און זיינען באקאנט אין ייִדישן לעבן ...א,זי זיינען אויך רעליגיעז -וואס שאט גאר נית,חלילה צו זייער כאראקטער און פיינקייט....

באגריסונג פון סעם סטיין

יובל בוך פון „קענעדער אדלער"

(שאול חיים נחמנס זון)

סעם שטיין ער איז אן אמתער פאלקס־ייד. ער איז פארבונדן מיט דער ישיבה פאר פיל יארן. ער איז כמעט פון די ערשטע, וואס האבן געענטפערט דעם רוף פון דער ישיבה. ער האט געשלעפט א זייער וויכטיקע ראל ביים בוי פון נייעם בנין. ער האט זיך אריינגעווארפן אין דער ארבעט מיט גרויס אימפעט און ברען און געזאמלט געלט. ער האט אליין אויך בייגעשטייערט בכבוד דיק. ביי אלע קאמפיינס טוט ער זיין חלק און האט גרויס פרייד עס טוענדיק, אפילו אין די לעצטע יארן, וען ער פארברענגט זיין צייט אויסער מאנטרעאל, פארגעסט ער ניט די ישיבה און שאפט פאנדז. ער האט עטאבלירט א טייל פון א סקאלערשיפ אויף זיין נאמען און דערמיט העלפט ער א תלמיד אויס צוואקסן א גדול בישראל. ער איז אויך א נאוועראר. עס איז זייער אנגענעם צו האבן אזעלכע גוטע יידן, וואס זארגן פארן גורל פון דער ישיבה.

דער יובילי פון א ישיבה צייטונג, דארף אלע מאל אויפגענומען ווערן מיט פרייד און שטאלץ. די וועלט קען הינט ניט לעבן אן טעלעוויזיע, אן טעלעפאן, אן ראדיא, אן עראפלאנען. מיר לעבן אין א וועלט, אין א יארהונדערט פון ציוויליזאציע און פראגרעס.

מיר ידן האבן שטענדיק ארויסגעוויזן א באזונדער באציאונג צום ידישן געדרוקטן ווארט. מיר זינען געקרוינט מיטן נאמען „ עם הספר" און דערפאר באטראכט איך דעם גאלדענעם יובילי פון אונזער היגער צייטונג, אלס גרויסע געשיענים.

מיר ווונדערן זיך, וי אזוי מאנטרעאל איז אויסגעוואקסן און איז געווארן הינט א גרויסע מעטראפאליע, דארף מען זיך, וואס האט געפירט צו דעם, און דא שטויסן מיר זיך אן אף דער ידישער צייטונג, וואס האט געדינט, געהאלפן און אינספירירט צו אלע טעטיקייטן. קומענדיק אהער האבן מיר ניט געקאנט קיין איינע פון די צוויי שפראכן: ענגליש און פראנצויזיש. דער פולס פון אונזער לעבן איז געווען און פארבליבן די ידישע צייטונג. מיין ליבע פרוי און מיינע קינדער, אויך מין גאנצע משפחה פארשטיקן זיך מיט מיר אין זיערע ברכות און האפן צו זען די צייטונג פארגרעסערט און פארשענערט, כדי צו קאנען דינען די אינטערעסן פון אונזער ישוב און אונזער טיערער מדינת ישראל....

מר. סעם סטיין א געבוירענער אין זשעליכאוו, אוקטאבער נאמען שטיינהענדלער, איז געקומען אין מאנטרעאל מיט 24 יאהר צוריק פון זיין היים־שטעטל, וואו אידישקייט איז געווען א ציל און א תכלית... זיין אריבערקומען אהער האט ער געהאט צו פארדאנקען זיין ליבער פרוי, וועלכע איז געווען זיין כלה נאר איידער זי איז אוועקגעפארען פון פוילען. מר. סטיין האט, ווי אלע אימיגראנטען, דורכגעמאכט א נענוג שווערען וועג, ביז ער האט אין יאהר 1942 אנגעקניפט א וואונדערבאר רען קאנטאקט מיט זיינע יונגענד חברים אין פארשידענע לענדער אין דרום־ און צענטראל־אמעריקע, און אנגעהויבען פירען מיט זיי עקספארט און אימפארט ביזנעס.

במשך פון א קורצער צייט האט מר. סטיין שוין געהאט באציהונגען מיט פאנאמא, קאסטאריקא, ארובא (וועסט אינדיעס), קאלומביא און אנדערע לענדער. ער איז גיך אריין אין וויכטיגע פארבינדונגען מיט דער קענעדיען טעקסטיל אינדוסטרי, און אנגעהויבען עקספארטירען גרעסערע קוואנטומס טעקסטיל סחורות אין אלע דערמאנטע לענדער. ער האט געגרינדעט די פירמע „סענטראל אמעריקען דזשאבינג", וועלכע האט געמאכט א גרויסען ערפאלג. שפעטער האט ער זיך פאראינטערעסירט מיט ריעל עסטייט, און האט מצליח געווען.

מיט באזונדער פרייד דערמאנט מר. סטיין זיין גליקליכע הייראט מיט זיין פרוי. די חתונה איז פאר־געקומען פונקט 30 טעג נאך זיין אנקומען אין מאנטרעאל... ער דערמאנט זיך, ווי ער האט אין דער היים שטארק געפעגקט נאך זיין ריווע'ן (פון צו הויז זשעניוק), וועלכע איז געקומען מיט דריי יאהר פריער קיין קאנאדע צוזאמען מיט איהר פאטער און גאנצער פאמיליע. די דריי יאהר פון „חתן־כלה" — דערציילט מר. סטיין, זיינען פאר איהם געווען אן אייביגקייט... ער האט אומגעדולדיג אויסגעקוקט דעם טאג וועו ער וועט קומען צו זיין באשערטער... ווי ער אליין גיט איבער, האט ער פיל צו פארדאנקען זיין פרוי, וואס ער איז געבליבען לעבעדיג, וויל ער איז געווען אין דער פוילישער ארמיי, און איז דער איינציגער, וואס אין פארבליבען פון זיין גאנצער משפחה. האבענדיג פארלוירען זייערע עלטערען, פינף ברידער און צוויי שוועסטער, וואס זיינען אומגעקומען אין דעם נאצישען גיהנום, אין זשעליכאוו!

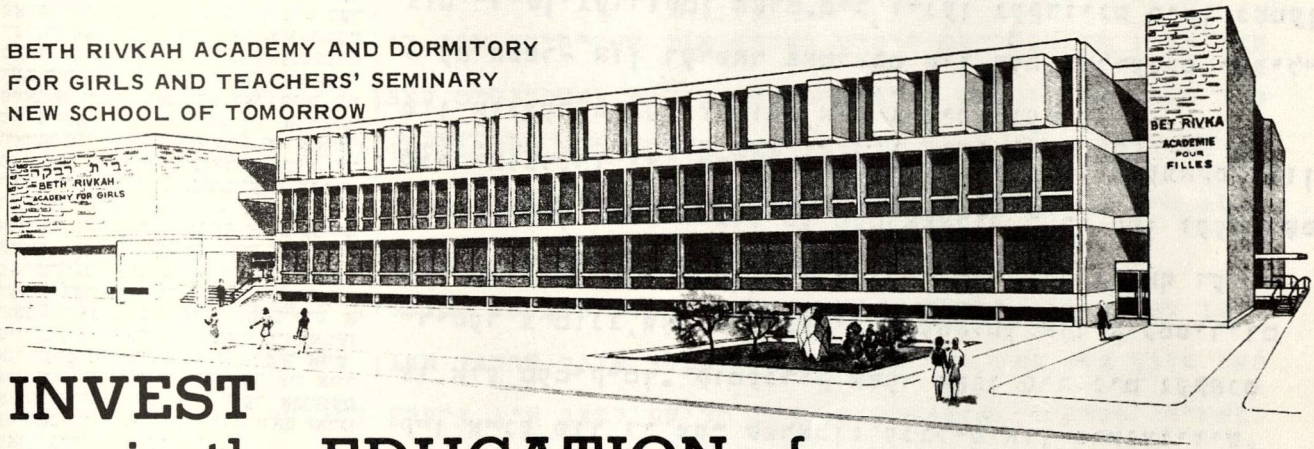
מר. סעם סטיין נעדענקט יענע ביטערע צייטען, און דאס האט איהם נעמאכט צו טראכטען טיפער אלס איד אוו מענש, און צו וועלען טאן נאר גוטעס, און האנדלען מיט מענשען אויף דעם שהנסטען אופן.

מר. סטיין באלאנגט היינט צו דער יאנג איזראעל שוהל, וועלכע איז א שטאלץ פאר אונזער מאנטרעאל. ער איז אויך א מיטגליד אין „בני ברית", א שטארקער פאטראניזיער פון דער לובאוויטשער ישיבה, וואו ער איז אין בילדינג קאמיטעט, און פארנעמט א זעהר חשוב'ע פאזיציע א דאנק זיינע בייטראגען און פלעי־ דושעס. וועז דער נייער בילדינג וועט אויפגעפוויט ווערען, וועט מר. סטיין האבען נאר א גרויסע פונקציע צו דערפילען... ער איז א מיטגליד אין דער „היברו פרי לאאן" (נמילות חסדים), און איז א ביישטייערער צו אלע היגע ערציהונגס - אינסטיטוציעס און ישיבות, אויסער די אלגעמיינע צדקה־אנשטאלטען און פילאנט־ ראפישע ארגאניזאציעס. מר. סטיין האט דורך זיי לעצטע דריי יאר געקויפט א היבשע צאל ישראל באנדס.

מר. און מרס. סטיין האבען איין זוהן, וועלכער פאר־ שפרעכט אויפצוואקסען אלס וויכטיגער מענש, און איין זעהר נעראטענע ערוואקסענע טאכטער, מאלי, וואס נעמט אן אקטיוון אנטייל אין זייערע ביזנעס. זיי האבען גענעבען די קינדער אן עכט אידישע טראדיציא־ נעלע. און רעליגיעזע ערציהונג און זיינען זעהר שטאלץ מיט דעם. מר. סטיין איז היינט באקאנט צווישען אלע היגע קרייזען פון צדקה טעטיגקייטען. פאר דער יאנג איזראעל שוהל, למשל, האט מר. סטיין שטארק געאר־ בייט און אריינגעבראכט באדייטענדע געלד־סומען. ער איז אויך היינט איינער פון דער באהרד אין יאנג איזראעל, און איז אויך טעטיג אויף אנדערע געפיטען.

פינאנציעל האט מר. סטיין געשלאגען א שהנעם רעקארד און אלס „סעלף מיידע מען" האט ער דער־ וואכען א שהנעם פארמעגען. זיינע בילדינגס, ווי דער „מעדיקאל טאוער בילדינג" אויף שערברוק - קאוט דע נעיוש, אויך אנדערע בילדינגס, זיינען די דערגרייכונגען וואס ער צוזאמען מיט זיין פרוי האבען. ערוואוארבעז.

צווישען די אידישע אימיגראנטען פון לעצטען פער־ טעל יאהרהונדערט פארנעמט מר. ס. סטיין א זעהר חשוב'ן פלאץ, און ער איז א קרעדיט פאר אונזער קהילה.

INVEST in the EDUCATION of OUR MOTHERS of TOMORROW!

בית רבקה אקאדעמיע, א שול פאר מיידלאך צו קריגן א יידיש רעליגיעזע דערציונג

אינוועסטיר אין דער דערציונג פון די מוטערס פון דער צוקונפט

א טייל פון די קלאסן

7TH GRADE

8TH GRADE

פרעזידענט שזר טוט תפילה צו דער דערעפענונג פון דער „ביח רבקה אקאדעמיע,געקומען
ספעציעל פון מדינת ישראל...

דער קאנטראקט צו בויען די „בית רבקה אקאדעמיע" וועלט אונטערגעשריבן...

אונזער לאנדסמאן סעם סטיין (שטיינהענדלער) וועלט באשטימט דער פארזיצער פון קאמיטעט.

אן ארבייט וואס ער האט דורכגעפירט מיט ערנסט,הארץ און גלויבן....

דער ערן־טאָוול וואָס פריינט סטיין פרעזענטירט דעם פרעזידענט שזר ---די ביבלאָטעק איז
דעדיקירט,צו ערן דעם פרעזידענט פון ישראל...

טראכטונגען אין דער הויך — פון שמעון גורבערעק =באגאטא

זאָל מיר,אזא ינגערמאנטשיק וי איך,דערלויבט זיין צו זיין אביסל סענטימענטאל... בין זיכער,אז מינע פרינט לאנדסלײט וועלן מיר מוחל זיין. אָט ערשט צוריק פון מיאמי וואו איך האָב געטראָפן שאָלעק מיט אסתרן,נישט אין מדברדיקן פאנאמא,נאָר אין ליכטיקן מחיהדיקן מיאמי,נו,האָט אויך דער מזל געוואָלט,אז איך זאָל גראָד טרעפן דעם פערזאָן, פערזינלאכקייט,וואָס באשיינט אונזער בולעטין שוין יאָרן -דעם חשובן דר׳ העשיל קלעפפיש. דאָס מאָל האָט דער גורל מיך נישט אָפגענארט. צו האָבן די זכיה צו זיין מיט אונזער טײַערן און חשובן געלערנטן און טאלאנטפולן מיטארבײטער -איז פון יענע מאָמענטן וואָס קריצן זיך אין אין זכרון ...

בכלל,אין הויז פון די אלטמאנס,פילסטו א יום-טובדיקייט,א דערהויבונג,וואָס נעמט דיך ארויס פון וואָכעדיקייט און דערהויבט דיך. און דאָ טרעפן אונזער גיסט-מענטש דר׳ קלעפפיש,האָסטו מורא,אז מאָמער זאָלסטו נישט,חלילה,געשטרויכלט ווערן מיט א נים פאסיק וואָרט... טײַרע,ליבע לייענער,נעמט דאָס נישט אָן פאר קיין מליצה-רייד.אזא מצב רוח,אזא געפיל באהערשט אייך.

אודאי,איז נים איצט דער צוטיק צו שרייבן אָן אָפהאנדלונג וועגן אונזער חשובן דר׳ קלעפפיש.עס איז איבער מינע מעגלאכקייטן. אזוי האָט דער גורל געוואָלט,אז נאָכן חורבן וואו אונזער טײַערער און חשובער פרינט האָט מיטגעמאכט די אינוואזיע פון פראנקרייך,צוזאמען מיט דער „אליאדע",וועגן וועלכע ער האָט שוין אמאָל געשריבן אביסל, זאָל ער פארוואָגלט ווערן גראָד אין דעם מדבר -פאנאמא. אָבער,גראָד דאָרטן,האָט דר׳ קלעפ-פיש געשאפן אן אינסטיטוציע,דער„אינשטיין אינסטיטום" וואָס האָט דערהויבן נישט בלויז דעם דערציאונג-אנשטאלט,וואָס איז שוין אנערקענט אלס איינע פון די העכסטע אין לאנד ווי אויך אין די שטאטן,נאָר אויך,און ספעציעל,דאָס ייִדישע לעבן דאָרטן,וואָס וועט לאָזן טיפע וואָרצלן פאר יאָרן. ער איז געוואָרן דער גיסטיקער פירער פון ייִדנטום און פארנעמט א חשובן פלאָץ אין דערציאונג אָנפירערשאפט אין פאנאמא אין אלגעמיין. אָט איצט,הויבט ער אָן א קאמפדרע,וואָס דער אריינפיר איז געדרוקט אין היינטיקן נומער...פון דעם אריין-פיר קאָנט איר קריגן א באגריף וועגן דער טיפקייט פון דעם ויכטיקן קורס אפן אוניווער-סיטעט אין פאנאמא.

אָט שענקט מיר דער חשובער פרינט,דר׳ קלעפפיש,א מתנהלע - א ביכעלע וואָס די פארוואלטונג פון אינסטיטום האָט ארויסגעגעבן מיט 10 רייד׳ס געהאלטן צו די גראדואירונגען ,צו די קינדער. אָבער,אויך גרויסע קאָנען לערנען א היפש ביסל...

עס איז א פינערזשעסט פון דער פארחאלטונג,צו באערן דעם חשובן דירעקטאר מים אזא אויסגאבע. איך האב איבערגעלייענט די רידעס,קורצע,זאכלאכע,געריידט צו די חלמידים קינדער -און פארען א וועלט פון ערודיציע,וויסן טיפע און מענטשלאכע חכמה... אפשר,אומפלאנירט -דערמאנט עס מיך אין די צען-געבאט..וויל אין יעדער רידע,איז פארען א וועגווייזער פארן צוקונפטיקן גראדואנט וואס וועט אים העלפן גיין אפן ריכטיקן יושרדיקן ייִדיש-מענטשלאכן וועג.איר לערנט פון יעדער רידע.מזל און ברכה פאר א אן אינסטיטוציע וואס פארמאגט אזא דירעקטאר. אין זין שליחות ליגט,ממש,קדושה...

דערציען א ייִדישן דור וואס זאפט אין זיך איין אונזערע וועלטן פון יושר פון דורות...

אזוי האט דער גורל באשאנקען אונזער משפחה זשעלעכאוער שוין פאר א פערטל יאָרהונדערט. אייִדער מיר פארענדיקן איין ארבייט -שוין דאָ א נייע הייליקע און וועלטפולע. איצט האבן מיר די סטיפענדיע-קאמפאניע וואס איז איינע פון די וויכטיקסטע פון אונזערע פיל ארבייטן וואס מיר האבן אפגעטאן..און מיר האפן אויך דאָ אין קאלאמביע : באגאטא און בארענקילא,נים אפשטיין און צוטראגן אונזער חלק...

דאס איז נארמאל פאר א טראכטנדיקן אינטעליגענטן מענטשן. און מיר,זשעלעכ. האבן גענוייזן,אז מיר פארמאגן א פיינעם עלעמענט צוישן די הונדערטער אומעטום...

אפשר איז דאס צו פרי,מיין פארשלאג.

אבער איך וואלט וועלן זיעען אין א בוך -פארם אלע עסייען וואס אונזער חשובער פריינט דר' קלעפפיש האט ביגעטראגן צו אונזער שריפט,וואס האט זי דערהויבן צו א הויכן ניוואָ. מיר האבן געלייענט אין דער פרעסע,אין פארשידענע צייטונגען אין דער וועלט וועגן דער שריפט אונזערע. און א גרויסן,באדייטנדן חלק האט צוגעטראגן אונזער חשובער מיטארבייטער דר קלעפפיש ---אט די אלע עסייען,וואלטן מיר געוואלט האבן אין א בוך-פארם. פארען ארום 25 עסייען און פארריידעס -וואלטן געווען אונזער קליינער שכר,און כבוד וי אויך פאר אונזער משפחה זשעלעכאוו.

לייענער פון אומעטום שרייבן מיר וועגן דער הנאה וואס זי האבן פון די עסייען אפילו נים לאנדסלייט לויבן שטארק און העלפן אונז,פינאנציעל,אדאנק דעם אנזעען פון אונזער שריפט. וואלט עס געווען מיין פארשלאג- צו שאפן א קליינעם קאמיטעם פון דרייַ צו פארנעמען זיך מים דעם ענין און אונז באריכטן געניי וועגן דער אונטערנעמונג.

איך בין דער עדשטער וואס נעם זיך אונטער אויסצוגעפונען אלץ וואס איז נויטיק דאס דורכצופירן און באריכטן אין קומענדן נומער.. מיר ווילן הערן אייער מינונג טייַרע לאנדסלייט....

מזל -טוב ניקע און שרה מאנבלאט צו אייער שמחה =

די בר -מצוה פון אייער זונדל = סאמא = מיר וואונטשן אייך אסך נחת

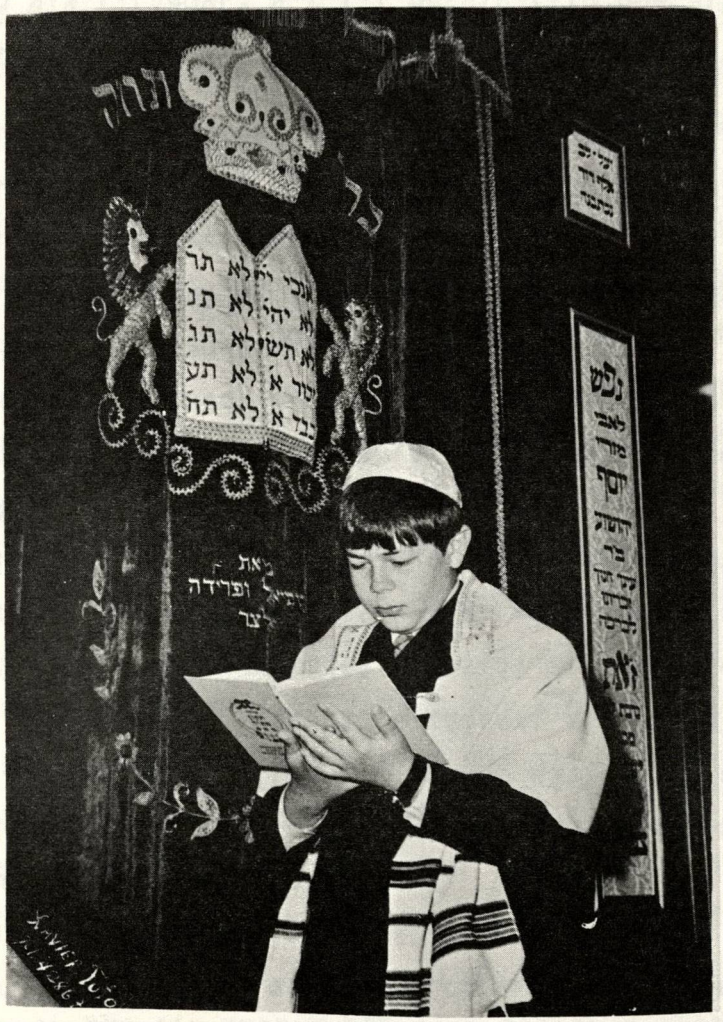
און גליק; ער זאל אויפוואקסן א גוטער ייד און מענטש ==

דעם זיידן און באבע = ברוך און גיטל דרעזנער = איר זאלט דערלעבן

צו פירן אים און די אנדערע אייניקלאך == צו דער חופה ;

מיר זיינען מיט אייך אין אייער שמחה און גליק.

==========

מיר שיקן צו פארן בולעטין 15 דאלאר און וואונטשן אייך אנצוגיין

פאר אסך יארן מיט אונזער ארבייט לטובת דער משפחה = זשעלעכאוער.

==========

פארוואלטונג = בולעטין =

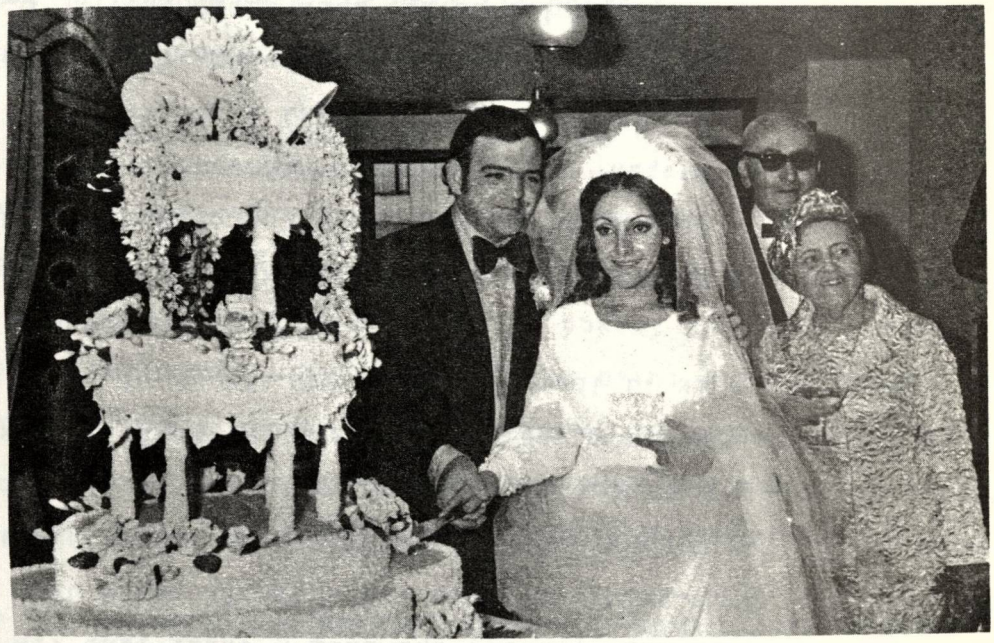
אונזערע ארציקע ברכות,טייערע פריינט !

מזל טוב אונזערע טייערע פריינט שמעון גובערעק און פרוי,די עלטערן,משה און לאה גובערעק גאניצקי = די כלה סאריטא =גאניצקי = מילער = די עלטערן פון חתנת צד = עליאס נייהאוס און עדזשע מילער דע נייהאוס = וואוינען איצט אין ישראל.

דעם גליקלאכן יינגען פארל אסך גליקלאכע יארן.

דאס איז דאס ערשטע אייניקל פון די גובערעקס וואס ווערט געפירט צו דער חופה וואונטשן מיר זיי אלע אסך נחת און גליקלאכע יארן צוזאמענלעבן...

דער חתן = איז אן אייניקל פון אונזער לייזער מילער עה

****

באגאטא - קאלאמביע חנה בריינסקי סעקרעטאַרן

==========

לייבל גרייצער שרין אויך ניט דא מיט אונז. די איראניע פון שיקזאל - געפאַרן קיין ישראל און אפן צווייטן טאג אייגעשלאפן דעם אייביקן שלאף.

==========

שוועך דערשלאָגן פון דער שרעקלאכער בשורה. לעצטנס האָבן מיר פארלוירן א גאָר גרויסע גרופע לאנדסלײט. אונזער משפחה ווערט קלענער פון טאָג צו טאָג. דאָס איז דער גורל פון אונז אלעמען. מיט גרויסערס נאָמען איז פארבונדן אונזער אײגן פערזינלאכער איבערלעבונג... עס איז געווען דאן ווען אונזער טעכטערל איז געווען אין די שטאטן אליין,שטודירט אין אוניווערזיטעט. זיך באקענט און פארליבט אין איר היינטיקן מאן... אָבער די עלטערן האָבן געוואָלט וויסן ווער איז דאָס מיידעלע ווָאס איז אליין געקומען אין די שטאטן - ווער זינען אירע עלטערן,ווער איז איר אָפשטאם א.א.וו. און דאָ זינען מיר פארוואָרפן אזש אין באָגאָטא...

און לייבל גרייצער האָט אָף זיך געזוכט די אויפגאבע צו זין דער טאטע און די מאמע און די געסט...אלץ,האָט ער דורכגעפירט מיט אזא טאקט און פארשטענדער-ניש,אז די עלטערן זינען געווען באגיסטערט,סי פון דער כלה און פון איר משפחה.... און ער האָט צוזאמענגערופן שיינע אָנגעזעענע מענטשן באקאנט אין דער ייִדיש קולטור-וועלט,און זין שווער סידאָר בעלארסקי איז געווען דער רעדל-פירער מיט דער צערעמאָניע און געזאנג...און סאיז געווען א שמחה וואָס מיר וועלן קיינמאָל ניט פארגעסן דעם הויפט-מחותן וואָס האָט פארענדיקט זין לעבן גראָד אין היליקן לאנד...אזוי איז דער גורל פון אונזער ליבן און הארציקן ניט פארגעסלאכן לייבלן. זאָל אים די ערד גרינג זין..

==========

אין ישראל איז געשטאָרבן כאָמעלע -זוסמאן- ניראנב.און גלאָזמאן,און אין בי אונז אין קאָלאָמביע ,אין באָגאָטא,ס. לאָטערשטיין און אין בארענקילא,גאָלדע כאבערמאן. גאָלדע איז געווען זייער טעטיק און דינאמיש אין פארשידענע אָרגאניזאציעס,און ספעציעל אין אונזער משפחה זשעלעכאָוו. זי איז געווען די פרעזידענטן פון דער וויכטיקסטער פרויען אָרגאניזאציע צו העלפן אונזערע לאנדסלײט איבער דער וועלט. זאָל איר נאָמען געדענקט ווערן אף לאנגע יאָרן.

די משפחה גלאָזמאן זינען זייער באיזאוסט אין ישראל און זיי האָבן איבערגעלאָזט א דור,קינדער,זין און שנורן,אייניקלאך מיט וועלכן זיי קאָנען זין שטאָלץ...

אין נאמען פון אונזער גרופע אין באגאטא ווילן מיר אויסדריקן אונזער טיפסטן מיטגעפיל אלע פאמיליעס פון די צעוויטיקטע און פארפיניקטע = איר זאלט קיינמאל מער ניט ווישן פון קיין צער און פיין...

אונזער טיפסטן מיטגעפיל צו דער משפחה פון בערל און גיטל העפנער וואס זיינען פון אונז אוועק אף אייביק. דער שנעלער טויט פון גיטל,צען וואכן נאכן טויט פון בערל,איז באמת דערשיטערנד...זיט געטריסט טיערע שמעון און אסתר און דער גאנצער משפחה אומעטום. וויסט נים מער פון קיין צער.

פוינע און מאטע גרושעצקי ניו יארק

אונזער טיפסטן מיטגעפיל דער משפחה פון גיטל און בערל העפנער צו זייער גרויסן אומגליק. איר זאלט מער נים וויסן פון וויטיק אין אייער פאמיליע.

אין דער נאמען פון דער גרופע אין באגאטא- חנה בריינסקי

אונזער טיפן וויטיק איך טיערע שמעון און אסתר און אייער גאנצער פאמיליע אומעטום צו אייער גרויסן אומפארגעסלאכן וויטיק און פיין. מיר וויסן און פילן וואס איר זיינט דורכגעגאנגען אין די לעצטע עטלאכע חדשים.. . א שוידערלאך קאפיטל...

אונזער צער איז גרויס צוזאמען מים אייערן...וויסט נים מער פון קיין צער. די פאמיליעס שאלעק,אסתר,הערשל,פרידע און זייערע משפחות און קינדער,אינקלאך.

מיאמי,ניו יארק און קאסטע ריקע.

אונזער טיפסטן מיטגעפיל לאה ציבולקעוויטש צום טויט פון איר יינגעז זון, כאקאבע וואס איז אומגעקומען אין אן אטאמאביל -צוזאמענשטויס. אין נאמען פון אונזער גרופע אין באגאטא דריקן מיר אוים אונזער טיפן צער און אומגליק..

זשעלעכאוער גרופע אין באגאטא - חנה בריינסקי

אונזערע לאנדסלייט אין פאנאמא חנה און מאיר ראזענבאום און אידא אבלער אין מעקסיקע -צו דער חתונה פון זייער זונדל נחמן און פרידא " אונזערע הארציקע באגריפונג און ברכות. איר זאלט פון זיי האבן אסך נחת און גליק... דער חתן,נחמן קענען מיר פון פאנאמא,און איז א טיערער ידישער בחור,געוויין א ציט,וואו ער איז געוויין דער פירער פון דער יוגנט-ארגאניזאציע און האט א פיינעם ידישן וויסן און באוואוסטזיין פאר דעם ידישן לעבן אומעטום... אונזערע הארציקע ברכות און יאר פון גליק... די זשעלעכאוער גרופע אין פאנאמא --- די רעדאקציע פון בולעטין...

****

פון בראנקילא - באגריסונג 4 דאלאר

בעני קאָרפאסטע,פארן בולעטין 10 דאלאר (א פרייַנט פון די אלטמאנס)

==========

אונזערע הארציקע ברכות צו די גרושעצקיס :מאטעס און פוינע צום געבורט פון זייער נייַ איניקל פון זייער טעכטערל - א גרינגע דערציונג און א נחת און גליק. מיר זינען מיט אייך אין אייער שמחה...

זשעלעכאָוער גרופּע ניו יאָרק - מלכהלע סעקרעטארן

==========

אונזערע הארציקע באגריסונג צו די דרעזנערס צו דער בר-מצוה פון זייער ערשט איניקל -כן ירבו -זאָלן זיי זיך מערן און איר זאָלט דערלעבן אים צו פירן צו דער חופה אין געזונטע יאָרן...

זשעלעכאָוער גרופּע אין ניו יאָרק.

==========

די גרופּע אין באָגאָטא -באגריסט הארציק אונזערע פרייַנט דרעזנערס צו זייער שמחה - די בר מצוה פון זייער איניקל. א גרינגע דערציונג און אסך יאָרן פון גליק.

חנה בריינסקי - סעקרעטארן.

==========

מזל - טוב אונזערע חשובע לאנדסלייט ראזענבלום (חנה באשעס) צו דער שמחה פון זייער זונדל נחמן מיט פרידא אבלער אין מעקסיקא. נחמן איז א באגאבטער,געלערנטער יינגערמאן,געורען דער פירער פון דער יונגער ארגאניזאציע אין פאנאמא פאר יארן. ריידט פליסיק ; שפאניש, ענגליש;עברית און ייִדיש ===== אסך נחת און גליק .

אידא אבלער
מאיר ראָזענבאָום
חנה ראָזענבאָום

האָבן דעם כבוד אייַנצולאָדן אייך און אייער חשובער פאַמיליע צו דער חתונה פון זייערע קינדער

פ ר י ד א

און

נ ח מ ן

****

באגאטא = קאלאמביע צורגשיקט פון חנה ברייזנסקי סעקרעטארן

==========

חנה בריינסקי	200 פעזעס	ישראל ווינציער	10 דאלאר
שפרה רובינשטיין	300 "	מאיר גובערעק	300 פעזעס
ש. לאטערשטיין	200 "	איטשע גובערעק	250 "
אלטער איינפלינג	250	ברוך דרעזנער	250
ישראל בראנדווין	200	אברהם לייבוש	150
כאקאבע ווינציער	300		

צוזאמען ---אין דאלארס 133

הונדערט און דרי און דריסיק דאלאר

==========

אונזערע טיערע און האריקע פרינט ברוך און גיטל דרעזנער צו דער בר מצוה פון זייער ערשט איניקל,דאס זונדל פון מיקי און שרה מאהנבלאט-דרעזנער,וואונטשן מיר דעם חתן -בחור א גוטזינטע דערציאונג און די עלטערן און דעם זידן און באבען - אסך יאָרן פון נחת און גליק...ער זאל אויפוואקסן א גוטער יד און מענטש.

==========

זשעלעכאוער גרופע באגאטא - סעקרעטארן ברינסקי

די שמחה קומט פאר דעם 7טן אויגוסט.

==========

אונזערע טיערע פרינט די גובערעקס - צו זייערע גרויסע שמחה - דאס פירן אן איניקל צו דער חופה,וואונטשן מיר אלע זשעלעכאוער אין קאלאמביע אונזערע האריקע ברכות. דעם ינגען פאָרל,די עלטערן און די באבעס און זידעס - אסך נחת און גליק.

זשעלעכאוער גרופע באגאטא

אונזער חשובער פרינט שמעון גובערעק איז געווארן דער ראש הקהל - דער הויפט - פירער פון דער ידישער געמינדע און ברוך דרעזנערס איידים,מאנבלאט - דער סעקרעטאר וואונטשן מיר זי אסך גליק אין זייער געזעלשאפטלאכער ארבייט און מיר זינען זיכער, אז איר וועט ברענגען כבוד אונזערע לאנדסלייט אומעטום. אסך גליק אין אייער ארבייט.

זשעלעכאוער גרופע באגאטא און רעדאקציע.

==========

אונזערע האריקע ברכות טיערע פרינט דרעזנערס מאנבלאט -צו דער בר מצוה, און גובערעקס,גאניצקי צו אייער גרויסע שמחה - די חתונה פון אייער קינד - אונזערע האריקע ברכות... שאלעק אסתר און משפחה

ארגענטינע

בריגעס איירעס

באגריסונגען -

אונזער הארציקן מזל-טוב אונזערער טייערע שאלעק און אסתר, צו זייער נייער געבוירן אינ־קד משהלע...

די --ד- עלטערן, אברהמל און אניטעלע, די סטאוסקים, זיידע און באבע --איך אלעמען אסך נחת און גליק... און דעם יאט - א גרינגע דערציאונג..

אברהם און פראדיל ראכוועךגער

בוינעס איירעס - ארגענטינע

אונזערע ליבע שוועסטער און שוואגער חנה און משה פראימזאן -צום געבורט פון זייער ערשט אור־אינ־קל, אונזער קוזינע און קוזין טשעפיטא און מאטל אין קאסטע ריקע - אויך די מאמע עסטעלא און סאול פאסקא מיט זייערע עלטערן אין פאנאמא -- אסך נחת און גליק. דעם יאט - א גרינגע דערציאונג און אויסוואקסן א געזונטער יד און מענטש.. פאר זייער עלטערן און פאר אונזער פאלק.

ווי איר זעט דער זיידע באבע - אין ארגענטינע, דער טאטע מאמע אין פאנאמא און זייערע עלטערן -באבע און זיידע אין קאסטע ריקע... דאס איז אונזער וואגלנדיק פאלק...

בוש-פאנד -315 דאלאר) אברהם און פראדיל ראכוועךגער ארגענטינע

געזאמלט פארן בולעטין = צורעשיקט פון אברהם ראכוועךגער 158 דאלאר

(פארן יאר 1970)

זשעלעכאוועך גארוואלינער פארין - 10,000 פעזעס

אברהם ראכוועךגער	6,000	שמעון ווינציער	2,000
משהלע ווינציער	6,000	משה איזענבערג	2,000
מאקס שלאק	6,000	יוסף רובינשטיין	2,000
משה פאטמאן	6,000	שמעון רובינשטיין	2,000
ליבל פאטמאן	6,000	לאה רובינשטיין	1,500 ראפעלד
איטשעלע ליפשיץ	6,000	משהלע ראטערמאן	1,500
וואלף שיפערמאן	6,000	אלטער ווינציער	1,500
גאדל נאכטיילער	3,000	דוד קורצטאג	1,000
ישראל [illegible]	3,000	שירן קאסמאן	1,000

ליבל איזנשלאס 1,000 (ארץ אין [illegible])

דער רוף פון אסתר מאַרקיש

פון ב. צ. גאָלדבערג

איך בין געווען געירט פון דעם רוף פון אסתר מאַרקיש אין מאָסקווע צו די אידישע שרייבער אין בער דער וועלט. איך האָב זיך געטראָפען מיט די מאַרקישעס אין זייערע גוטע צייטען און שלעכטע, און פאַר מיר איז היינט די מאַרקיש פאַמיליע דער סימבאָל פון אידישען גורל אין סאָוועטען פאַרבאַנד.

פֿרץ מאַרקיש איז געווען אין דער אידישער דיכטונג אַזאַ סאָרט דערפאָלג ווי אילי ערענבורג אין דער רוסישער זשורנאַליסטיק און ליטעראַרישן שרייבן. קודם, א געזונטען ליטעראַרישען טאַלאַנט, און איך וואָלט געזאָגט, אז אין זיין געביט, פאַעזיע, האָט מאַרקיש געהאַט א גרעסערן טאַלאַנט ווי אילי ערענבורג אין זיין געביט. צווייטענס, די אַנדערקונג ביים עולם, און נאָך וויכטיגער, ביי דער מאַכט. און ביידע, נישט געקוקט אויף זייער אַנזען אין די עכסטע רוסישע, און במילא פאַטריאָטישע קרייזען, האָבען געטראָגען א שטריך פון דער אַמאָליגער אויסלענדישער באַהעמיע, פון לאָטייניש קוואַרטאָל אין פאַריז, פאַרבליבען פון דער צייט ווען זיי האָבען דאָרטען פאַרבראַכט. דאָס האָט זיך אויסגעדריקט אין באַנוצען א פראַנצויזישען אויסדרוק — פֿרץ מאַרקיש, למשל, „עֿר ביען" — און געברויכען פראַנצויזישען ווייז, אַדער באַזיצען מאַדערניסטישע קונסט־בילדער פון פאַריזער קינסטלער, ווי אין פרט פון ערענבורג.

וועגען אילי ערענבורג ווערט דערציילט א גישיכטע, וואָס האָט טאַקע פאַסירט, און איז כאַראַקטעריסטיש פאַר׳ן שרייבערישען לעבען אונטער׳ן סטאַליניזם.

אויף א שרייבערישען צוזאַמענקום האָבען קאַלעגען שרייבער געמומען ערענבורג׳ן אויס׳ן צימבעל פאַר זיינס א נייעם בוך, וואָס איז דעמאָלט דער שינען. דאָס געפיל פון די רוסישע שרייבער צו אילי ערענבורג איז בכלל געווען מער פון קנאה ווי פון ליבע. און עס איז געווען וואָס צו קריטיקירען אין ערענבורג׳ס בעלעטריסטיק, וואָס איז געווען נישט וויניג זשורנאַליסטיש. און אַזוי ווי דער סאָוועטישער שרייבערישער איינפיר איז געווען צו לייענען דעם צווייטענ׳ס שרייבען, האָבען אַלע געלייענט ערענבורג׳ס נייע בוך, און יעדער האָט געפונען אויף אַן אַנדערן חסרון אַנצואוויזען. האָט ערענבורג אויסגעהערט אַלעמען מיט דער העכסטער העפליכסטער אויפמערקזאַמקייט, און דערנאָך געזומען א וואַרט צו ענטפערן אויף דער קריטיק.

„וואָס זאָל איך אייך זאָגען, קאַלעגען — האָט ער געזאָגט — פאַראַן פאַרשידענע געשמאַקען אין לי־טעראָטור. אָט האָב איך א בריוו פון א לעזער, וואָס האָט גאָר אַן אַנדערע מיינונג וועגען מיין בוך, און איך וועל דאָס אייך פאַרלייענען".

האָט ער פאַרגעלייענט דעם בריוו פון דעם לעזער, וואָס האָט געריסן דאָס בוך, די באַשרייבונג און די כאַראַקטעריזירונג, און דעם גרונט־געדאַנק, און יא, דעם נאָמען פון לעזער — סטאַלין. מער האָט ערענבורג נישט באַדאַרפט. א שטילקייט האָט זיך אַרונטערגעלאָזט אין זאָל ווי א באָמבע פון הימל.

דערנאָך האָט דער פריערדיגער שאַרפסטער קריטיקער פון בוך געמומען א וואָרט און געזאָגט, אז וועג מען ווייזט אַן חסרונות אין א בוך מיינט מען נאָך נישט צו זאָגען, אז דאָס בוך טויג בכלל נישט. די גרעסטע ווערק פון דער וועלט־ליטעראַטור האָבען אויך חסרונות.

צווישען די אידישע שרייבער האָט אַזאַ סאָרט באַציאונג געהערשט צווישען איציק פעפער און פרץ מאַרקיש. זיי האָבען אפילו נישט געריידט איינער צום צווייטען. און אַזוי ווי איציק פעפער איז געווען, אין דער צייט פון צווייטען וועלט קריג און אין די יאָרען נאָך דעם, דער מושל בגדוד, דער סעקרעטאַר פון אידישען אַנטי־פאַשיסטישען קאָמיטעט, האָט מען פרץ מאַרקיש׳ן זעלטען געזען אויף די צוזאַמענקונפטען פון די שרייבערס, אָבער דערפאַר האָט פרץ מאַרקיש דערגרייכט וואוהין קיין אַנדער אידישער דיכטער אין סאָוועטען פאַרבאַנד איז נישט דערגאַנגען — צו האָבען רעגעלמעסיג זיינס א ליד געדרוקט אין איבערזעץ אין דער „פראַוודא".

פרץ מאַרקיש מיט זיין פאַמיליע האָט געוואוינט אויף דער גאָרקי גאַס — אויך אילי ערענבורג האָט געוואוינט אויף יענער גאַס — אין א הויך פיין הויז, וואו דער עלעווייטאָר (ליפט) האָט געפירט נישט נאָר אַריף, נאָר אויך צוריק אַרונטער. די דירה איז געווען שיין מעבלירט (איציק פעפער האָט ערשט ביי זיין באַזוך מיט מיר אין לוואוו (לעמבערג) אין 1946 איינגעקויפט אַביסל מעבל אויס׳ן מאַרק פון די פאַליאַקען, וואָס האָבען זיך עוואַקואירט קיין פוילען, און אַזוי ווי ער האָט דעמאָלט נישט געהאַט געוג געלט ביי זיך, האָט ער צוגעליען ביי מיר). און דער גאַנצער איינשטעל פון הויז, דער כיבוד, די פירונג, איז געווען ווי פון א דערפאַלגרייכען שרייבער אין מערב.

אסתר מאַרקיש האָט אַליין געהאַט א ליטעראַרישע קאַריערע פון איבערזעצונגען, און דער עלטערער זון האָט געוויזען שרייבערישען טאַלאַנט, און ערנסטען אינטערעס אין ליטעראַטור. ער האָט טאַקע באַלד פאַרנומען זײַן אָרט אין דער רוסישער ליטעראַטור. דער אינגערער זון האָט נאָך שטודירט.

קורץ, אויב עס האָט זיך געמוגען א ליטעראַרישע אידישע פאַמיליע מיט הצלחה, אין יעדען פרט, איז דאָס געווען די פאַמיליע מאַרקיש.

נאָר מער: צוליב זייער באַציאונגען מיט פערער׳ן איז פרץ מאַרקיש געווען א גאָר פאַסיוואַר מיטגליד פון אידישען אַנטי־פאַשיסטישן קאָמיטעט, און פון דער אידישער געזעלשאַפטליכקייט. וואָס איז אַרום דעם אויפגעוואַקסען, נישט פיל מער ווי אילי ערענבורג, וואָס איז אויך געווען א מיטגליד פון אידישען אַנטי־פאַשיסטישען קאָמיטעט. קורץ, פרץ מאַרקיש איז געווען „אַפּאָליטיש", און מען האָט געמעגט דערוואַרטען, אז ער זאָל אויסגעלאָזט ווערען אין דער שחיטה פון די אידישע שרייבער און כלל־טוער.

דאָס האָט אָבער נישט פאַסירט. דאָ איז נישט געגאַנגען אין דעם וואָס איינער האָט געטאָן, נאָר אין דעם וואָס איינער איז געווען. קוויטקע איז געווען נאָך ווייטער פון די אַקטיוויטעטען פון קאָמיטעט, און ער איז בכלל געווען מער סאָוועטישער שרייבער ווי אידישער, זיינע קינדער־לידער אין רוסישען איבערזעץ זיינען זיך צעגאַנגען אין בוכשטעבליך מיליאָנען עקזעמפליאַרען. אָבער אז מען

האָט זיך געגומען אויסצורעכטען די אידישע קולטור אין אירע שאָפער, האָט מען ערשט די פּאָפולערע שרייבער נישט געקענט לאָזען לעבען.

איז פּרץ מאַרקיש, ווי קוויטקא, ווי די אַנדערע פּן קאָמיטעט אין פּן דער שרייבערישער משפּחה, אומגעבראַכט געוואָרען. א קרבן פּן סטאַליניזם האָט עס שפּעטער, נאָכ'ן פּאַרטיי קאָנגרעס, געהיסען.

אָבער וואָס האָט וויטער פּאַסירט ?

נאָך דער דעסטאַליניזאַציע, נאָכ'ן רעהאַביליטירן פּרץ מאַרקיש'ן, פּאַרוואָס איז איצט געוואָרען אומ־מעגליך צו לעבען אין סאָוועטען פּאַרבאַנד פּאַר אסתר מאַרקיש און איר אינגערן זון ? פּאַרוואָס זאָל זי גאָר וועלען אַרויספּאָרן ? זי האָט איר פּריער־דיגע היים, זי האָט איר פּראָפעסיע, זי האָט דאָרטען אירע זין, איר משפּחה, אירע פריינט — אָט דאָס אַליין, אַז אַזא פּאַמיליע ווי מאַרקיש'ס זאָל גאָר וועלען אַרויספּאָרן און נאָך זיין גרייט צו קעמפּען פּאַר דעם מיט מסירת נפש, אָט דאָס אַליין איז די גרויסע אָנקלאָגע געגען היינטיגען סאָוועטישען רעזשים.

און אויב אזא אידישע פּאַמיליע, מיט אזעלכע טיפּע וואָרצלען אין דער סאָוועטישער קולטור, קען מער נישט אויסהאַלטען, און מוז פּאַדערן אַרויס־צופּאָרען, ווי שוין די פּשוט'ע אידישע פּאָלקס־מענשען ? די גאַנצע עקזיסטענץ פּון אידישען מענ־שען, ווי א אידישער מענש, אונטער'ן היינטיגען סאָוועטישען רעזשים, ווערט געשטעלט אונטער א פּראָגע'צייכען.

און ווי קען מען אזא פּאַמיליע ווי די מאַרקיש־פּאַמיליע אָפּזאָגען דעם אַרויספּאָר ? דאָס איז דאָך ערשט די ערגסטע ברוטאַליטעט.

טאָג - מאָרגן - זשורנאל

פרוי און זון פון פּרץ מאַרקיש מיט גרויס לאַטע אויף דער בריסט, דעמאָנסטרירן בײם העכסטען גריכט אין מאָסקווע

אין א באַריכט וואָס איז אָנ־געקומען קיין ניו יאָרק פון מאָסקווע ווערט באַריכטעט אַז דאָנערשטאָג, דעם 12טן אויּ־גוסט, אין טאָג וועז די העגקערס פון דעם סטאַליניסטישען רע־זשים האָבן, מיט 19 יאָר צוריק, אומגעבראַכט די וויכטיקסטע אידישע שרייבער אין סאָוועט־

אסתר מאַרקיש

פאַרבאַנד, האָבן אסתר און דוד מאַרקיש זיך אָוועקגעשטעלט לעבן דער גרויסער פון העכסטן גריכט פון סאָוועט־פאַרבאַנד איז מאָסקווע מיט גרויס לאַטע אויף זייערע קלייד־ער און מיט אַן אויפשריפט :

„וואו איז דער קבר פון פּרץ מאַרקיש, אונזער פאָטער און מאַן ? לאָזט אונדז פאַראייניקן זיך מיט אונדזערע קרובים אין ישראל !"

די סאָוועטישע רעגירונג האָט שוין עטלעכע מאָל אָפּגעזאָגט די וועגדינגען פון דער אלמנה אין דעם זון פון דעם גרויסן אי־דישן דיכטער אין הומאַניסט פּרץ מאַרקיש פאַר א דערלויב־ניש צו פאָרן קיין ישראל. קיין אורזאַכן פאַר די אָפּזאָגונגען זע־נען ניט גענעבן געוואָרן. אָבער דוד'ן האָט מען אָפּגעזאָגט פון זיין שטעלע אין די אייניצטע אַרבעט וואָס ער האָט געקענט קריגן איז פון אונטערראַמער אין שוואַרץ־אַרבעטער אין א בעקערייּ פּדי ער זיין מאַמע זאָלן האָבן מיט וואָס דורכצוקו־מען. אָבער זייער גייסט איז ניט

דוד מאַרקיש

באראנקילא - קאלאמביא

אליהו ראטערמאן

באראנקילא איז א שטאט מיט אכט הונדערט אינוואוינער. די ייִדישע קאלאניע איז נים גרויס,אבער דאך פירט זיך א פיין ייִדיש קולטור לעבן מיט א זייער פיינע דערציונג - אנשטאלט,די ייִדישע שול,וואס איז דער שטאלץ פון ישוב וי אויך א סינאגאג,געבוים אין אולטרא מאדערנעם סטיל.

פאראן אן אינדוסטריע,פאבריקן און האנדל אף אן אנטוויקלטן אופן וואס איז מיט יאָרן צוריק,וען מיר זינען אהערגעקומען,נים געווען. די לוינען פון די ארבייטער זינען זייער נידעריק אין פארגלייך מיט אנדערע אנטוויקלטע לענדער.די רעגירונג באמיט זיך לאמטנם צו הויבן די פארדינסטן פון די ארבייטער.

די ייִדישע קאלאניע "עקאנאמיש,זינען כמעט אלע גום אינגעאָרדנט אפילו די יעניקע וואס זינען געקומען נאכן חורבן איראפע.אן א גראשן געלט. אויך די פריערדיקע אימיגראנטן זינען נים געקומען מיט קיין צו גרויסע טיסטער געלט,נאר מיט א וועלט ענערגיע א ווילן צו ארבייט און קענטענישן וואס זיי האבן געבראכט מים זיך פון די אלטע היימען.

מיר האבן א פיינעם קלוב,סאסיעדאד,וואו עס געהערן 280 מיטגלידער. עס ווערן געפירט פארשידענע טעטיקייטן לויטן געשמאק פון יעדן. מיר האבן א מאדערנעם רב וואס האט דעם קאנטאקט מיט דער יוגנט. אמת,די שול פירט איר שפראך אין עבריה. אבער קיין אסימילאציע איז בי אונז נים דא. די ספרדישע יידן לעבן באזונדער. זי האבן זייער אייגענעם קלוב, אבער,מאנכע אונטערנעמונגען פון אן אלגעמיינעם יידישן כאראקטער,ווערן דורכגעפירט געמיינזאם. מיר האבן ארום דרי הונדערט קינדער און ווערן געפירט פון א פראפעסיאנעלן לערער און אָרגאניזאטאר יעקב. נאטירלאך,עס וואלט גאר נים געשאט וען אונזערע קינדער וואס קומען פון אשכנזישע עלטערן,וועמעס שפראך איז געווען און פארבליבן יידיש - אז זייערע קינדער זאלן קענען די שפראך פון זייערע עלטערן וואס איז שוין טויזנט יאר אלט. אבער,דאס זינען פראבלעמען נים בלויז פון אונזער קאלאניע,נאר כמעט פון אלע לאטיניש לענדער. באמת א שאד און א ווייטיק....

מיר האבן א היפש צאל פראפעסיאנאלן : דאקטוירים, אדוואקאטן.אינזשעניערן און אויך האבן מיר צוויי קאנסולאלן,וואס פארנעמען אן אנגעזעענעם פלאץ אין אלגעמיינעם לטבן פון דער שטאטישער רעגירונג : מוטשע שמואלסאן און דאקטאר כאסע וואטניק. שמואלסאן איז אן איידם פון אלפרעדא שטקל וואס איז זייער טעטיק אין ישוב. ד"ר וואטניק איז באקאנט אונזער משפחה זשעלכאוו. אברהם וואטניק איז געווען איינער פון די ערשטע אימיגראנטן דא אין באראנקילא.. ערץ זיין אנדענק...

עטלאכע ווערטער אפן פרישן קבר פון מיין פריינט שאיע שטשטשינארזש

אליהו ראטערמאן

שוועך שלום צו מאכן מיטן געדאנק,אז מיין טיערער חבר און לאנגיעריקער פריינט,איז שוין מער נים דאָ.אָט איצט געקומען פון ישראל און געשריבן פיינע באגייסטערטע אינדריקן פון מדינת ישראל. א פריינט פון די קינדער יאָרן ,צוזאמען געלעבט געקעמפט אינגעשטעלט אונזערע לעבנס צו שאפן א וועלט פון פרייהייט און גלייכהייט פאר אלע, אונזער פאלק איינגעשלאָסן. וויפיל פון יענע קעמפער אין פוילן זיינען צוריקגעקומען צעבראכענע צעקאליעטשעטע אף שטענדיק. אפגעהאקטע הערצער און לונגען.. און אלץ וויל מיר האָבן געגלויבט פון טיפן הארצן,אז דער קאמף וועט דערפירן די מענטשהייט צום אמתן אייבקן גליק..

און וויפיל אנטוישונגען מיר אלע,טיערער חבר,האָבן געליטן און געוויינט. דו האָסט אין דער נייער היים פארנאכלעסיקט דיין אייגן פריוואט לעבן,כדי וויידער וויטער פארזעצן די אָנגעהויבענע ארבייט אין דער אלטער היים,אין קליינעם שטעטל זשעלעכאָוו.

עס דערמאָנט זיך מיר א חתונה אין א דערבייאיקן שטעטל,ריקע. דער חתן פון זשעלעכאָוו און די כלה,ריזעלע,פון ריקע. מיין פארשטאָרבענער פריינט האָט אויסגענוצט די גלעזגנהייט און געשאפן א רויט בלימל וואָס האָט אריינגעבראכט א פיינע סומע פאר די פאליטישע ארעסטירטע וואָס האָבן געשמאכט אין די"קארטע "בערעזעס" דאָס קבר פון הונדערטער ינגלאך און מידלאך...

דאָרט,אין ריקע בייַ דער חתונה האָט ער זיך באקאנט מיט זיין לעבנס-באגלייטערן לובע. שפעטער,אין בראזיל פארגעסט ער נים און וועלט נים מיטגעריסן מיטן-גאָלדענעם קאלב-וויי פיל אנדערע,נאָר וואַרפט זיך ארין אין געזעלשאפטלאכן לעבן מיטן גאנצן הארצן און ענערגיע. ער שפינט וויטער דעם גאָלדענעם פאָדים פון דער אלטער היים. דעם וויטערדיקן גאנג אין דער נייער היים -האָט שוין פריינט יאָסקע משפטים, באשריבן... ער וועט אונז אלע אויספעלן,דער זשעלעכאָוער משפחה אומעטום...

און מיר - זיין יוגנט פריינט זייער און זייער. א שטיק אייגן לעבן מיינס איז פארשניטן געוואָרן...זאָל זיין נאָמען קיינמאָל נים פארגעסן וועלן.... זיין ליבע פרוי און משפחה - מיין טיפן מיטגעפיל .

==========

==========

אליהו ראָטערמאן

בראנקילא = קאלאמביע
קאראלא לוקאוויעצקי

יזכור =אונס נאך אונזערע קדושים

דער דאזיקער טאג איז איינגעקריצט אין זכרון פון יעדן איינעם פון אונז. דער וויטיק און צער וואס מיר לעבן איבער,דערמאנענדיק אין די זעקס מיליאן אונזערע קדושים,אונזערע נאנסטע און טיערסטע -לעבן מיר איבער נאכאמאל דעם פינלאכן און אייביקן צער. וועך קאן,איז אומשטאנד שוין צו פארגעסן די טויטן פון די בעסטיע צוטראכטנדיק די שוידערלאכסטע אויסגעקנסטע לאנגזאמע טויטן,וכדי צו פארלענגערן די פיין און אגאניע פון די קרבנות.. דער יזכור-אונט וואס קומט פאר בייאונז איז א וויידיקער און איינדרוקספולער וואס בליבט אין זכרון בייעדן פון אונז.

אין ייִדישן צענטער אונזערן,אונטער דער אנפירונג פון פרייַנט וואטענבערג,דער רוף פון באנעסירעס אנכעל און דער לערער יעקב... די גאנצע ייִדישע קאלאניע איז געווען אנוועזנם. דער אונט הויבט זיך אן,מיטן אויפשטיין פון אלע - מיט געבויגענע קעפ,שווייגן מיר עטלאכע מינוט. עס וועלן אנגעצונדן די זעקס ליכט סימבאליש פאר די זעקס מיליאן קדושים אונזערע -- עס ריידן די אויבנדערמאנטע - אויך די קינדער מיט זייערע אויסקלאפן די "טאמבארן" עס איז געווען גרויליך...

עס וועלט געהייזן א פילם וואס איז געווען צוגעפאסט צום גייסט פון אונם. מיט געבויגענע קעפ פארענדיקן מיר דאס פינלאכע קאפיטל - דער אומקום פון א דריטל פון אונזער פארפיניקט ייִדיש פאלק...

ניין!מיר וועלן זיי קיינמאל נים פארגעסן !

אונזער בולעטין.

מיר דוכט זיך,אז מיר וואלטן באדארפט טוישן דעם נאמען. א בוך פון 150 זייטן וואס איז א פראכט סיי אין אויסזעהן און נאכמער אין אינהאלט,וואס האט צוגעצויגן אזעלכע וויכטיקע שרייבער ווי אונזער ליבער און חשובער דר׳ העשיל קלעפפיש,ווי אויך איבערגעדרוקטע וויכטיקע ארטיקלן פון זייער באוואוסטע שרייבער און דענקער -- אזא שריפט איז שוין מער ווי בלויז א „בולעטין". באמת,א פארגעניגן צו לייענען וועדק פון בארימטע שרייבער ווי : לייוויק,ניגער,גלאנץ,חיים גרינבערג און אנדערע.

דר׳ קלעפפישס ארטיקלן ליין איך שטענדיק עטלאכע מאל. ניט וויל איך פארשטיי ניט דאס ערשטע מאל,נאר איך וויל גאר ניט פארלירן פון זיינע וויכטיקע געדאנקען וועגן אלץ וואס ער שרייבט.מיר אלע דארפן זיין שטאלץ מיט אונזער שריפט !

א באנקעט לכבוד אונזערע מייערע ערייניגט מלכהלע און אברהמל
אין הויז פון פסח לוקאוויעצקי (ע"ה) אין הויז.

די סראגעדיע פון מענטשלאכן לעבן -- א חאך נאכדעם וי מיר
האבן געהאט די שמחה פאר אונזערע פריינט אין הויז פון פסח
לוקאוויעצקי --און שוין אחעק פון אונז וואוהין מען קומט מער
נים צוריק... זאל זיין גוטער נאמען געדענקט ווערן אף שטענדיק.

אפן בילד,רעכטס צו לינקס : דער זון און פסח לוקאוויעצקי,
זיין פרוי ראכעלע,כאפטשי און שאשע ארמאן,מאיר יחיאל,קאראלא
לוקאוויעצקי,מלכהלע און אברהמל(די געסט,) עתא און אליהו
ראטערמאן,חוה און שמואל העפנער,רעבעקא און מאטעס כאבערמאן.

מיר דריקן אויס אונזער הארציקן דאנק אלעמען וואס האבן
זיך באטיליקט אין דער שמחה און אין אלע צוזאמענקונפטן
און געמאכט אונז פילן וי א טייל פון זיי,פון אונזער
משפחה זשעלעכאוו... מלכהלע און אברהמל - בארענקילע,

אונזער טיפסטן מיטגעפיל צו דער פרוי טשעטשינארזש צום פריצייקן טויט פון איר געליבטן חבר און מאן. די גאנצע קאלאניע דא איז בארענקילא איז איינגעהילט אין טרויער און צער. מיר ווייסן זיין שטענדיקער איבערגעבנקייט פאר די אונטערדריקטע און ליידנדע אין דער אלטער היים ווי אויך אין דער נייער היים -בראזיל. זיין איבערגעבנקייט פאר אונזער משפחה זשעלעכאוו און פאר אלע וואס אונזער שטעטל האט מיט זיך פארגעשטעלט,און ספעציעל פאר ישראל -- אלע ווילן מיר געדענקען און ערן.

זאל זיין נאמען שטענדיק געדענקט ווערן.

זשעלעכאוועך קאלאניע אין בארענקילא

סעק. קאראלא לוקאוויצקי

געשטארבן גאלדע כאבערמאן יוני דעם 8טן 71

זינט מיר האבן באגליים גאלדע כאבערמאן צו איר אייביקן ווג, האבן מיר דערפילט דעם שוידערלאכן פארלוסט און אויך טיפן וויטיק. איך ווייל ארויסברענגען עטלאכע דעראינערונגן -דער געדאנק פירט קיין זשעלעכאוו צו איר הויז,אף די גארקי. ארום-גערינגלט מיט א פינע יוגנטלאכע געזעלשאפט.שפעטער האבן זי געוואוינט בי די פרוכטבע-בערגס וואו סאיז געווען דער גאנג צו דער אליע. די שינע סילווסטער-אוונטן און די פרי-לאכקייט בי גאלדן אין הויז,לאזן זיך נים פארגעסן. זי האבן זיך איינגעקריצט אף יארן.

שפעטער,ווען עס דערשינט דער בולעטין און מיר הויבן אן שאפן געלט פאר די לעבנ-געבליבענע לאנדסלייט - שטעלט זיך גאלדע אין דער שפיץ פון דער ארבייט. און אונזערע גרופע אין בארענקילא,ווערט פון די ערשטע פרויען-גרופע וואס האט זיך באריימט געמאכט צווישן אלע אונזערע לאנדסלייט,פרויען-גרופעס.

די מערסטע צוזאמענקומען זיינען געווען בי איר אין הויז. זי האט יעדן דער-פרישט און דערמוטיקט מיט איר גלויבן און איבערגעבנקייט. פריילאכקייט און געזאנג בי יעדן מיטינג.

עס דערמאנט זיך מיר אין יאר 1946 ווען ליבוש איז דא געקומען צו אונז,דאן איז געשאפן געווארן אונזער פרויען-הילפס -גרופע. גאלדע ווארפט זיך ארין מיט איר באגייסטערונג און שטעקט אן יעדן איינעם פון אונז מיט איר גלויבן. מיט איר דינאמישן ווילן העלפט זי אין אלע אונזערע טעטיקייטן : יזכור- בוך,לי -קאסע,בולעטין זי לאזט נים דורך קיין איין ארבייט וואו זי זאל נים זיין פון די אקטיוסטע טוערינס.

זי שאפט אויך סומעס געלט פאר די יתומים אין פראנקריך - קינדערלאך וואס האבן

האבן זיך געראטעוועט פון דער היטלער-אומקום. איר ארבייט האט נים קיין גרענים.

גאלדע איז געקומען קיין קאלאמביע אין יאר 1936,מים אירע צוויי זין : מאטעס און ירחמיאל. קומענדיק אין לאנד האט זי נים פארגעסן די ארבייט וואס זי האט איבערגעלאזט אין קליינעם שטעטל און ווערט גלייך די פירערין פון דער "ווייצא". דאס האט נים געשטערט איר הילפס-ארבייט פאר אונזער משפחה זשעלעכאווו וואו זי האט אנגעהאלטן ביזן כמעט דעם לעצטן טאג פון איר לעבן.

מים איר אוועקגיין אין דער אייביקייט,האבן מיר פארלוירן א טייערן און הארציקן פרייגט און אקטיווסטן מים ארבייטער אין אונזערע ארבייטן.

אירע זין : מאטעס און ירחמיאל מים זייערע משפחות - דריקן מיר אוים אונזערע הארציקסטע מיטגעפילן און איר זאלט מער קיינמאל ניטווייסן פון קיין צער...

סעקרעטארן קאראלא לוקאווייצקי

==========

אונזער טיפסטן מיטגעפיל טייערע מאטעס און ירחמיאל און אייערע פאמיליעס צו אייער אייביקן אומגליק און צער. זאל איר גוטער,נאבעלער נאמען שטענדיק געדענקט ווערן.

==========

אליהו ראטערמאן און פאמיליע	מאיר יחיאל לוקאווייצקי און משפחות
שמואל העפנער און משפחה	בנימין וואטניק און פאמיליעס
לאה ציבולקאוויטש און משפחה	ציווייע ראזענטאל און משפחה
בנימין לערנער און משפחות	משה רינבוים און פאמיליעס
כאסע ארמאן און פאמיליעס	הערשל טאפארעק און משפחות
סימאן העפנער און פאמיליע	מארקא לוקאווייצקי און משפחה
כאסע רינבוים און משפחה	אבראם רינבוים און משפחה
איסאק אנקערמאן און פאמיליע -באגאטא -	
מארקוס וואסערמאן און משפחה -באגאטא	

אונזערע טיפסטע מיטגעפילן די משפחות גלאזמאן אין ישראל,גרייצערם און ענגלס אין ניו יארק,די העפנערס : בערל און גיטל אין ארובא.. איר זאלט אלע מער נים ווייסן פון קיין אומגליק און צער. געווען א שוידערלאכע צייט פאר אונזערע פרייגט לאנדסלייט -אין עטלאכע לענדער... מיר זיינען מים אייך מים אייער צער..

קאראלא

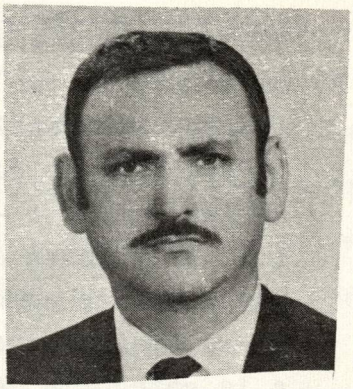
==========

Julio, 8 de 1.971 día inolvidable para nosotros.

Quiero decirles algo sobre nuestro hermano Jacobo.
Es verdad lo que se dice que la muerte engrandece, que la = muerte hace resaltar las virtudes y desvanecer los defectos - Pero esto no és aplicable a tu caso - ! Moristes tal como habías vivido ! - digmamente, con esa serena arrogancia de = los que sienten en su conciencia la tranquilidad del deber que cumplir; como esposo fuistes admirable, como padre ejemplar, creías en el amor y al encontrarlo supistes llevarlo a la categoría del sentimiento sublime . Jacobo ! - te has muerto con todas las iluciones, con todas tus esperanzas y por eso decimos, que solo te has ido pero no del todo, Jacobo, has muerto pero no para nosotros porque tu recuerdo sigue viviendo en nuestras mentes y tu bondad en nuestros corazones, jamás conocistes el egoismo y las ambiciones, gozastes de la vida poniéndola al servicio de tus semejantes, fuistes generoso porque sabías que la felicidad en la vida consiste más en dar que recibir por eso decimos que fuistes bueno y tu bondad no ha muerto, fuistes noble y tu nobleza sobrevive, mucho luchastes y mucho conseguistes en bien de los necesitados pero siempre con gallardía y sin pisotear = los derechos de tus amigos. Hermano, si vieras, a nuestra = madre, a tus hermanos y tu familia como te lloramos porque nos dejastes, por eso decimos que nada muere del todo, siempre estarás en nuestros corazones, ya que a menudo, el sepulturero, encierra sin saberlo muchos corazones en un mismo ataud. Hermano tengo mucho que decir de tí, pero, si lo hago, nunca terminaría contando tus bondades, si vieras como te lloran tus sobrinos, toda tu familia porque cada día que pasa se nos hace más y más pesado en creer la realidad, es dificil acostumbrarse, pero, es el dolor que me nubla la razón y por esto tengo que terminar. Estarás siempre con nosotros, de tu mamá, hermanos y familia.

ELENA CYBULKIEWIZ DE WATNIK

יאנקל ציבולקעוויטש ע"ה

א טרייסט-וואָרט אונזערע מחותנים ב. וואטניק,פרוי און קינדער,צו דער גאנצער פאמיליע וואטניק. מיר זינען זייער דערשיטערט און צעוויטיקט פון אונזער גרויסן אומגעריכטן אומגליק,דער טויט יאקאב ציבולקעוויטש איז אן אטאמאביל-אומגליק. עס איז אונז זייער שווער אויסצודריקן אין בלאסע ווערטער דעם צעראון פין פון אונז אלע..

איר זאלט שוין קיינמאל מער נים וויסן פון קין צער און אומגליק אין אייער משפחה.

זיט געטרייסט פון גאט אליין ... משה און פרוי רעמבום,כאסע און פרוי,משפחה רעמבום,אברהם רעמבום און פאמיליע,פיליפ רעמבום און כלה,דוד רעמבום-שרייער און פאמיליע פלארץ רעמבום....

==========

אונזער טיפן מיטגעפיל אונזערע טייער לאה ציבולקעוויטש,קינדער און אייניקלאך - צום יונג פארשטענעם לעבן פון זייער זון,מאטע,בריידער און שוועסטער - דער גאנצער משפחה,צו זייער גרויסן אומגליק. אינמיטן פון זינע בליענדסטע יארן,אויפגעשניטן געוואָרן זין ינגלעבן,איבערלאזנדיק א צעוויטקייט מאמע,א פרוי מיט אכט קינדער - אונזער טיפסטן און הארציקסטן מיטגעפיל. טייערע לאה - דו זאלסט מער נים וויסן פון קין צער. מאניע לערנער -העלענא וואטניק און פאמיליע -דוד ציבולקע-ויטש און משפחה,לאָן ציבולקעוויטש און פאמיליע -ציוויליע ראָ-זענטאל און משפחה -

די גאנצע זשעלעכאוער גרופע אין בראנקילא סעק. קאראלא

טייערע לאה -און פאמיליע - מיר זינען מיט אייך אין אייער גרויסן אומגליק און פין. וואו נעמט מען די טרייסט-ווערטער צו מאכן אייער בראך ווינקער שוידערלאך ? אלע בני-עיר,אלע פרינט אין בראנקילא געדענקן אים אלס א הארציקן פרינעם מענטש,וואס איז געגאנגען אין די גוטע וועגן פון זין טאטן זה ...איר זאלט מער נים וויסן פון קין צער אין אייער משפחה. אל. ראטערמאן און פאמיליע,טאיר יחיאל לוקאוויצקי און פאמ. שמואל העפנער און פאמיליע - ראקעל לוקאוויצקי און פאמ. בנימין לערנער און משפחה כאסע ארמאן און פאמ. מארקע ארמאן און משפחה,דניאל ארמאן און פאמ.ציוילע ראזענ-טאל און פאמיליע. הערשל טאפארעק פאמ.רחמיאל כאבערמאן און פאמ.מאטעס כאבערמאן

סימאן העפנער פאם.יאסק אקערמאן און משפחה,מארקוס לוקאוויצקי און משפחה.

==========

געשטארבן אין באגאטא שיע לאטערשטיין עה"

==========

טיערע און ליבע שוועסטער און שוגערן שפרה,דינע גרויסע חיסיקן,אז דין לעבנס-פרינט איז שוין נים מים אונז,אוטק אין דער אייביקיט,זינען אויך אונזערע. מיר זינען אלע דערשלאגן פון דער פינצטערער נייעס. מיר פילן אלע מים דין צער און אומגליק. טיערע שפרה און קינדער,אייניקלאך,חיסט נים מער פון קין צער.

שמואל און חוה העפנער אונזערע מחותנים :

נאטל פאנצער און פאמיליע

סימאן העפנער און משפחה בנימין לערנער און משפחה

יאנקל פאנצער און פאמיליע

אונזער טיפסטן מיטגעפיל דער משפחה לאטערשטין,שפרה,שמעון,אריע און זייערע פאם. צו זייער גרויסן אומפארגעסלאכן אומגליק. איר זאלט מער נים חיסן פון קין צער.

זשעלעכאוער גרופע אין בארענקילא סעק. קאראלא

אונזער טיפסטן מיטגעפיל אונזער פרינדן שפרה לאטערשטין און פאמיליע - צו זייער גרויסן אומפארגעסלאכן אומגליק,דער טוים פון זייער,מאן,מאטע און זידע...איר זאלט מער נים חיסן פון קין צער.

אליהו ראטערמאן און פאם. יאנקל פאנצער און פאמיליע

מאיר יחיאל לוקאוויצקי און משפחה איסאק אקערמאן און פאמיליע

ראקעל לוקאוויצקי און פאם. כאסע ארמאן און משפחה

שמואל העפנער און פאם. מארקוס ארמאן און פאמיליע

מארקוס לוקאוויצקי און פאם. דניאל ארמאן און משפחה

סימאן העפנער און פאם. הערשל טאפארעק און פאמיליע

נאטל פאנצער און פאם. ציוויעלע ראזענטאל און פאם.

בנימין וואסניק און פאמיליע ירחמיאל כאבערמאן און משפחה

מאניע לערנער און פאמיליע מאטע כאבערמאן און פאמיליע

סאריטא וואסערמאן און משפחה לאה ציבולקאוויטש

שמחות אין דער משפחה זשעלעכאורער

א האריקן מזל טוב אונזער סיספאמיקער און פריינט פון די זשעלעזאוועך - מארקוס ארמאן און פרוי,אן איידים פון בנימין וואטניק. מיט זיין מאנאטלאכן אפצאל און זיין פיינע ביישטיערונג צו אלע אונטערנעמונגען..וואונטשן מיר אים און זיין ליבער פרוי סאריטא,צום געבורט פון זייער זיס טעכטערל א גרינגע דערציאונג. אויך דעם זיידן כאסע ארמאן און פרוי,בנימין וואטניק און פרוי און די עלטער-באבע,לאה ציבולקעוויטש אסך נחת און גליק. א גרינגע דערציאונג און איר זאלט זי דערלעבן צו פירן צו דער חופה.

זשעלעזאוועך גרופע סעק. קאראלא

טייערער מארקוס ארמאן און פרוי,צום געבורט פון אייער צווייט קינד,וואונטשן מיר אייך א גרינגע דערציאונג און אסך יאָרן פון נחת און גליק. און אייך : זיידע כאסע ארמאן און פרוי,בנימין וואטניק און פרוי -זיידעס און באבעס ---אסך גליק...אויך,די עלטער-באבע -לאה ציבולקעוויטש - אסך גליק.

א. ראטערמאן און פאם.

שמואל העפנער און פאם.

ס.י.לוקאוויצקי און משפחה

ראקעל לוקאוויצקי און פאם.

בנימין לערנער און משפחה

דניאל ארמאן און פרוי

הערשל טאפארעק און משפחה

ישראל מאיר לוקאוויצקי

משה רינגוים און פאמיליע

סימאן העפנער און פרוי

נאעל פאנצער און פאמיליע

מארקוס לוקאוויצקי און פרוי

איסאק אקערמאן און פרוי

דער „סטיפענדיע -פאנד"

דער „סטיפענדיע -פאנד" האט זיך שוין אנגעהויבן מיט א בריטן פארעם אין מאנכע לענדער : ישראל,מיאמי און אויסטראליע און נאך...אזוי ווי מיר דא אין בראנקילא און באגאטא האבן קליינע גרופעס זשעלעכאוועך (מאנכע,צו אונזער וויטיק אוועק פון אונז אף אביק...) וואלט איך פארגעשלאגן,אז מיר און באגאטא זאלן צוזאמען שאפן א קאמיטעט און דורכפירן בשותפות די דאזיקע ארבייט...מיר זינען זיכער,אז באגאטא וועט צושטימען צו אונזער פארשלאג. מיר ווילן טאקע הערן אייער מינונג טייערע פריינט.

סעקרעטארן - קאראלא - בראנקילא

דערהאלטן סומעס פארן סטיפענדיע -פאנד

עס רירט זיך דאך,טייערע פריינט,לאנדסלייט !

שרייבט אונזער חשובער פרעזידענט שפיזמאן ===

די משפחה גלאזמאנס = צו פאררייבקן די נעמען פון זייערע טייערע עלטערן משה עה און חוה =איר צו לענגערע יאר ===

גיבן 10,000 צען טויזנט פונט פארן סטיפענדיע=פאנד ===

רבקה בראנדוויין וואס געפונט זיך איצט אין ישראל ===

צו פאררייבקן דעם נאמען פון איר לעבנס =באגלייטער יצחק בראנדוויין גיט 3,000 דריי טויזנט דאלאר

און די קינדער גיבן אויך די זעלבע סומע = דריי טויזנט דאלאר ===

צוגעשיקט פון קאראלא == 35 דאלאר

טראטל אבערמאן =קוראסא 25 "

אט דא זעען מיר איינע פון די אינסטיטוציעס פון העכערע געגנשטאנדן וואו אונזערע אספיראנטן וועלן קאנען שטודירן מיט אונזער אלעמענס הילף.

דער אנשטאלט ווערט אפיציעל געעפנט פון טשירטשילס טאכטער

מכון וייצמן = רחובות = ווייצמאן אינסטיטוט אין רחובות

גב' שרה צ'רצ'יל מסירה את הלוט מעל בית העצרת ע"ש וינסטון צ'רצ'יל בקרית הטכניון בחיפה כי' בסיון (29 במאי). באותו יום — חנוכת מכון אינשטיין לפיסיקה.

Miss Sarah Churchill opens the Winston Churchill Hall at the Technion City, Haifa, on 29th. May, 1958. The Einstein Physics Institute was opened on the same day.

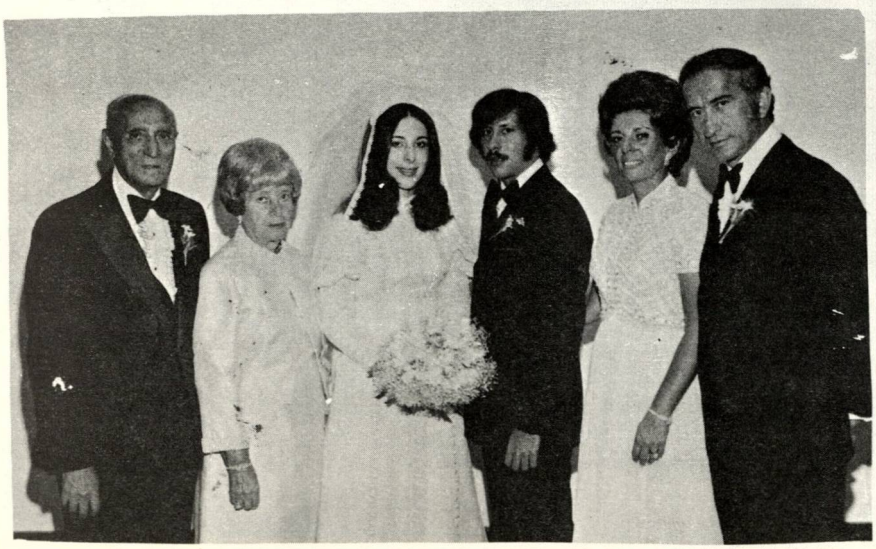
מארא טשוירטשיל עפנט אויף
אפיציעל די טכניון־שטאט אין
חיפה אין 1958. דער איינשטיין
פיזיק־אינסטיטוט איז געעפנט
געווארן דעם זעלבן טאג.

מזל = טוב טייערע פריינט דארא און פיליפ מיינסטער צו דער חתונה
פון אייער ערשט אייניקל, אילעין נייבערג = מיינסטער = מיט בערל
שעלבערט. דעם יינגען פארל, די עלטערן = חיים און סוזאן נייבערג
אונזערע ארציקסטע ברכות = איר זאלט פון זיי האבן יארן פון נחת
און גליק.

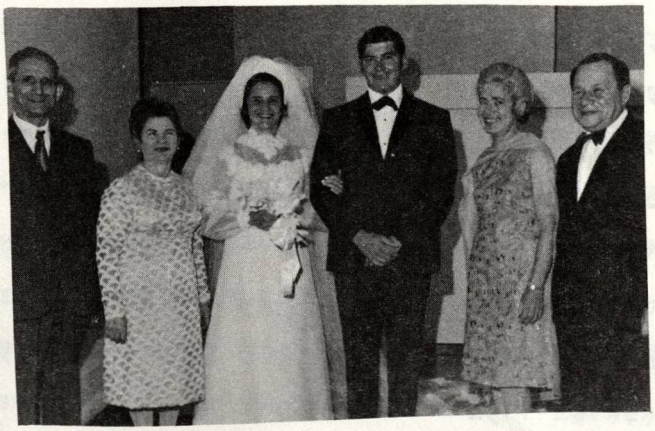
פיליפ מיינסטער און דארא, זיינען פון אונזערע חשובסטע פריינט
און זעען זיך אומעטום אן מיט זייער בריייטקייט צו העלפן. פיליפ, איז
א ברודער פון בארימטן הערשל שאקער, דער העלד פון א, מ, וויייסענבערגס
העלד פון " ששעטל " וואס עס ווערט געשילדערט אונזער זשעלעכאוו אין
דער צייט פון דער רעוואלוציע אין יאר 1905

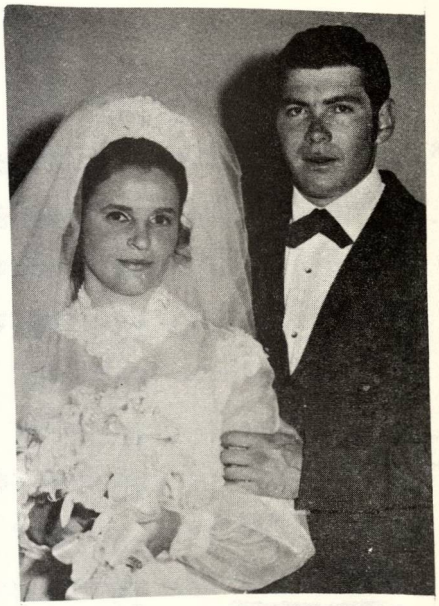
חתן, כלה, שוועסטער און ברודער נייבערג. נייבערג, חתן, כלה, פיליפ אום דארא.

מזל= טוב טייערע פריינט, דוד און רויזע וויסלעדער
און די עלטערן פון דער כלהס צד = האפמאנס, צור דער שמחה פון
חתונה, פון אייערע קינדערלאך; חיים און סעליא.
מיר וואונטשן דעם יינגען פארל און אייך אסך יארן פון גליק.
איר זאלט דערלעבן צו פירן זייערע קינדער צו דער חופה ====

ביידע וועלן וויטער שטודירן, ער, דער חתן
שטודירט יוריספרודענץ (וועט ווערן אן אדוואקאט)
זי, די כלה פארענדיקט מעדיצין ----
זאל זייער לעבן זיין ליכטיק און גליקלאך.

דוד וויסלעדער, איז אינער פון אונזערע ויכטיקסטע, אקטיווסטע מוער אין אונזער משפחה און אויך געווען דער גרינדער און פרעזידענט פון דער שול פאר יארן. עס געדענקט זיך מיר, די שווערע ארבייט אויפצושטעלן א דערציאונגס- אנשטאלט פארן ישוב. יארן פון ארבייט, שווערע און מאנכעסמאל, אומדאנקבארע... היינט האבן מיר אן אנשטאלט מיט וועלכן דער ישוב מעג און קאן שטאלצירן.. און מיר דערווארטן, וי דוד האט אונז צוגעזאגט, אז די סטיפענדיע -קאמפאניע, וואס איז איינע פון די גאר היילקסטע ארבייטן אין אונזער משפחה - וועט דער מחותן, דוד העלפן מיט אלץ וואס ער קאן... שרייבט דוד : דאס איז אן ארבייט וואס וועט בלייבן פאר דורות !

אגב, זייער טעכטערל לאה איז פארבליבן שטודירן אין ישראל. זאל זיין דערפאלג---טייערע פריינט, אף אלע געביטן. אונזערע הארציקע ברכות !!!

געלט געזאמלט פון אונזער סעקרעטאַרן צירעלע רידעלמאן ====
סאן -כאסע קאסטע -ריקע

סטיפענדיע -פאנד .

דוד פינזילבער	30	$
שמואל דרומלעוויטש	25	$
ישראל בראן	25	"
בן ציון טישלער	25	
אהרן רידעלמאן	25	
משה פינגעזיכט	20	
בערל בארכאוויטש	15	
הערשל בארכאוויטש	15	
שלום לעווינסקי	15	
שמעון פינגעזיכט	15	
מרדכי איזנבערג	10	
יאסל ראכוערגער	10	
ח. ווינבערג	10	
שמחה ווינבערג	10	
דוד וויסלעדער	10	
יעקב פארבער	10	
משה ראכוערגער	10	
בער מיכל	10	
אברהם וויסלעדער	10	
יעקב לעכטמאן	10	
ווילי רידלמאן	10	
שרהלע לוקאוויצקי	10	
שרה וויסלעדער	5	
שרה ראכוערגער	5	
בער פאנטשער	5	
יצחק וואסערמאן	5	
ל. יצחק נירענבערג	5	
ברוטאן	5	

בולעטין

(פארן יאר 1971)

אייזיק ראטערמאן	10	דאלאר
דוד וויסלעדער	10	"
שמואל דרומלעוויטש	10	
הערשל בארכאוויטש	10	
משה פינגעזיכט	10	
שלום לעווינסקי	10	
אהרן רידעלמאן	10	
בערל בארכאוויטש	10	
בן ציון טישלער	10	
דוד פינזילבער	10	
ישראל בראן	10	
שמעון פינגעזיכט	5	
בער מיכל	5	
יאסל ראכוערגער	5	
אברהם וויסלעדער	5	

צוזאמען : 360 דאלאר

דריי הונדערט און זעכציק

(זון פון משה רידעלמאן ע"ה)

(פרוי פון מנשהלע ע"ה)

ברוטאן 5 דאלאר

י. לעכטמאן 5

שרה לוקאוויצקי 5

מ. איזנבערג 5

י. פארבער 5

צוזאמען ;

155 דאלאר

שרהלע מינקאוסקי און איר מאן האבן אונז געמאכט א שינעם געזעגענונגס־אוונט אינגעלאדן אלע לאנדסלית און מיר האבן פארבראכט בייז שפעט אין אוונט.

מיר ווילן אלעמען באדאנקען הארציק פאר זייער וואריקייט צו אונז און מיר האפן זיי קאנען אפדינען אין נחת.

==========
xxxxxxxxxxxxxxxx

פון ראכוועלט בריוו ;

מיר האבן דא געהאט פיינע,חשובע געסט פון קאסטע ריקע,די רידעלמאנס. אחוץ וואס מיר האבן זיי אויפגענומען פריוואט,אין פארשידענע הייזער,האבן מיר געמאכט פאר זיי א ספעציעלן באנקעט. ביים באנקעט איז צירעלע געווארן אזוי עמאציאנירט פון די רייד־ס און לויב־געזאנגען אף איר חשבון (וואס זי פארדינט דאס כשר פאר איר יארן פון ארבייט לטובת דער משפחה זשעלעכאוו) אז זי האט זיך אזש צעווינט.... ווינען קאן מען פון צער ווי אויך פון פריד. די דאזיקע טרערן זינען געווען פון דער אנערקענונג וואס מיר האבן איר געגעבן,געווינען,אז מיר אלע שאצן אף די שווערע אנשטרענגונג אירע אזויפיל יארן...איינמאנען געלטער : פאר דער לייקאסע,פארן בולעטין און פאר אנדערע צוועקן - זינען נית פון די אנגענעמסטע ארבייטן..ספעציעל וען מאנכע זינען נאך נית ארוים פון קלינשטעטלדיקייט,כאטש זייער פארמעגן איז שוין וויט אוועק פון דארט... מיר דא ווייסן וואס עס מיינט טאן געזעלשאפטלאכע ארבייט. דאס ברענגט נית קיין אומשטערבלאכקייט...בלויז דער ווילן און דאס הארץ מוז זין דערבי. און אונזערע צירעלע האט כשר פארדינט דעם כבוד וואס מיר האבן איר דא צוגעטיילט. מיר האפן זיי נאך דא צו זעהן... טייערע רידעלמאנס ,צירעלע און אהרן פאטר געזונט און לאמיר הערן גוטע נייעס פון אייך...

אברהם ראכוועלט ארגענטינע

אויך געווען שרהלע מינקאוסקי פון בראזיל. אויך איר האבן מיר אויפגענומען מיט אפענע ארימס און זי האט אונז געבראכט די טרויריקע בשורה,אז אונזער ליבער און איבערגעבענער סעקרעטאר פון בראזיל,שאיע טשעטשינארזש אייזשוין מער נית דא מיט אונז. ווילן מיר אויסדריקן זיין פרוי און משפחה אונזער טיפסטן מיטגעפיל. ער וועט אונז אלע אויספעלן מיט זיין ענערגיע און ווילן און הארץ...

ערץ זיין אנדענק אברהם ראכוועלט

רייזע אייבדריקן
==========

צירעלע רידעלמאן קאסטע-ריקע
==========

עס איז א פארגעניגן זיך אריינצוכאפן,אפילו אף עטלאכע געצילטע וואכן,און מאכן א "יאזדעלע". ספעציעל,אז אונזערע לאנדסלײט זינען פארפלאנצט אומעטום,כמעט. און קודם כל,האבן מיר זיך געטראפן מיט פאמיליעס: זי קומען דאך די ערשטע..

בראזיל און ארגענטינע.- און אויך באליוויע.

זיך געטראפן מיט אונזער גאנצער משפחה און די פרייד איז געווען זייער גרויס. מען דערמאנט זיך דאס אמאליקע לעבן און וויפיל מיר אלע האבן דורכגעלעבט און איבערגעלעבט דורך דער פארגאנגענער צײט. די צײט שפאנט און מיר "שטיין אויך נים אף אין פלאץ. פרייד און טרויער,אלץ וועבט צוזאמענגעמישט. און עס וועבט גום אפן הארץ..

זיך געטראפן מיט אברהם און פראדיל דאכוערגער . זי האבן אונז איינגעלאדן צו זיך אין הויז וואו סהאבן שוין געוואוינט אסך לאנדסלײט. בארבראכט א פיינעם אומנט בײז שפעט אין דער נאכט. נאכדעם בײ גאדלן אין הויז. דאס איז געווען יום טוב בײ די סדרים,פריינט און חברים -עס איז געווען גאנץ לעבעדיק און לוסטיק. דאס איז געווען די ערשטע נאכט. די צוויטע נאכט סדר-בײ שלאק אין הויז. עס זינען געווען א זייער גרויסע צאל לאנדסלײט און מיר האבן פארבראכט בײז 4 פארטאג... דאס איז געווען א געזעגענונגס-אומנט לכבוד אונז און,נאטירלאך ריידעם און רייזעם האבן נים געפעלט. יעדער וויל זיך ארונטערריידן פון הארץ,זאכן וואס זינען געווען באהאלטן שוין פון לאנג. דעראינערונגען און איבערלעבונגען. לאנג שוין פארגעסענע חלומות און האפענונגען,מאנכע וואס זינען צעריסן געוואָרן.. אנטוישונגען..און פרייד וואס מיר האבן אלץ איבערגעלעבט און קאנען זיך נאך טרעפן....

שפעטער -בראזיל.

בײ אונזער קוזין אין הויז איז אונז געווען זייער באקוועם,און מיר דארפן נים זאגן. אז מיר זינען באמת דאנקבאר אלע אונזערע קרובים און פריינט וואס האבן אונז דערוואַרטעט און דערפרישט. יא,מען פילט זיך אויפגעפרישט נאך אזעלכע באגעגענישן נים בלויז מיט משפחה,נאר אויך מיט פריינט. שרהלע מינקאווסקי מיט איר מאן האבן אונז איינגעלאדן צו זיך אין הויז און געטראפן די לאנדסלײט פון מאנטאס : יאנקע משיטים אייזיק בארן,גדליהו גאלדשטיין מיט זייערע פאמיליעס און זייער גום פארבראכט.

ארום אכט טעג בײם ים.נעבן מאנטאס,א הערלאכער פלאץ - וואו מיר האבן זיך גאנץ פיין אפגערוט און אנגעשפעט נייע כוחות....

אונזערע קוזינען גאָדל און בלומע נאכטיילער ־צום געבורט פון איער צווייט איינקל אונזערע הארציקע ברכות. אסך נחת און גליק. די עלטערן ־ א גרינגע דערציִונג.

צירעלע און אהרן רידעלמאַן.

אונזער טייערע פריינט די אידונס און פרוי ,צום געבורט פון זייער ערשט איינקל אסך גליק און א גרינגע דערציאונג (כן ירבו...)

אונזערע פריינט משה און אפּליע פיינגעזיכט,צום געבורט פון זייער דריטן איינקל ־ אסך נחת און גליק. זאָלן זיי זיך מערן ווי פישעלאך אין וואסער ־ פלעגן אונזערע עלטערן זאָגן..און מיר שטימען איין מיט זיי.

די זשעלעכאווער גרופּע ־קאָסטע ריקע   צירעלע סעקרעטארן.

אונזער פריינט יאנקל פארבער צו זיין צוריקומען פון ישראל א דערפרישטער און דער־הויבענער פון דער ווארימקייט פון אונזער גרויסע משפחה דאָרטן ־ זאָגן מיר סקאָצל ־ קומט ־ זאָל אייער רייזע דערווארימען אונז באגייסטערן דאָ די לאנדסלייט פאר דער הייליקער ארבייט וואָס מיר טוען דאָרטן אין ישראל...

זשעלעכאווער גרופּע קאָסטע ריקע ־ צירעלע

===

===

בעזהי״ת

קול ששון וקול שמחה   קול חתן ־ וקול כלה

שלום און רעגינא פּאכלער   ישראל צבי און פּערל בראָן

האָבן דעם כבוד איינצולאדן אייך אויף דער החתונה שמחה פון זייערע קינדער

מ י נ ד ל ל א ה און מ א י ר י ו ס ף

וועלכע וועט פּאָרקומען מיט מזל ־ ברכה ביום א׳ פרשת הצא, ה׳ אלול, תשל״א

זונטיק, דעם 29־טן אויגוסט, 1971, אין זאל „שערי ציון״ די אויפנאמע וועט פּאָרקומען אין די זאלן פון ייִדישן צענטער.

===

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

מזל־טוב אונזערע טייערע פרײנט און לאנדסלײט,אברהם וויסלעדער און פרוי,משה פינגעזיכט און פרוי צו אײער גרויסע שמחה - דאָס געבורט פון אײער אײניקל. איר זאָלט דערלעבן צו פירן צו דער חופה. די מאמע און טאטע "זשעפערי און סאנדרע - א גרינגע דערציאונג.

זשעלעכאָטער גרופע - קאָסטע ריקע סעק. צירעלע

מזל־טוב מאיר און סאָניע שלאק אין ארגענטינע צו דער חתונה פון זײער זון. דערלעבט פון אים אסך נחת און גליק...א גליקלאך צוזאמענלעבן דעם ײנגען פאָרל.

זשעלעכאָטער אין קאָסטע ריקע "און אהרן און צירעלע רידעלמאן

מזל טוב - ישראל און פערל בראָן צו אײער גרויסע שמחה - די חתונה פון אײער עלטסטער טאכטערל מיט מאיר יוסף פאכלער. דעם ײנגעֶ פאָרל,רעגינע און שלום,די עלטערן פון חתנס צד - אלע די באָבעס און זײדעס,פעטערס און מומעס --אלע.אלע,דער גאנצער משפחה ---אונזערע הארציקע ברכות. איר זאָלט דערלעבן פון זי אסך יאָרן פון נחת און גליק.

זשעלעכאָטער אין קאָסטע ריקע - צירעלע

אונזער טיפסטן מיטגעפיל ראָס און אברהם וויסלעדער צו אײער גרויסן אומגליק - דער טויט פון אײער ברודער און שוואָגער,וויסם ניט מער פון קײן צער.

זשעלעכאָטער גרופע קאָסטע ריקע.

שטענדיק גייט שמחה מיט טרויער.

אזוי איז אונזער לעבן,טייערע פריינט !

אונזערע הארציקע ברכות,טייערע ישראליק און פערל צו דער חתונה פון אייער ליב טעכטערל = איר זאלט דערלעבן אסך נחת און גליק. דעם יינגען פארל === א פוד נחת און גליקלאכע יארן... צום באדויערן,ניט געקאנט זיין מיט אייך דערלעבט צו פירן זייערע קינדער צו דער חופה. דער גאנצער משפחה ===אונזערע גליקוואונשן...

שאלעק,אסתר,הערשל,פרידע און משפחות

==========

אונזערע האַרציקע באַגריסונג צו דער פאַמיליע גרושעצקי (מאַטעס און פוינע) צו זייער נײ אינקל,א מידעלע,פון איר טעכטערל מערי. איר זאָלט דערלעבן צו פירן זי און די אַנדערע אינקלאַך צו דער חופה. דעם ינגען מידעלע,די עלטערן,ברוס און מערי ראַבינער און דעם זידן און באָבן --אַסך,אַסך גליקלאַכע יאָרן.

שמעון און אַסתר וויער (וויערזשבינצקי)

מזל־טוב זשעק וויער (יאַנקל וויערזשבינצקי) צו וועדן א זידע,צום ערשטן מאָל - א יאָטל־ביז הונדערט און צוואַנציק.. די עלטערן עדי און פרוי,און דער גאַנצער משפחה וויער - אונזערע האַרציקע ברכות. אַסך נחת און גליק..

אַסתר און שמעון וויער (ברודער און שוועגערן)

אונזערע טאָפעלע ברכות אונזער טײערן זשאק וויער - צו וועדן א זידע צום ערשטן מאָל און אליין חתונה האָבן מיט סילוויע דרעזניטש. אַסך,אַסך האַרציקע יאָרן פון גליקלאַכן צוזאַמענלעבן....

שוועסטער,רויזע און פאַמיליע,שמעון,אַסתר און משפחה

די אלטמאַנס,דימאַנדס און לואינס....

און אויך טרויער אין אונזער משפחה.

אונזער טיפסטן מיטגעפיל דער משפחה זוסמאַן,נירענבערג און געדאַנקען --צו אייער שוידערלאכן אומגליק,דער פריצייטיקער טוים פון אייער טײַערע און ליבע נחמהלע - סיר זינגען מיט אײַך אין אייער טיפן צער און טרויער..

שמעון וויער און אַסתר און משפחה.

ארגענטינע

==========

דער זשעלעכאוער־גארוואַלינער ל.ל. פארין און קאַפּעראַטיוו "לא רעקאַנקיסטא "אין ארגענטינע,די פארוואַלטונג צוזאַמען מיט אלע לאַנדסלײַט,דריקן אויס דעם טיפסטן מיטגעפיל דער פרוי רוכטשע,און די קינדער,דעם ברודער מאיר יחיאל,קאַראַלא און משפחה - צום פארלוסט פון זייער ברודער,מאן און פאַטער ,פסח לוקאַוויצקי... זיין אומגעריכטער טויט,און פריצייטיקער אוועק פון אונז,האָט אונז אלע שוואַר און שטאַרק דערשיטערט...וויסט נים מער פון קין צער...

סעקרעטאר אברהם ראַכוערגער

אונזער טרויער-סימבעפיל צו דער פאראומגליקטע פרוי רוכטשע און קינדער צום טוים פון מאן,פאטער,פסח לוקאוויצקי. זיין טוים האט אונז דערשלאגן ביזן בין. ווייסט נים מער פון קיין צוער.

אברהם און פראדיל - ארגענטינע

דערשיטערם פון דער טרויריקער בשורה -אז אונזער טיערער פעטער,משה גלאזמאן, איז שוין מער נים דא מים אונז.אט זינען מיר אלע געווען צוזאמען,און געהאפט, אז א נס וועם פאסירן...און קיין געזעץ פון דער נאטור,ווייזם אוים,קאן מען נים ענדערן.אונזער ליבער פעטער משה,וואס האט דאן,בי אונזער זיינדיק אין ישראל, שוין געפילם שלעכם,און מער געשווינגן וי געריידט. אבער,זיין שווינגן,זינע בליקן האבן אונז געווארנם,דערקוויקט. משה גלאזמאן וועם פעלן אונזער משפחה זשעלעכאו, נים בלויז זינע איגענע,פרינם אין ישראל גופא,נאר אומעטום,וי עס זינען שוין באשריבן אין ווינטיקן נומער בולעטין פון מאנכע חבהים און נאנטע פרינם... דאס קאפיטל פון א ריך,זאפטיק לעבן -דארף נאך באשריבן ווערן,און מיר וואלן,אז עס וועם געטאן ווערן. ער האט דאס פארדינט מים זיין פילפארביק לעבן.

מיר דריקן אוים אונזער טיפסטן מיטגעפיל דיר טיערע חוה און דער גאנצער משפחה - ווייסט נים מער פון קיין צוער און אומגליק...

אברהם און פראדיל ראכווערגער - ארגענטינע

דער זשעלעכאוער- גארוואליגער פארין ל.ל און דער קאאפעראטיו " לא רעקאנקיסטא" אין ארגענטינע דריקן אוים דעם טיפסטן מיטגעפיל דער פרוי חוה גלאזמאן און דער גאנצער משפחה,קינדער און איניקלאך,צו זייער גרויסן אומגליק. איר זאלט מער נים ווייסן פון קיין צוער ...

סעקרעטאר - אברהם ראכווערגער - ארגענטינע

די זשעלעכאוער אין ארגענטינע דריקן אוים דעם טיפסטן מיטגעפיל אונזער חשובן חבר,פרינם,מיטגליד און אן אונטערשטיצער פון אונזער שריפט,אלטער ווינציקער און קינדער,צום פארלוסט פון זייער ליבע פרוי און מוטער,וואס איז אזוי יונג אוועק אין דעם אייביקיט...מיר דריקן אוים אונזער טיפסטן ווייטיק און צוער די קוזינען און קוזינעס:אונזער חשובן ויצע-פרעזידענם,גאדל בלומע נאכטיגער,אונזער חשובן קאסיר משהלע און אסתושא ווינציקער -איר זאלט מער קינסאל מער נים ווייסט פון קיין צוער.

אברהם ראכווערגער -סעק.

****

ארגענטינע — שמחות אין אונזער משפחה = זשעלעכאוו

דער זשעלעכאוער = גארטאליינער פארין און דער קאפעראטיוו "לא רעקאנקיסטא" אין ארגענטינע, באגריסן מיט א הארציקן מזל־טוב אונזער חשובן פארטאלטונגס־מיטגליד, מאקס שלאק מיט זין ליבע פרוי סאניע צו דער חתונה פון זייער ליבן זון קאפל(קארלאס) מיט דער פריילן שיידלע. מיר וואונטשן דעם יונגען פאָרל,די עלטערן - אסך,אסך גליקלאכע יאָרן. דעם יונגען פאָרל - א גליקלאך צוזאמענלעבן.

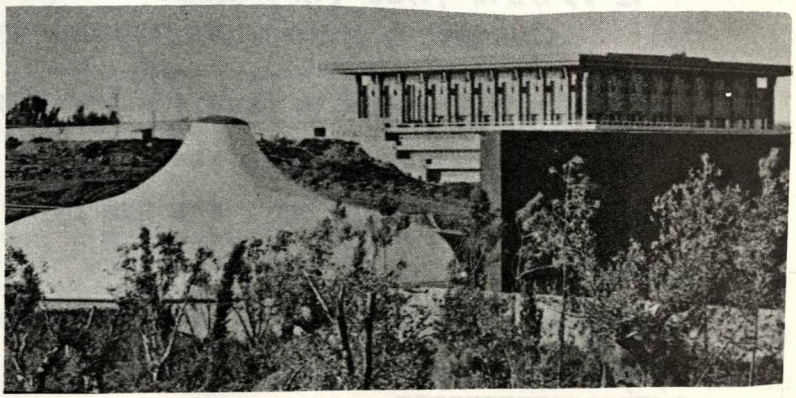
זשעלעכאוער "גארטאליינער פארין און דער קאפעראטיוו "לא רעקאנקיסטא" באגריסן הארציק אונזער חשובן מיטגליד שירן קאסמאן מיט זין ליבע פרוי מלכה,צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער,קלאריטא מיט דניאל באיגרעס. דעם יונגען פאָרל "אסך גליקלאכע יאָרן פון פינעם צוזאמענלעבן און די עלטערן דערלעבן צו פירן זייערע קינדער צו דער חופה.

סעקרעטאר - אברהם ראכוערגער

אונזערע הארציקע ברכות אונזערע טייערע פרינט און מחותנים שירן קאסמאן מיט זין ליבע פרוי,די פרינט מאקס שלאק מיט זין פרוי - אונזערע הארציקע ברכות. איר זאלט פון זיי האבן אסך גליקלאכע יאָרן און זיי - פון אייך...

אברהם און פראדיל

אלע אונזערע טייערע לאנדסלייט ארן לייענער ==וואונטשן מיר א פריילאך ארן גליקלאך יאר ארן זאל זיין שלום אף דער וועלט !!

פאראואלטונג = בולעטין

****

פינאנציעלער באריכט ======== דאס נעמט ארום אלע איינקונפטן זינט דעם
==========

נומער אכצן . פון פריער אין קאסע ===== 3,672,63

איינקונפטן דורך דער צים און 2063,83

פראצענט פון דער באנק צוזאמען ---------- 5736,46,

2773,95

אריסגאבן ==== שריפ -מאשין 85,00 דאלאר
==========

נומער 19 642,00

נומער 20 697,30

נומער 21 689,65

אקאנטא פארן נומער 22 625,00

אפיס אויסגאבן,מלכהלעם,אהרן 35,00

צוזאמען --------

2773,95

בליבט אין קאסע - 2962,51

צוזאמען טויזנט,נין הונדערט מיט

צוזאמען זעכציק דאלאר מיט 51 ס

אדמיניסטראציע == פון בולעטין

אברהם פרוכטענבערג פארזיצער

מלכעלע === סעקרעטארן

אהרן אלטשטיין קאסיר אויגוסט דעם 25טן ~~=~~

I97I

חענן אלע פראגן פון באריכט (אויב איך איז עפעס נים קלאר,זיים אזוי גוט,און שריבט צום סעקרעטאר)

==========

אונזערע האוציקע ברכות אונזערע טייערע חשובע לאנדסלייט ;
מאטל ראס אין מעלבורן -אויסטראליע און שמעון גרבערעק צו זייער רוערן
די פרעזידענטן פון די קהילות אין זייערע לענדער ===

צו חערן דער ראש הקהלה אין אזא שטאט וי מעלבורן אדער באגאטא - איז כבוד פאר זיי און פאר אונז אומעטום. און מיר וואונטשן זיי ברכה און הצלחה...
מיר וויסן נים וי גרוים עס חעט זיין זייער געהאלט- אבער פראבלעמען חעלן זיי האבן נים קיין קליינע...און מיר וויסן אויך,אז זיי ביידע,האבן זיך נים"גערישן" צו דער ארבייט... אבער,עס איז א שטאלץ פאר אונז,אז אונזערע לאנדסלייט פארנעמען אזא בכבודיקן אורט אין די ישובים וואו זיי זיינען. זיים מצליח טייערע פריינט !

מלכהלע פרוכטענבערג =ברוקלין נ.י.

פארוואלטערס ווינקל

דערהאלטן געלט פארן בולעטין ;

מיאמי -- פיליפ מינסטער און פאמיליע 50 דאלאר פארן בולעטין
פאר בילדער 15
סטין(שטיינהענדלער און פאמיליע) 25 פארן בולעטין
פאר בילדער 50 דאלאר
הערשל און פרידע אלטמאן 25 בראזיל פארן יאר 1970 100 דאלאר
שאלעק און אסתר 25 צבי פאלוך -ישראל 20 "
הינדעלע און וואלטער דימאנד 10 בריידער פישער,קראקאס 20 "
העפנערס (געשיקט פון שמעון און אסתר 15 און 50 דאלאר פארן פאנד..ישראל
אברמאן טראטל,קוראסא 50 און 25 " " " ישראל
קראלא - באגריסונגען 12 האדעס ווייזשביצקי-ארובא 21 דאלאר
גיטל יחסן 10 אברהם יגליצקי, פאטא 10 "
די קאנערס 10 רחל ריכענבערג 5
גאלדשטיין(פארבערס מחותן-באגאטא) 10 דינע בראנדווין 5
ליבערמאן,חתונה בילדער,ישראל 10 מלך ראזענבערג 5
זיגמונט פירשטענבערג ,בילדער 10 העניע ראזענבערג 5
שמעון באראן,פאנאמא 10 ח. ווינבערג -פאנאמא 25 דאלאר
קאסטע ריקע (דאס צעטל שוין געדרוקט) 155 הונדערט און פינף און פיפציק
ארגענטינע (דער צעטל -באזונדער) 158 הונדערט און אכט און פיפציק

שרה מינקאווסקי זיענדיק דא צו גאסט,האט איבערגעלאזט 10 פארן ב.

אויסטראליע --- 211 דאלאר (צוזי הונדערט מיט עלף דאלאר)

באגאטא צוגעשיקט פון חנה בריינסקי 133 (הונדערט דריי און דרייסיק)
(אין פעזעס = דריי טויזנט)
ארובא ---
--------- דוד ציבולקעוויטש 50 דאלאר מאקס ביגעלמאן - קראקאס 5 דאל.
כאקאבא ווינציער 25 דינע ראזענבערג,מיטגעפילן 4 "
משהלע גרינבוים 10 צוזאמען פון דריי - 85 דאלאר

(אפשר וועלן זיך מאנכע רייכע לאנדסלייט וואס " דערלויבן " זיך צו געבן "גאנצע " 5 דאלאר פאר צוריי יאר בולעטין, אפנעמען א מוסטער ==# עס וועט זיי,חלילה,ניט שאטן....)

דערהאלטן פון שמעון גובערעק,באגאטא, פארן בולעטין 20 דאלאר

	פאטאס	10 -
ש. לאטערשטיין עה	פאטע	10 -
קאראלא - באגריסונגען		4 --
גרייצער - בילדער 40 דאלאר	באראנקילא פארן יאר 1971	94 דאלאר
מ שיפמאן,ניו יארק 5 "	פראצענט פרן באנק	157.83
	הונדערט מיט זיבן אזן פיפציק דאלאר אזן 83 כענטן	
פראשקא	10	==========
באראכאוויטש	10	==========
א. שידלאוויטש	10	אונזער טיפן מיטגעפיל דער משפחה לאטערשטיין,
העניע סאקס	10	די פרוי שפרה און די זין מיט זייערע משפחות,

איר זאלט קיינמאל מער נים וויסן פון קין צער און אומגליק.

ראזע ,שמעון,אסתר,יאנקל וועיר און זייערע משפחות,די פאמיליעס אלטמאן,שאלעק אסתר,פרידע,הינדעלע און וואלטער דימאנד,שרקעלע ,מארטי לואין און משפחה, אלאן און אניטא אלטמאן. מיר אלע זינען דערשלאגן און פילן מיט אייער צער. זיט געשטארקט אין אייער גרויסן אומגליק...

ארובא,ניו -יארק ----קאסטע ריקע-מיאמי,ניו-יארק

"דור הולך ודור בא" דאס איז די ערשטע דערציילונג פון אונזער אומפארגעסלאכן א.מ. וויסענבערג... נו,נאכן טרויער,אביסל שמחות...

בי אונזער יאנקל וועיר (וויערזשביצקי)איז געבוירן געווארן אן איניקל, א יאם פון אכט און א האלב פונט,קין שום ביז אויג. דאס איז דאס ערשטע,כן ירבו. וואונטשן מיר דעם ינגען פארל און דעם זיידן אסך גליק און אים דערלעבן צו פירן מיט מזל צו דער חופה... די משפחות וועיר,שוועסטער און בריידער :

רויזע מיט איר פאמיליע,שמעון און אסתר,די אלטמאנס ....

אסך נחת און גליק.....

==========

אונזערע הארציקע ברכות און גליקוואונטשן אונזערע טייערע פריינם ישראליק און פערל בראן צו דער חתונה פון זייער ערשט טעכטערל. דעם ינגען פארל -אסך נחת און גליק ... און אונזערע און לאבע רידעלמאנס- צירעלע און אהרן -דעם פעטער און מומע - אסך פריד און גליק...

די פארוואלטונג פון בולעטין

טרויער אין אונזער משפחה איבער דער רויאלס

ישראל --- משה גלאזמאן , א וועטעראן אין ישראל: נחמהלע -זוסמאן -נירענבערג און לייבל גרייצער ז געקומען אף וואקאציע און דעם ערשטן טאג איינשלאפן אף אייביק --

ארובא בערל העפנער ---און עטלאכע וואכן שפעטער - גיטל העפנער.

בראנקילא גאלדע כאבערמאן און ציבולקעוויטשעס זון 43 אלט - אין אן אטא - צוזאמענשטויס .

פאנאמא

א זון פון מאיערעקס משפחה - אן אייניקל פון יחזקאל ביטעל (באשעס) 18 יאר אלט!שיין און גראצן, אומגעקומען אין אן אומגליק בים שוימען.

ניו יארק לייבל גרייצער - געשטארבן אין ישראל און געבראכט צו קבורה אין ניו - יארק. שאיע ענגל .

באגאטא -- ש. לאטערשטיין...

ארגענטינע געשטארבן די פרוי פון אלטער ווינציער דעם 28טן מאי.

מילוואקי --- אידים מינסטער,די פרוי פון יאנקל מינסטער.

לעאָן גרייצער, איז געווען, פאקטיש, דער ערשטער און הויפטאָרגאניזאטאָר, פון דער „זשעלעכאווער סאָסייעטי" אין ניו־יאָרק און אויסגעלייגט יאָרן מיט ארבייט צו דערהאלטן דער גאנצקייט פון דער גרופע.

****

אויך פרובירט שאפן א דענקמאָל אין ישראל פאר אונזערע קדושים. צוליב געוויסע פראבלעמען האָט זיך דאָס אים ניט איינגעגעבן...באמת,א שאָד...

****

לייבל,ווי מיר רופן אים,אפן היימישן אופן,איז אן איידים פון דעם וועלט־בארימטן ייִדישן פאָלקס_זינגער,כידאָר בעלארסקי. זיין ווייבל, איזאבעל,איז זייער מחיהדיק און און איז א „פאָלנע" זשעלעכאווערן מיט אלע גוטע טעמים...

לייבל,איז געווען און איז,טעטיק אין זייער פיל ייִדישע אָרגאניזאציעס און זיך געשאפן א נאָמען אין ייִדיש געזעלשאפטלאכן לעבן. איז אויך א גרויסער מנדבן און זעט זיך אָן אומעטום אף א פינעם אופן. לעצטן יאָר,האָט ער געקויפט פאר 80 אכציק טויזנט דאלאר ישראל־באָנדס,היי־יאָר פאר 50 פופציק טויזנט ...(על פי טעות,איז געשריבן 40)

לעאָן גרייזער ע"ה

פון 50 ברייטאָן 1טע ראָוד, ברוקלין, געשטאָרבען פאָריגן שבת, זייענדיג אויף א באזוך אין ישראל.

דער נפטר לאָזט איבער זיין פרוי איזאבעל בעלארסקי; א זון מארטין, טאָכטער אסתר און אייניקלעך: 2 אייניקלעך: לי אין לאָריע געשטיין; 2־שוועסטער: סאָפי לעווין און א ברודער מאריס. דער פאָרשטאָרבענער איז געווען אן ארגאניזער און עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון גרעיטער ניו יאָרק ריטעיל מוירטשאנטס אסאָסיאציע, איז געווען אקטיוו אין פאָרבאנד, אָרייבטער פרעזס, אין איוואָ, אמעריקען דזשואיש קאָמיטע, באָנד דראָיוו, „די דזשעי עי" און אין אנדערע אידישע וואוילטעטיגע אָרגאניזאציעס.

די לוויה קומט פאָר פון אָרגען, מיטוואָך, דעם 30טען יוני, 1971, אום 11:30 פרי

די פאָמיליע

סעם (שמעון) אלטמאן טויט.

נין - יאָרק

שמעון אלטמאן, דער עלסטער ברודער פון שאָלעק און הערשל אלטמאן, איז שוין נים נים דאָ מים אונז. ער איז לעצטנס געזעסן קראנק, און מיר אלע האָבן געהאָפט אַף א נס. צום באדויערן - האָט ער נים גובר געוועזן דעם גורל פון מענטש. מיר דריקן אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל אונזער שוועגערן העלען, די מעכטער, איידימס און אייניקלאך - מיר אלע זיינען דערקלעמט פון דער פינצטערקער בשורה...איר זאָלם מער נים וויסן פון קיין צער אין אונזער משפחה.

זיט געטרייסט טיערע : העלן און משפחה.

שאָלעק, אסתר, הערשל, פרידע, חאָלטער, הינדאָלע און פאמיליע, שרהלע, מאָרטי און משפחה, אלאן, אניטא און פאמיליע... חוה בוימאיל און משפחה אין פראנקרייך...

SAM ALTMAN Passes On

It was with tremendous sorrow that we learned of the passing of SAM ALTMAN in New York. He was the brother of Harry and Saul Altman and beloved husband of Helen.

Sam had been ill for some time, and we all had been hoping for a miracle that he would recover his health.

His death is a great loss, and we offer our deepest sympathy and condolences to his wife Helen, and their three daughters, Betty, Sandra and Gloria, their husbands and children from all of the Zelechower family. Shall you know no more sorrow.....

Your loving family,

Harry and Saul Altman, wives and children,

Hindi and Walter, Suki and Morty, Alan and Anita and their children,

Chava Boymal and family in France.

מיטגעפילן:

אונזער טיפן און ווייטיקסטן מיטגעפיל צו אונזער פריינדן לאה ציבולקעוויטש, צום פריצייטיקן טויט פון איר זון, כאקאבע אין עלטער פון 46 יאר ווען איז אומגעקומען אין אטאמאבילי- צוזאמענשטויס ...איר זאלט מער קיינמאל ניט ווסן פון קין צער...

==========

אונזערע פריינט משפחה לאטערשטין - צו אייער טרויער, דער טויט פון אייער פאטער, מאן, שיץ לאטערשטין -דריקן מיראוים אונזער טיפסטן מיטגעפיל, איר זאלט מער ניט ווסן פון קין צער.

==========

די משפחה גרייצער אין ניו יארק און די משפחה גלאזמאן אין ישראל - צו אייערע טיפע וויטיקן, דריקן מיר אוים אונזער טיפן מיטגעפיל. איר זאלט קיינמאל מער ניט ווסן פון קין צער...

==========

די פאמיליע וויר, שמעון, אסתר און דער גאנצער משפחה אומעטום - צו אייער טאפעלן צער און וויטיק, דער טויט פון בערל און גיטל העפנער אין ארובא - מיר זינען זייער דערשיטערט אזן פילן אייער גרויסן וויטיק און צער...

זשעלעכאחער גרופע אין בראנקילא -סעקרעטארן קארלא

==========

אונזער טיפסטן מיטגעפיל צו דער משפחה אלטער ווינציער אין ארגענטינע - צו דעם גרויסן, אומפארגעסלאכן אומגליק... אט זינען מיר געוואן דאס, פסח צום סדר, און שוין איז א לעבן אויסגעלאשן געוואָרן אף אייביק...עס דריקט דאס הארץ און מיר האבן ניט די געהעריקע ווערטער אויסצודריקן אונזער פין און וויטיק... איר זאלט מער ניט ווסן פון קין צער אין אייער פאמיליע.

צירעלע, אהרן רידעלמאן, שלום און סאניע לעווינסקי, ישראל און פערל

ברען --- סאן -כאסע קאסטע ריקע

ארובא ---

אונזער טיפסטן מיטגעפיל די משפחות פון שאיע ענגל אין ניו -יארק און שמעון און אסתר וויר (וויערזשביצקי) צו זייער גרויסן אומפארגעסלאכן צער און אומגליק. עס איז א וויטיק און פין וועו די נאנסטע ניין פון אונז אוועק אף אייביק. זיי געטרייסט טייערע פריינט.

האדעס און שמעון וויערזשביצקי און קינדער.

בערל ארן גיטל העפנער === טריט אין ארובא

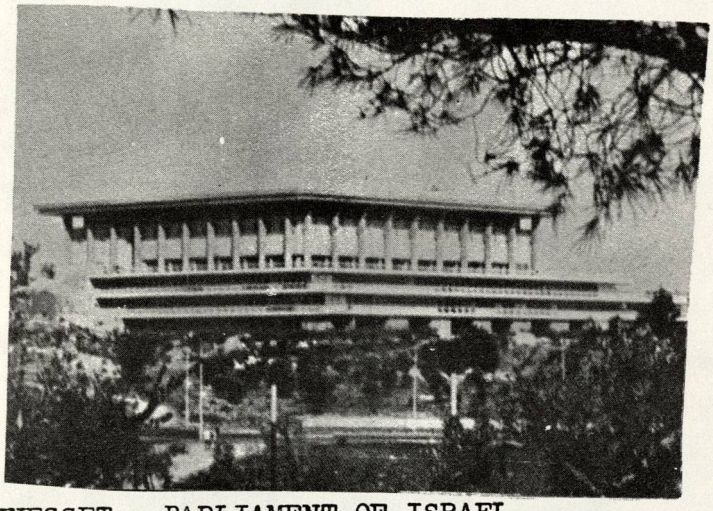
דיי טראגעדיע פון אונזער לעבן --אטי ערשט אין לעצטן נומער בולעטין האבן מיר באשריבן דעם טויט פון בערל העפנער,און בלויז צען וואכן נאך זיין טויט און אויך גיטל געגאנגען דעם אייבּיקן וועג. וויזם אויז,זי זינען געווען צוויי גוטיס מיט אין נשמה. דורך די צען וואכן,איז זי יעדן טאג געגאנגען אף זיין קבר...און געריידט מיט אים וי ער וואלט געלעבט. און דעם 24טן מאי איז זי אוועק צו אים...

מיר דארפן אייך נים זאגן וואס מיר האבן אויסגעלעבט...זיי זינען געווען צו אונז וי טאטע און מאמע... זאלן זייער נעמען געדענקט ווערן אף שטענדיק...

שייערע לאנדסלייט און פריינט

צום באדויערן, האבן מיר דאס יאר ניט געקאנט שיקן וואונטשקארטן יעדן באזונדער, ווי מיר פירן זיך ששענדיק, וועט איר אונז, טייערע פריינט, אנטשולדיקן === וואונטשן מיר אייך אלע טייערע לאנדסלייט און פריינט, לייענער פון בולעטין = א גליקלאך און פריילאך יאר, און זאל זיין שלום אף דער וועלט = פאר אונזער פאלק = פאר אלע מענטשן !

די פארואלטונג פון בולעטין

KNESSET - PARLIAMENT OF ISRAEL

כנסת, בית-הנבחרים במדינת ישראל

דער פארלאמענט אין ישראל

****

(שער -בלאט)

ציון = נאמען פון א בארג אין ירושלים (הר ציון) וואס איז 770 מעטער הויך איבער דעם ים -שפיגל,ציט זיך פון שער יפו ביז צום שער ציון ;

אמאל איז דארט געשטאנען די פעסטונג " מצודת ציון " פון די יבוסים,וואס איז אייגענומען געווארן דורך דוד המלך (שמואל ב/ה)

ציון איז געווארן אין תנך און אויך אין דער גמרא און מדרש און די תפילות און אין דער העברייאישער פאעזיע אין מיטלאלטער,דער סימבאל פון ירושלים און ארץ ישראל און די בענקשאפט פון יידישן פאלק צו גאולה.

די לידער פון רבי יהודה הלוי,באזעלט מיט בענקשאפט צו ארץ ישראל, און צו גאולה,ווערן אנגערופן די " ציוניאדן" און דאס בארימטע פון זיי איז " ציון הלא תשאלי " .

אויך די נייע באוועגונגען אויפצוביען ארץ ישראל איז באצייכנט געווארן מיט ציון (חבת ציון " ציוניזם)

==========

==========

איכה = איז דער נאמען פון ספר אין תנך וואס אנטהאלט די קלאגלידער אפן חורבן פון ירושלים און לאנד יהודה אין דער צייט פון ערשטן חורבן.

ווער האט געשריבן דאס ספר איכה ?

די גמרא אין בבא בתרא שם זאגט,אז ירמיה הנביא איז געווען דער פארפאסער. דאס ספר איכה = איז אייגע פון די שענסטע לירישסטע קלאג -לידער אין דער ליטעראטור פון דער וועלט ; דער דיכטער האט דא אויסגעגאסן זיין נשמה -וויי אף דעם נאציאנאלן אומגליק פון א פאלק און דריקט אויס זיין וויי אין די צארטסטע טענער.

דער ספר איכה ווערט געלייענט אין דער נאכט פון תשעה באב.

==========

פאראן א ריזן -ליטעראטור ווענן דעם ספר.

==========

==========

דער קומענדער נומער וועט ארויס ארום סוף יאר,אין חודש דעצעמבער 1971 אלע מאטעריאלן מוזן צוגעשיקט ווערן ארום דעם צענטן אין חודש,כדי נאך ארויסגיין אין נומער דרי און צוואנציק..

א דאנק. ש.

M. FRUCHTENBERG

2823 WEST 12th STREET

CONEY ISLAND BROOKLYN N Y